

ارگان رسمی سندیکای شرکت های ساختمانی ایران

PAYAM-E-ABADGARAN

Syndicate Of Iran Construction Companies Monthly Magazine

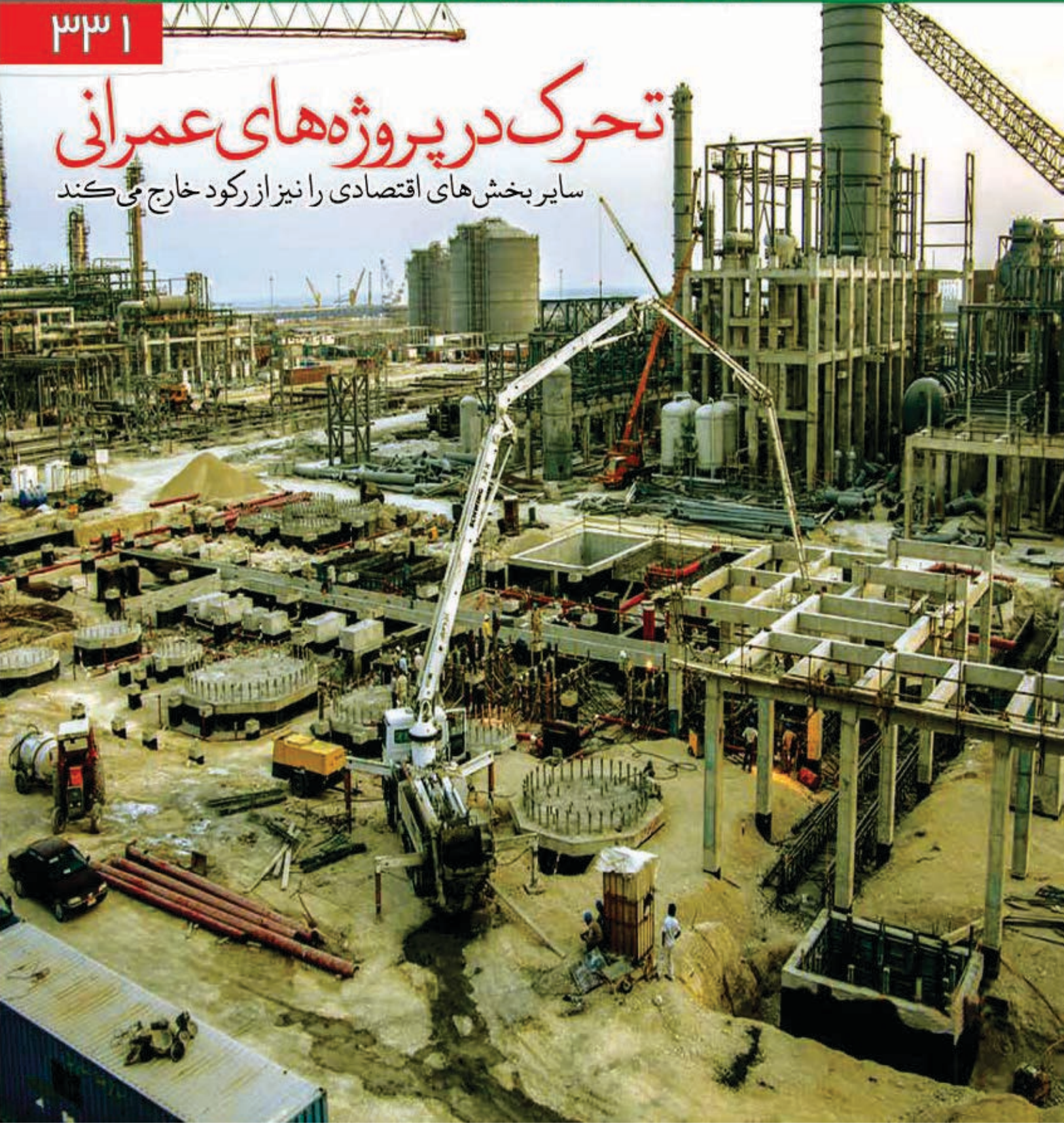
No. 331, Khordad 1394 (June . 2015)

سال ۳۲ | خرداد ماه ۱۳۹۴ | شماره ۳۳۱ دوره جدید ۱۰۱ | قیمت ۲۰۰۰۰۰ ریال

۳۳۱

تحرک در پروژه های عمرانی

سایر بخش های اقتصادی را نیز از رکود خارج می کند

سال ۳۱ خرداد ۱۳۹۴
شماره ۳۳۱ (دور جدید ۱۰۱)

صاحب امتیاز: سندیکای شرکت های ساختمانی ایران

مدیرمسئول: مهندس جواد خوانساری

شورای سیاست گذاری:

- مهندس منوچهر ملکبانی فرد (رئیس هیات مدیره)
- مهندس بهمن دادمان (دبیر)
- مهندس جواد خوانساری (مدیرمسئول)
- مهندس سالار علیاری (خزانه دار)
- دکتر ایرج گلابتونچی (عضو هیات مدیره)

رئیس کمیسیون انتشارات: مهندس علی ورزنده

سر دبیر: مهندس محمود مصطفی زاده

کمیسیون انتشارات و تحریریه:

- مهندس علی ورزنده (رئیس کمیسیون انتشارات)
- مهندس کاظم سماک (رئیس کمیسیون اقتصاد)
- مهندس عبدالمجید سجادی (رئیس کمیسیون روابط عمومی)
- مهندس سیامک مسعودی (رئیس کمیسیون قوانین و مقررات)
- دکتر ایرج گلابتونچی (رئیس کمیسیون فنی)
- مهندس محمود مصطفی زاده (سر دبیر)

همکاران این شماره:

- دکتر غلامرضا علی زاده
- مهندس پرهام سیدین

حروفچینی، امور بازرگانی و اشتراك: فریبا پورآقا
خبرنگار: آرزو نوری عکس و صفحه آرایی: داود خانی
امور آگهی ها: شقایق خواجه نصیری

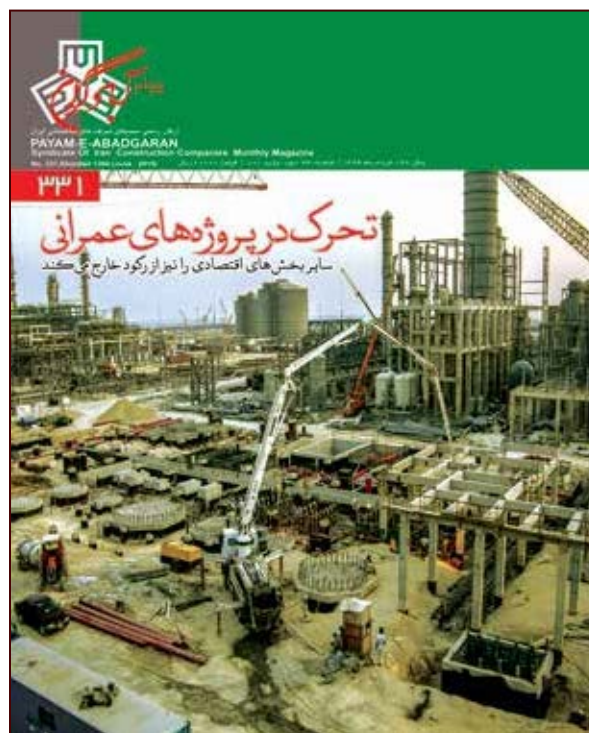
لیتوگرافی و چاپ: پیمان نواندیش (۸۸۸۲۸۷۳۴)

نشانی:

تهران، خیابان طالقانی، بین میدان فلسطین و خیابان ولیعصر،
خیابان شهید برادران مظفر (صبا جنوبی)، شماره ۸۶،
ک.پ: ۱۴۱۶۹۶۴۶۹۱
تلفن: ۶۶۴۶۴۲۶۱ - ۶۶۴۰۲۰۳۷ - فکس: ۶۶۴۶۴۰۸۴
پست الکترونیکی: payam.abadgaran@acco.ir
نشانی الکترونیکی: www.acco.ir

فهرست مطالب

- ۱۲ - سرمقاله - عملکرد دو ساله دولت تدبیر و امید
- ۱۵ - سخنرانی آقای مهندس ملکبانی فرد در مراسم تجلیل از هیأت مدیره جدید انجمن همدان
- ۱۸ - برگزاری همایش جامعه و پساتحریم با حضور فعالان مدنی در سندیکای شرکت های ساختمانی ایران
- ۲۳ - پیشنهاد ۶ صاحب نظر اقتصادی به سیاستگذاران - نسخه غیرتورمی رکودزادی
- ۲۸ - مروری اجمالی بر تقسیم بندی انواع سدها (قسمت دوم) - دکتر ایرج گلابتونچی
- ۳۲ - مکاتبات سندیکا
- ۳۴ - نجات چشمه کارستی بل از مخزن سد داریان جلوه ای از هنر زمین شناسی
- ۴۱ - قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و روش اجرایی نمودن آن
- ۴۵ - دیدار با نمایندگان بانک دی در سندیکا
- ۴۶ - پاگرد
- ۴۸ - دریاچه ارومیه، علل خشک شدن، چگونگی خشک شدن و راه احیای آن
- ۵۴ - جلسه عمومی رسته آب - تغییر روش کار از پیمانکاری به کار هلدینگ در جهان معاصر
- ۵۸ - مصاحبه با رئیس هیأت مدیره شرکت اسپیدز
- ۶۰ - گزارشی از یک نشست - فساد سیستمی در ایران؛ چه باید کرد؟
- دیدار با نماینده هیتاچی در سندیکا؛
- انتخاب ماشین آلات با توجه به قیمت، پشتیبانی و شرایط پرداخت

نوشته های نویسندگان، لزوما نظرات نشریه نیست. نقل مطالب نشریه فقط با ذکر ماخذ مجاز است.

کمیسیون انتشارات در رد یا قبول مقالات ارسالی مختار می باشد و در ویرایش علمی، ادبی و خلاصه سازی آن مجاز است. در ضمن مقالات ارسالی عودت داده نمی شود

عملکرد دو ساله دولت

سندیکای شرکت های ساختمانی ایران با تکیه بر تجربه چند دهه فعالیت مدنی خود و با استفاده از نظرات کارشناسی اعضا و خبرگان صنف آمادگی دارد دولت را در ایجاد بسترهای مناسب اقتصادی یاری نماید

بر کشور تحمیل کرده بود را تغییر و منطق (مذاکره) را جایگزین منطق (مقابله) نمود.

ب: تغییر رویکرد از (خیال پردازی) به (واقع بینی)

در دولت آقای روحانی از اهمیت بسیاری برخوردار است. برخلاف دولت قبلی که معمولاً از عناصر به غایت مردودی همچون شعارزدگی، ماجراجویی و دشمن تراشی و خیال پردازی ذیل مدیریت جهانی را به عنوان مولفه های موثر در توانمندسازی ایران در عرصه سیاست خارجی معرفی می کرد؛ دولت روحانی می کوشد از مولفه های قدرت آفرین یک کشور که عبارت است از ثبات سیاسی، توانمندی اقتصادی و حاکمیت دولت مشروع و مردمی و نفوذ منطقه ای استفاده نمود و موجبات فرادستی کشور را فراهم نماید.

۲) اقتصاد:

دولت های نفتی و رانتهی همواره منشا شکل گیری فساد های اقتصادی بوده اند امری که در اقتصاد ایران در طول یکصد سال گذشته کماکان صادق بوده است. البته قبل از دولت های نهم و دهم این مسئله بیشتر جزئی و فردی بوده، ولی رویداد نامیمونی که در ده سال گذشته رخ داد، عبارت است از تبدیل فساد فردی به فساد سیستمی. می دانیم که در فساد سیستمی کمتر فضایی برای زیست سالم اخلاقی باقی می ماند و با حاکمیت چنین اخلاقی، قبح فساد رنگ می بازد و شهروندان درگیر نوعی رقابت خود تخریب گر می شوند. نگاهی به آمار فساد های افشا شده در دو ساله

چندانی نباشد که بتوان با اتکا به آن به داوری دولت فعلی نشست اما رصد دقیق اوضاع کشور ما را متقاعد می سازد که کارهای انجام گرفته در زمینه اصلاح و تغییر بعضی از رویکردهای نادرست پیشین چه بسا مفیدتر از فرآورده های

دولت های نفتی و رانتهی همواره
منشا شکل گیری فساد های
اقتصادی بوده اند امری که در
اقتصاد ایران در طول یکصد سال
گذشته کماکان صادق بوده است.
البته قبل از دولت های نهم و دهم
این مسئله بیشتر جزئی و فردی
بوده، ولی رویداد نامیمونی که در
ده سال گذشته رخ داد، عبارت
است از تبدیل فساد فردی به فساد
سیستمی.

ایجابی در این زمینه ها باشد. لذا سعی می کنیم بیشتر از اینکه از دستاوردهای دو ساله دولت صحبت نماییم در رابطه با تغییر و اصلاح یا تثبیت امری که در گذشته بجز فلاکت و بدبختی مردم حاصلی نداشته بحث کنیم.

۱) سیاست خارجی:

الف: جایگزینی مقوله (تقابل) با (تعامل)
مهمترین تغییر رویکرد دولت در این زمینه جایگزینی مقوله (تقابل) با (تعامل) بوده است و سیاستی که کشور را به نوعی به بن بست در عرصه سیاست خارجی سوق داده بود و متعاقب آن تحریم های فلج کننده و ظالمانه

تقریباً نیمی از فرصت دولت تدبیر و امید سپری گردیده است و در آستانه شروع سومین سال این دولت قرار داریم بررسی اجمالی کارنامه دو ساله و ارزیابی آن، کار دو ساله آینده را با پشتوانه تجربه دو سال گذشته آسانتر می نماید.

در دو سال گذشته دولت آقای دکتر روحانی تلاش نمود دولت و به طور کلی جامعه را به سوی قانونگرایی سوق دهد و همچنین با تدوین و اصلاح بخشی از قوانین، نواقص موجود را تا حدی برطرف و در مواردی به جهت بهتر شدن امور گام بردارد. طبیعی است که عبور از فضای بوجود آمده و قرار دادن امور در ریل قانون، کار بزرگ و سختی بود که صورت گرفته هر چند نیاز به اقدام بیشتری است.

در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در سال ۱۳۹۲ علاوه بر مشکلات عدیده اجتماعی - سیاسی و زیر پا گذاشتن قانون توسط برخی از مسئولان، مردم با مشکلات فراوان اقتصادی مواجه بودند در اکثر زمینه ها مثل تغییر روزانه نرخ ارز و متعاقب آن بی ثباتی در همه فعالیت های اقتصادی و معیشتی باعث سردرگمی عمومی شده بود.

آقای دکتر روحانی با شعار حل مشکلات سیاسی و اقتصادی وارد عرصه انتخاباتی شد و پس از انتخابات در همان گزارش عملکرد دولت طی صد روز مشخص گردید که با چه مشکلاتی مواجه است و شاید وعده حل صد روزه مشکلات بیشتر خیال پردازی بود تا واقعیت.

می دانیم بیشتر وقت دو ساله دولت صرف متوقف کردن روند مخرب ماشین دولت پیشین شده و از همین رو شاید حاوی آورده

ت تدبیر و امید

گذشته موید این موضوع می باشد. امیدواریم نگاه ضدفساد دولت روحانی تداوم داشته باشد. همانطوریکه اگر فساد زهر باشد، پادزهر آن آزادی مطبوعاتی و سیاسی است که با تداوم آن در دولت روحانی می توان تا ریشه کئی فساد سیستمی با فساد مبارزه نمود. همانطوریکه می دانیم رئیس دولت پیشین نه تنها اقتصاد را علم نمی دانست بلکه آن را به مثابه مومی می پنداشت که می توان به هر شکل و قالبی درآورد و از همین رو اعتنایی به قوانین آن نداشت و بیشتر می کوشید که اراده گرایانه اقتصاد کشور را به این سو و آن سو بکشد. بی اعتنایی به نامه اقتصاددانان و مداخله در بازار پول و سرمایه، انحلال سازمان مدیریت، اجرای ناقص و نادرست طرح هدفمندی یارانه ها و.... از جمله اقدامات ناصوابی بود که منجر به بی ثباتی در بازار سرمایه، تورم فزاینده و لجام گسیخته و کاهش رشد اقتصادی و گرفتار آمدن کشور در بدترین نوع رکود تورمی در دوران پس از انقلاب گردید. با پیروزی دولت تدبیر و امید، روحانی کوشید تا در واکنش به آسیبهای مخرب پیشین، کاهش مداخلات اقتصادی را پیشه خود سازد. نکته ظریفی که با غفلت مشاوران ایشان، دولت را در کمند (ساختارگرا) گرفتار ساخت.

به نظر نویسنده دولت تدبیر و امید با غفلت از سرمایه های اجتماعی ارزشمند حاصل از انتخابات و در حالی که فرصت طلایی برای به سامان رساندن کاستی های طرح هدفمندی یارانه ها و اصلاحات اقتصادی را در اختیار داشت در یک تعلل تاریخی آن را از دست داد. با تحلیل رفتن سرمایه های اجتماعی ذکر شده اکنون با کوچکترین اصلاح اقتصادی به سد نارضایتی مردم برخورد و موجب کاهش محبوبیت دولت نزد افکار عمومی می شود. هم اکنون به نظر می رسد دولت با اتخاذ یک

راه میانه بین اقتصاد (اراده گرایانه) و اقتصاد (ساختارگرایانه) به نوعی تحرک بیشتر در این عرصه بیاندیشد همانطوریکه ماجراجویی در عرصه اقتصادی عواقب مخربی داشت محافظه کاری نیز نمی تواند چاره ساز باشد. انتظار بر این است که دولت محترم در اکثر امور به خصوص در موضوع معیشت مردم، با آنها صریح تر و راحت تر صحبت کند و مشکلات را برای آنها توضیح دهد به طور مثال مشکلات اجرای قانون هدفمندی یارانه ها را توضیح

به نظر می رسد دولت با اتخاذ یک راه میانه بین اقتصاد (اراده گرایانه) و اقتصاد (ساختارگرایانه) به نوعی تحرک بیشتر در این عرصه بیاندیشد همانطوریکه ماجراجویی در عرصه اقتصادی عواقب مخربی داشت محافظه کاری نیز نمی تواند چاره ساز باشد

و حدود چهارده هزار میلیارد تومان کسری بودجه ناشی از اجرای قانون را اعلام نماید و مردم باید بدانند که دولت مجبور است ماهیانه با استقراض از بانک مرکزی یا شرکت ملی نفت ایران و یا با کاستن از بودجه های عمرانی این کسری بودجه را جبران نماید که هر کدام در میان مدت و بلندمدت عواقب تخریبی خود را در اقتصاد نشان خواهند داد. از نکات مثبت دولت آقای دکتر روحانی و تیم اقتصادی دولت، کاهش نرخ تورم است. تیم اقتصادی دولت متعقدند که دولت را با نرخ تورم بیش از چهل درصد تحویل گرفته و آن را به رقمی در حدود زیر پانزده درصد رسانده اند و

حتی بر اساس بعضی از آمارها تورم در ماه های اخیر به صفر رسیده است. اقتصاددانان کشور از طیفها و تفکرات مختلف این مسئله را تأیید می کنند و از کارهای مثبت تیم اقتصادی دولت می دانند. ولی اکثریت آنها متعقدند این کاهش نرخ و ثبات نسبی به قیمت حفظ رکود در جامعه تمام شده و نمی توان طولانی مدت به روند فعلی ادامه داد در ضمن برخلاف اینکه مرتباً از کاهش نرخ تورم بحث می گردد مردم برای تأمین نیازهای اساسی و روزمره خود با مشکل روبرو هستند و با گذشت زمان نه تنها قیمتها کاهش نیافته بلکه شاهد افزایش قیمتها می باشند.

دولت تدبیر و امید با شعار بهبود وضعیت اقتصادی و معیشتی مردم وارد عرصه انتخابات گردید و شاید مهمترین وعده انتخاباتی ایشان در خرداد ماه سال ۹۲ بود در دو سال گذشته برنامه مدونی برای این مهم ارائه نشده است و به نظر می رسد دولت یازدهم تحقق این وعده را در حل و فصل مناقشات هسته ای و برداشته شدن تحریمها دانسته و بیشتر انرژی خود را در این دو سال صرف موضوع هسته ای کرده است. هر چند شاید راه حل نهایی بهبود وضعیت اقتصادی کشور رفع تحریمها و شروع تعامل با جهان مخصوصاً در بحثهای اقتصادی باشد ولی نمی توان همه نواقص و کمبودها را به گردن آن انداخت.

می دانیم که تحریمها در حدود ۳۰ درصد از اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار می دهند دولت نباید تمام نارسایی ها را معطوف به تحریم سازد زیرا این امر تبعات منفی هم دارد و اگر پس از توافق چنانچه آثار ملموس ناشی از آن در زندگی فردی و خانوادگی و اجتماعی مردم مشاهده نشود، اعتماد ایجاد شده نسبت به دولت کاهش می یابد و ایجاد دوباره آن بسیار دشوار خواهد بود لذا ضمن مهم بودن توافق و

کسری بودجه و رهایی از مشکلات آن، بودجه‌های پروژه‌های عمرانی قربانی این کسر بودجه‌ها نگردد.

همانطوریکه می‌دانیم بخشی از این نهادها مرتباً بر بودجه جاری خود می‌افزایند و افزودن بر بودجه این قبیل نهادها باعث کاهش اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای می‌گردد آثار سوء آن، وجود ۷۰ هزار پروژه نیمه‌تمام است که به پایان بردن آن به بیش از ۴۰۰ هزار میلیارد تومان بودجه نیاز دارد، یعنی مبلغی بیش از ۱۳ برابر بودجه عمرانی سال ۹۴ (که تحقق آن نیز منوط به شرایط خاص می‌باشد) لذا دولت در بودجه‌ریزی و بودجه‌نویسی باید واقع‌بینانه و قاطعانه عمل نماید و تعارفات و معذورات اخلاقی را مد نظر قرار ندهد.

در بعد دیگر برخی نهادها یا مالیات نمی‌دهند و یا از مالیات معاف هستند. دولت ما دولت نظام جمهوری اسلامی است لذا این قبیل نهادها هم چون سایر بخشهای موجود، کارگزاران نظام هستند و براساس این ویژگیها می‌بایستی از سود عملکرد خود مالیات بپردازند در این زمینه هم مماشیات دولت، به ضرر طرحها و پروژه‌های عمرانی یا به بیان بهتر به ضرر منافع ملی کشور تمام می‌شود. در این میان جامعه از زیرساختهای توسعه‌ای محروم می‌شود و آنهایی را هم که شروع به ساخت کرده است به دلیل برداشت از بودجه‌های عمرانی و نبود اعتبار، نیمه‌کاره رها می‌سازد و منافع ملی کشور به خطر افتاده و شرکتهای پیمانکار کارآفرین روز به روز در تنگنا قرار می‌گیرند و به تعطیلی کشیده می‌شوند و این خسران بزرگی برای کشور است. از سویی در خوش‌بینانه‌ترین حالت ۴۰ درصد اقتصاد کشور زیرزمینی است که این نوع اقتصاد ضربه مهلکی بر تولید داخلی می‌زند و به افزایش بیکاری نیروی انسانی کشور می‌انجامد. ضرورت دارد دولت در این زمینه نیز با اتکا بر آراء مردم و انتظارات مردمی گام اساسی در شفاف‌سازی این قبیل فعالیتها بردارد و از طریق اخذ مالیات از آنها از منابع مالی به دست آمده در روند توسعه کشور بهره‌گیری نماید.

در خاتمه یادآوری می‌شود می‌توان با تکیه بر ظرفیتهای داخلی مخصوصاً توانمندی شرکت‌های پیمانکاری و با حداقل نیاز واردات، به کارهای عمرانی و سازندگی جان تازه‌ای بخشید. همانطور که می‌دانیم رونق در بازار ساخت و ساز و ایجاد تحرک در پروژه‌های نیمه‌تمام عمرانی که بیشتر به دلیل مشکلات ساختاری موجود در بودجه‌های عمرانی با رکود مواجه شده‌اند، سایر بخش‌های اقتصادی را نیز از رکود خارج و در کوتاه مدت مشکلات ناشی از افزایش رقم بیکاری را حل و فصل و در میان مدت باعث افزایش اشتغال و رونق اقتصادی گردد.

سندیکای شرکت‌های ساختمانی ایران با تکیه بر تجربه چند دهه فعالیت مدنی خود و با استفاده از نظرات کارشناسی اعضا و خبرگان صنف آمادگی دارد دولت را در ایجاد بسترهای مناسب اقتصادی یاری نموده و با تیم‌های اقتصادی آن در زمینه‌های تجمیع سرمایه‌های خرد و ارائه راه‌حل‌های تجربه شده جهانی در استفاده از آن برای رونق اقتصادی، همکاری صمیمانه‌ای داشته باشد.

برداشتن گامهایی در راه رفع تحریم که بسیار حائز اهمیت است نباید در آثار آن غلو و مطلق‌گرایی گردد و سررشته تمام امور کشور را به آن وابسته و گره خورده تلقی نمود و همه چیز را منوط به آن نمود. دولت محترم می‌توانست از ظرفیتهای موجود کشور استفاده بهتری بنماید و به همین دلیل بر روی بهره‌وری، رشد اقتصادی بر اساس منابع داخلی و بهبود مدیریتها خیلی کار نشده است.

دولت آقای دکتر روحانی گرچه برنامه‌ها و بسته‌های خروج از رکود تورمی ارائه و نشان داد که از کادری برجسته‌ای در زمینه اقتصادی برخوردار است و همانطوریکه در قبل اشاره شد تا حدودی توانسته نرخ ارز و طلا را در جامعه ثابت نگه دارد و همراه با آن در نوسان‌گیری از روند قیمت مسکن نیز موفق عمل کرده ولی برای کاستن از هزینه‌های جاری دولت به ویژه در آن بخشهایی که امکان پذیر است اقدام قاطع و ملموسی بعمل نیاورده است. انتظار این بود که دولت در بودجه‌های سنواتی خود از بودجه نهادها و مراکزی که هرگز برون داد فعالیت‌های آنها در طی سالها و دهه‌های اخیر معطوف به اهداف نبوده است و قابل ارزیابی نیست و در مورد آنها این سوال مطرح است که چرا همه ساله بر میزان بودجه این نهادها افزوده می‌شود بکاهد تا ضمن رفع

ایجاد تحرک در پروژه‌های عمرانی سایر بخش‌های اقتصادی را نیز از رکود خارج می‌کند

سخنرانی رئیس هیأت مدیره سندیکای شرکتهای ساختمانی در مراسم

تجلیل از هیأت مدیره سالیان گذشته توسط هیأت مدیره جدید انجمن استان همدان

اشاره: آقای مهندس ملکینانی فرد که به دعوت هیأت مدیره جدید انجمن استان همدان در مراسم شرکت نمودند، یکی از سخنرانان این نشست بودند که سخنرانی خود را به شرح زیر در جلسه ارائه دادند.

با سلام خدمت خانمها و آقایان، حضار محترم و بخصوص مقامات برجسته اجرایی استان همدان؛

دوستان و همکاران عزیزم. بی مدهانه باید عرض کنم که افتخار می‌کنم در جمع شما هستم. چه خوب شد آدم همه شرایط فراهم شده بود که بنیام ولی خیلی خوشحالم که آمدم چون برای اولین بار است که می‌بینم مدیران دستگاه‌های اجرایی بخش دولتی، شهردار محترم، رئیس انجمن شهر، معاونت محترم عمرانی و استانداری همدان، همه در یک مجلس صمیمی و در یک محیط بسیار زیبا گرد هم آمده‌اند.

من واقعاً به آقای مهندس غفوریان و هیأت مدیره جدید تبریک می‌گویم شما نشان دادید که یک ایرانی مسلمان واقعی هستید.

در اسلام می‌گویند: «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» است. کسی که شکر مخلوق را به جا نیورد مثل این است که شکر خدا را بجا نیاورده است. دستورالعمل‌ها و احادیث دیگری داریم که پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: «الملک یبغی مع الکفر و لا یبغی مع الظلم»؛ کفر یعنی انکار حق خدا، ظلم یعنی انکار حق بنده خدا و ظلم را به مراتب بدتر از کفر می‌دانند!

لذا به لحاظ اخلاق ایرانی از دیرباز، فرهنگ ما احترام به پیشکسوت را توصیه کرده است؛ نمونه‌های بارز آن را در محیطهای فرهنگی، در محیطهای دانشگاهی و غیره می‌بینید. خود ما، چقدر برای پیشکسوتان حرفه مهندسی در جامعه مهندسی احترام قائلیم حتی برای کسانی که فقط یک سال تجربه بیشتر از ما دارند احترام قائلیم. لذا تبریک می‌گویم به این هیأت مدیره که یک چنین ارزش و رسم زیبایی تاریخی، ملی و مذهبی را امشب زنده کردند.

من در جمع شما عاشقان وطن هستم. شما می‌دانید که اغراق نمی‌کنم. سازندگی در ذات خود عشق به میهن را همراه دارد. راهسازی که راهی را می‌سازد در آن شرایط سخت، با فانوس، فضای شب را روشن کردن و در چادر خوابیدن و همه مخاطرات را به جان پذیرفتن تلاش می‌کند تا مسیری را بسازد. با طبیعت با تمام قدرتش مقابله می‌کند و تحمل اراده می‌کند تا راهی را بسازد. کوهی را بشکافد و تونلی ایجاد کند. رودخانه‌ای را حریف شود و پلی بر آن بزند و بالاخره تمدن صنعتی را به نقطه مورد نظر برساند. شما به حق پرچم داران تمدن صنعت ایران هستید. قدر شما را نمی‌دانند. (من این را می‌دانم)، البته امیدوارم در دولت تدبیر و

امید یک مقدار به این مسئله توجه بیشتری بشود. حتی در قوانینی که می‌گذارند بهای بسیاری به بخش خصوصی در حیطه فعالیتش داده می‌شود. ولی در عمل در بدنه دستگاه اجرایی نسبت به آن مقاومت وجود دارد. اما به هر حال تحقق آن کاری دشوار است و زمان می‌خواهد. به این سیستم عادت شده است. اقتصاد دولتی بوده دولت بر منابع مالی ناشی از فروش نفت حاکمیت داشته است و توزیع‌کننده آن بوده و این حس ولی نعمتی درش جمع شد و به صرف اینکه به شما پول می‌دهد و وعده دار تأمین بودجه هست شاید به همین دلیل است که هر جا دلش خواست به حرف شما توجه می‌کند و هر جا نخواست توجه نمی‌کند.

اما شرایط در حال تغییر است. در دولت تدبیر و امید مشاهده می‌شود شرایط در حال تغییر است. نمونه بارز آن حضور به موقع این بزرگواران در این جمع صمیمی است.

یکی از الگوهای رفتاری که در همایشها و کنفرانسها شاهد آن هستیم این است که مقامات معمولاً دیرتر از همه می‌آیند ولی ما اینجا شاهد بودیم معاونت محترم عمرانی از همه زودتر رسیدند. به هر حال این تغییر روش را تبریک می‌گویم.

دوستان و همکاران عزیز و میهمانان گرامی، چون وقت بسیار محدود است و قرار نبود بنده صحبتی داشته باشم ولی معتقدم شما قلبتان برای ایران می‌تپد بخاطر اینکه سازندگی عشق ایجاد می‌کند یک باغبانی که یک زمین لم‌یزرع را بیل می‌زند و با عرق جبین آباد می‌کند مهم نیست که سند به نام خودش باشد یا نه؛ بزرگترین وسواس و بزرگترین دلوایی آن باغبان نسبت به آن باغ دارد زیرا برای تک‌تک شاخه‌های آن زحمت کشیده و خاطره دارد. شما باغبان اصلی

گلستانی به نام ایران زمین هستید.

لذا بی مدهانه باید بگویم که در جمع عاشقان وطن هستیم. به بیان شاعر معاصر عماد خراسانی که می‌گوید: «ما عاشقیم و خوشتر از این کار، کار نیست/ یعنی به کارهای دگر اعتبار نیست»

همه ما هیچ کاری را بجز همین کار بسیار دشوار که انتخاب کرده ایم قبول نداریم. مملکت در شروع سازندگی است. مملکت هیچ جایش کامل ساخته نشده در همین مسیری که از تهران به همدان ختم می‌شود، به این شهر عظیم که با نام هگمتانه تاریخ کهنی را با خود به همراه دارد. در طی راه که می‌آید همه جا بیابان بود. معاونت محترم عمرانی درست می‌گوید که سازندگی فکر خلاق می‌خواهد دقیقاً فکر خلاق باید داشته باشیم و احساس وظیفه کنیم ولی بدانیم همه جای مملکت باید ساخته شود!

تحریمها به لحاظی خوب بود و به لحاظی بد؛ این نکته را عرض می‌کنم و سخنانم را پایان می‌دهم. آنهایی که ایران را تحریم می‌کنند با وجود ایرانیانی مثل شما، اشتباه می‌کنند. امروز ایران و ایرانی علی‌رغم تحریمها (شما می‌دانید که درست می‌گویم) در دو بخش در مرحله خوداتکایی است؛ یکی در بخش صنعت احداث شرکتهای ایرانی با توانایی کامل، در دشوارترین پروژه‌های ایران حرف برای گفتن دارند به طوری که در سطح جهان مادر صنعت احداث در مرحله خوداتکائی هستیم. خوداتکایی یعنی آنکه می‌دانیم چه چیز را نمی‌دانیم و می‌دانیم آنچه را که نمی‌دانیم چگونه می‌توانیم در اختیار بگیریم. بارها به وزرای محترم نفت کابینه‌های گذشته نامه نوشتیم و گفتیم با ۱۵٪ هزینه ارزی طبق این محاسبات شما می‌توانید این پروژه‌های نفتی را اجرا کنید. لازم نیست کلید پروژه‌ها را در اختیار خارجیها قرار دهیم. تحریم باعث شد در بخشهای بالادستی Up Stream، میان دستی Mid Stream و پائین دستی Down Stream پروژه‌های نفتی قدرتمندتر از قبل ظاهر شویم.

ما در امور پائین دستی نفت Down Stream فعالیت داشتیم، پس از تحریم در بخش بالادستی و میان دستی خیلی رشد کردیم. من شاهد بودم در دوره دوم دولت آقای احمدی نژاد که آقای رستم قاسمی وزیر نفت شدند مقام معظم رهبری فرمودند: «اگر شما تحریم را کردند، توربین به شما نمی‌دهد و توربین آلمانی قرار است ۱۸ سال کار کند. شما توربین بسازید که ۳ سال کار کند و شش بار بسازید اما این شش بار را سعی کنید به نوعی بسازید که هر بار بهتر و با کیفیت‌تر از دفعه قبل ساخته شود» و کشور در مسیر این رهنمود حرکت کرد به طوری که ایرانیان به ساخت دکل مشغول شدند برای

نزدیکای شرکت‌های ساختمانی ایران

تاریخ: ۹۴/۳/۲۶

شماره: ۹۴-۵۰۶۲۳

شماره ثبت: ۹۴

تاسیس: ۱۳۲۶

بسم‌تعالی

جناب آقای مهندس محسن جلال پور

ریاست محترم هیأت رئیسه اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

انتخاب شایسته جنابعالی را به ریاست اتاق ایران دوره ششم تبریک می‌گویم.

ضمن آرزوی توفیق هرچه بیشتر برای حضرتعالی و اعضای محترم هیأت رئیسه آن اتاق، نزدیکای شرکت‌های ساختمانی ایران که قدیمی‌ترین تشکل فنی و مهندسی کشور است (تاسیس ۱۳۲۶) با تمامی توان، تجربه و تخصص برای به‌کارگیری و پشتیبانی از جنابعالی و هیأت رئیسه محترم اعلام آمادگی می‌نماید. امید است در این شرایط حساس با استفاده از روحیه و اراده به‌کارگیری و به‌کارگیری به‌تعمیرات، بخش خصوصی با آن هیأت رئیسه محترم که بخوبی حضور فعال آنها در انتخابات گویا و نشانه‌دار آن بود، بتوان تحولات عظیم در اجرای سیاست خصوصی‌سازی و توسعه پایدار کشور که محصول آن توسعه اقتصادی است، به‌وجود آورد.

باتقدیرم احترامات

رئیس هیأت مدیره نزدیکای شرکت‌های ساختمانی ایران

منوچهر گلستانی

این تبریک برای آقایان دکتر پدرام سلطانی، مهندس سعید خوانساری، مهندس محمد رضا انصاری، مهندس شافعی، مهندس سیرمزدون و مهندس کاشفی اعضای

هیأت رئیسه جدید اتاق ایران ارسال شده است. در پاسخ به عزیزان بر نقش حساس نزدیکای در تحقق اهداف اتاق تاکید نموده‌اند.

اولین بار در تاریخ ایران، بخش خصوصی ایران کمر همت را بست و در این راه وارد شد. کشورهای صنعتی همیشه فکر می‌کردند که در بخش بالادستی ما ضعیف هستیم امروزه بنده عرض می‌کنم ما در مرحله خوداتکالی کامل هستیم. هم در بخش مهندسی و هم در بخش پزشکی؛ بنده خودم در مجله امریکایی خواندم که چشم پزشکی ایران از نظر توانایی‌های علمی و فنی و جراحی‌های بسیار پیچیده، رتبه اول جهان را در اختیار دارد. پس تحریم نتوانست ما را سر جای خود میخکوب کند. اما قطعاً برداشتن تحریم بهتر است. زیرا به‌رحال توشه راه پول است و دنیا با سرعت عجیبی در حال حرکت به جلو است. اما باید به این نکته توجه داشت که برداشتن تحریم اگر قرار باشد شروع و ورود سرمایه‌های خارجی بدون حساب و کتاب باشد، بخش پیمانکاری کاملاً نابود می‌شود و زندگی مردم روز به روز بدتر خواهد شد. اتفاقی که در امریکای لاتین افتاد آنگونه که در گزارشها آمده است پس از جنگ جهانی دوم میزان سرمایه‌گذاری در اروپا و امریکای لاتین برابر بود. در اروپا مردم خود آن را هزینه کردند و زیربناها را ساختند و خود را ارتقاء دادند و خود را بی‌نیاز کردند و به توسعه و توسعه پایدار رسیدند. ولی در امریکای لاتین صرف زیرساختهای توسعه‌ای نشد بلکه به فساد اقتصادی منجر گردید و ملت را بدبخت‌تر کرد. شرکت‌های سرمایه‌گذاری اجازه ندادند شرکتها و متخصصان محلی پروژه‌ها را به دست بگیرند. ما وظیفه داریم آنچه را که به عقلمان می‌رسد به عنوان یک ایرانی و به عنوان یک مهندس و به عنوان یک متخصص و به عنوان کسی که قلبش برای ارتقاء وطن می‌تپد به دولت بگوئیم فکر نکنید آنها همه چیز را می‌دانند در تعامل با بخش خصوصی اطلاعات هر دو بخش ارتقا می‌یابد! با آقای مهندس زنگنه نیز این مطلب مطرح شده است. ایشان هم می‌دانستند انسان با تجربه‌ای هستند و الان در حوزه نفت امیدواریم همه مسیر با تعامل طی بشود. کلید پروژه به دست خارجی داده نشود و در دست ایرانی باشد. ایرانی نیاز خود را اگر به دانش و ماشین خارجی بود برطرف می‌کند. آرزوی توفیق برای همه شما عزیزان دارم. باز هم از هیأت مدیره که با این ابتکار زیبا نتوانست این مجلس گرم و صمیمی را برقرار کند، تقدیر و تشکر می‌کنم. امیدوارم که ما هم یاد بگیریم و تأسی کنیم شاهد زحمات آقای مهندس اسکندری به مدت دو سال در جلسات شرایط عمومی پیمان بودم که از همدان به تهران می‌آمدند و زودتر از همه حاضر می‌شدند و یک روز هم تأخیر نداشتند. برای همه شما آرزوی توفیق و سلامتی دارم.

پیام‌آبادگران

آدرس: تهران خیابان طالقانی - خیابان شهید برادران مظفر (صبای جنوبی) - شماره ۸۶ - کد پستی: ۱۴۱۶۹۶۴۶۹۱
تلفن: ۶۶۴۶۹۱۰۵ - ۶۶۴۶۰۲۰۳۷ - ۶۶۴۶۰۱۹۵ - ۶۶۴۶۴۲۶۱ (خط ۵) - فاکس: ۶۶۴۶۴۰۸۴ - info@acco.ir - www.acco.ir

انتخاب رئیس و هیات رئیسه اتاق ایران

فعالیت دوره هشتم اتاق ایران با انتخاب اعضای هیات رئیسه این اتاق از ۲۴ خرداد رسماً آغاز شد و صاحبان هفت کرسی هیات رئیسه آن مشخص شدند. به گزارش سایت خبری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، در انتخابات اتاق ایران که به منظور تعیین اعضای هیات رئیسه این اتاق برگزار شد، ۴۲۴ نفر از اعضای هیات نمایندگان حضور داشتند و با آرای خود منتخبانشان را بر کرسی های هیات رئیسه نشاندهند.

پس از انتخاب **محسن جلال پور** به عنوان رئیس اتاق ایران، رأی گیری برای انتخاب نواب رئیس برگزار شد که طی آن **پدرام سلطانی** عضو هیات نمایندگان اتاق تهران با ۲۸۷ رأی کرسی نایب ریسی اول اتاق ایران را به دست آورد و **مسعود خوانساری** رئیس اتاق تهران نیز با ۲۵۵ رأی به سمت نایب رئیس دوم این اتاق انتخاب شد.

همچنین **محمد رضا انصاری** عضو هیات نمایندگان اتاق تهران با ۲۱۰ رأی و **غلامحسین شافعی** رئیس سابق اتاق ایران و رئیس فعلی اتاق مشهد با ۱۴۷ رأی به ترکیب هیات رئیسه اتاق ایران برای دوره هشتم اضافه شدند. نواب رئیس اتاق ایران از میان رقابت ۱۲ نامزد این چهار کرسی انتخاب شدند و از این رو اعضای هیات نمایندگان اتاق ایران شاهد رقابت جدی نامزدها برای تصاحب این چهار کرسی بودند. در کنار چهار فرد منتخب، یحیی آل اسحاق، رحیم بنا مولایی، محمد رضا قمی، مسعود گل شیرازی، سید محمد بحرینیان، محسن چمن آرا، یونس زائله و شمسعلی هادی زاده نامزدهای کسب کرسی نایب ریسی اتاق ایران بودند. همچنین برای کسب کرسی خزانه دار اتاق ایران، چهار نفر نامزد شدند. سید حسین معروف عضو هیات نمایندگان اتاق بوشهر، جمال رازقی عضو هیات رئیسه اتاق شیراز، حسین پیرمؤذن رئیس اتاق اردبیل و ابوالفتح ابراهیمی عضو هیات رئیسه اتاق تبریز نامزدهای این بخش بودند که در نهایت با رأی اعضای هیات نمایندگان اتاق ایران حسین پیرمؤذن با کسب ۲۱۷ رأی به عنوان خزانه دار انتخاب و به هیات رئیسه اتاق ایران راه یافت. رقابت برای کسب کرسی منشی هیات رئیسه نیز میان دو نفر از اعضای هیات نمایندگان شکل گرفت. کیوان کاشفی رئیس اتاق کرمانشاه و عدنان موسی پور عضو هیات رئیسه اتاق اهواز برای نشستن بر این کرسی خود را به رأی فعالان اقتصادی گذاشتند و در نهایت کیوان کاشفی با ۳۰۲ رأی از ۴۰۲ رأی مأخوذ شده به عنوان منشی هیات رئیسه اتاق ایران انتخاب شد.

جناب آقای مهندس محمد رضا انصاری

عضو محترم شورای عالی سندیکای شرکتهای ساختمانی ایران

انتخاب شایسته جنابعالی را به سمت نایب رئیس سوم اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران صمیمانه تبریک عرض می نمائیم.

توفیق روزافزون برای حضرتعالی در این مسئولیت خطیر از خداوند بزرگ خواهانیم.

هیأت مدیره و بازرسان
سندیکای شرکتهای
ساختمانی ایران

در همایش «جامعه و پساتحریم» مطرح شد

سازمانهای مردم نهاد و غیردولتی باید در حوزه عمومی مسائل را مطرح کنند و دولت‌ها را به حقوق عمومی مردم آگاه نمایند

۲۵ خرداد همایش «جامعه و پساتحریم» که با حضور فعالان مدنی با موضوع تأثیر و تبعات توافقات بر جامعه ایران در سالن اجتماعات سندیکای شرکت‌های ساختمانی برگزار شد. این سمینار گامی از سوی جامعه مدنی ایران برای افزایش مسؤلیت‌پذیری اجتماعی بود. مهندس محمد بحرینیان رئیس کمیسیون اقتصاد کلان اتاق ایران، دکتر کمال اطهاری پژوهشگر و استاد دانشگاه، دکتر هادی خانیکی استاد دانشگاه و پژوهشگر و آقای دکتر سعید لیلاز استاد دانشگاه و تحلیلگر اقتصادی سخنرانان اصلی این همایش بودند.

این همایش به مقایسه وضعیت بحرانی در ایران و اتحاد جماهیر شوروی پرداخت و گفت: وقتی اتحاد جماهیر شوروی وارد بحران شد در کمتر از یک دهه دچار فروپاشی شد. ایران باید از تجربیات کشورها بهره ببرد. در بررسی وضعیت شوروی بعد از بحران مشخص شد که این کشور نه تنها بسیار دیر، دست به اصلاحات ساختاری زد بلکه حتی با اصلاحات بیرونی نیز مقابله کرد. موضوع دیگر فروپاشی شوروی پدید آمدن یک سیستم «کژکارکرد» در شوروی سابق بود. آقای اطهاری تصریح کرد: زمانی که این کشور دست به اصلاحات

مهندس شهریاری در آغاز این دیدار گفت: سازمانهای جامعه مدنی از سال ۱۳۸۶ آغاز به کار کرد و برای اولین بار انجمنهای مردم نهاد را گرد هم آورد. این سازمان در سالهای ۸۸ و ۹۲ در قالب ظرفیتهای قانون اساسی درخواستهای مدنی خود را از رئیس جمهور آینده مطالبه کرد. در ادامه این سازمان از رفع تحریمها حمایت کرد. امروز هم با توجه به نگرانی‌های عظیم درباره شرایط بعد از تحریم این نشست برگزار شده است

کمال اطهاری پژوهشگر و استاد دانشگاه به عنوان اولین سخنران

وی با اشاره به دو معنی جعل یعنی «ساختن» و «تقلب»، گفت: دولت‌ها هرچه به سمت تقلب پیش می‌روند در جاده سقوط با سرعت بیشتری قرار می‌گیرند و تجربه شوروی که فقط در یک دهه سقوط کرد را باید مد نظر قرار دهیم. وی افزود: دولت‌ها اگر قانون عقلانیت ارتباطی را از دست بدهند و نفع مردم را در فرآیندها در نظر نگیرند وارد این مسیر می‌شوند و نتیجه این روند در سپهر اجتماعی به نمونه قانون کاری تبدیل می‌شود که حق کارگرو مردم، از قانون کار حذف می‌گردد. سازمان‌های مردم نهاد و غیردولتی باید در حوزه عمومی مسایل را مطرح کنند و دولت‌ها را به حقوق عمومی مردم آگاه نمایند.

اطهاری افزود: نهمی از منکر واقعی در جامعه، پرداختن به مشکلات حاشیه نشینی ۲۰ میلیون نفر از مردم ایران در اطراف شهرهای بزرگ و یا مناطق محروم است، خشک شدن ارومیه و سایر فجایع طبیعی را ندیدن است، و کشتن روح انسانها و خشک کردن آنها مثل ارومیه است. منکرات را در خیابانهای تهران جستجو کردن چشم بر پلشتی‌ها بستن است. چرا انجمنها سلبی حرف می‌زنند و کمتر ایجابی؟ چرا به حقوق

جمعی توجه نمی‌شود در حالیکه پرداختن به حقوق جمعی به قدرت نهادهای مدنی می‌افزاید. از دهه ۷۰ همین حقوق جمعی مبنای طرح و تدوین حقوق شهروندی شده است. نهادهای مدنی و سازمانهای صنفی و سندیکایی حضور کم‌رنگی دارند. سازمان برنامه نیمه جان حضور دارد. مردم در فرآیندهای قانون‌گذاری دیده نمی‌شوند. آن وقت بابک زنجانی‌ها از داخل آلودگی‌ها بیرون کشیده می‌شوند. وی با اشاره به وضعیت فعلی دریاچه ارومیه گفت: اگر برنامه عمرانی نادرستی منجر به آوردن نمک به زمینهای کشاورزی شده و کشاورز حق شکایت ندارد، به دلیل فقدان توجه به حقوق عمومی است. در

حذف شود. همه عوامل مؤثر در کج کارکردهای درونی باعث این فروپاشی شد. در شرایطی که همه چیز آرام به نظر می‌رسید، تاریخ شوروی پایان یافت.

اطهاری با اشاره به وضعیت بحرانی اقتصاد ایران گفت: شهری شدن سرمایه روابطی را سامان میدهد که نه به تولید و نه به صادرات می‌انجامد، بلکه شهرهای رانتی پر از ماشین‌های پورشه و مال‌های بزرگ می‌شود، این فرصت تولید داخلی را از بین می‌برد و رانت را بازتولید می‌کند و به دلیل مسدود شدن جریان سرمایه و هرزرفتن سرمایه ملی راه به سوی بحرانهای فرآیندها باز می‌شود.

کمال اطهاری: سازمانهای مردم نهاد و غیردولتی باید در حوزه عمومی مسایل را مطرح کنند و دولت‌ها را به حقوق عمومی مردم آگاه نمایند.

اطهاری با تکیه بر نقش سازمانهای مدنی بر دیده‌بانی و کمک به دولت گفت: نهادهای مدنی باید با بستن قراردادهای اجتماعی و ابلاغ آن به حوزه سیاسی، ضعف حضور احزاب را جبران کرده و البته تجربیات تاریخی را به رخ دولت‌ها بکشند که در سرایشی بحران قرار نگیرند. نهادهای مدنی می‌توانند با همین قراردادهای به تدوین و شکل‌گیری قوانین کمک کنند. زیرا هرچه قوانین پیچیده‌تر می‌شوند دولت‌ها در حوزه سیاسی به سمت تقلب و ساختگی بودن پیش می‌روند و در بسیاری مواقع با داشتن قوانین محکم و جا افتاده، ارتباط خود را با مردم از دست می‌دهند.

ساختاری زد، بسیاری از کشورهای غربی ارائه وام را به شوروی سابق آغاز و استقبال کردند. وقتی این وام‌ها دریافت شد سیستم اقتصادی رانتی را ایجاد کرد این اتفاق شهرهای رانتی را ایجاد کرد. در ایران نیز این خطر وجود دارد. به عنوان مثال بخشی از این رانت در یک صنعت عقب مانده مانند تولید «پراید» در سایپا هزینه می‌شود.

اطهاری در ادامه با اشاره به نبود احزاب تصریح کرد: انجمن‌های مدنی می‌توانند در دوران پسا تحریم در حوزه مدنی قراردادهای اجتماعی ببندند و به حوزه سیاسی ابلاغ کنند. نه اینکه حوزه سیاسی قوانین را جعل کرده و به انجمن‌های مدنی ابلاغ کند. هرچه جامعه پیچیده‌تر می‌شود اگر در حوزه سیاسی قوانین تدوین شود تعادل اتفاق خواهد افتاد. مردم نباید از فرآیند قانونگذاری حذف شوند. در دوران تحریم تنها دولت نیست که می‌تواند تشخیص دهد چه اتفاقی رخ داده است.

اطهاری در ادامه توضیح داد: همان‌طور که دریاچه اورال در روسیه خشک شد دریاچه ارومیه هم در ایران خشک شده است و این نشانه بدی از وقوع یک فاجعه بسیار بزرگ در کشور است. این پژوهشگر همچنین به مشکلات حاشیه نشینی در ایران که ۲۰ میلیون نفر گرفتار آن هستند اشاره و تصریح کرد: «این موضوعات منکراتی است که دولت باید برای حل آن کوشا باشد.»

وی در ادامه سخنانش با اشاره به وضعیت اتحاد جماهیر شوروی در دهه ۷۰ میلادی و وضعیت بحرانی دولت برژنف و جانشینانش گفت: در آن سالها شوروی ظاهراً در اوج بود و بحران وسیعی کشورهای سرمایه داری را فرا گرفته بود. امریکا در جنگ ویتنام شکست خورده بود و انقلابهای ضد امپریالیستی در کشورهای مختلف مثل نیکاراگوئه و... در حال اوج‌گیری بود. اما به علت ساختار کژکارکرد و فساد و رانت وسیع در حکومت، روسیه از هم پاشید و از تاریخ حذف شد. در طول تاریخ جهان چنین اتفاقی سابقه نداشته که حکومتی بدون هجوم خارجی

کشور فلیپین ۴۴ جوان از فروش چوب جنگلها به کمپانیهای بزرگ شکایت کردند و در نهایت دیوان عالی آن کشور شکایت آنها را به جا دانست، چرا ما امکان دعوی نداریم؟! چرا در بمبور، قدیمی ترین مدرسه (فلاحت) تعطیل، می شود؟! این وظیفه انجمن ها و نهادهای مدنی است که مسایل را از حوزه های عمومی به حوزه های سیاسی و گفت و گوهای اجتماعی بکشانند و نام مسئول و پاسخگو را اعلام کنند.

دست نخواهیم آورد. مرض مزمن اقتصاد ما در بحران فعلی رانت است و البته نداشتن برنامه هم می باشد. وی با اشاره به برنامه توسعه پنج ساله چند کشور مثل ژاپن، کره، مالزی و چین گفت: ما هم برنامه پنج ساله داشته ایم. هم در قبل و هم بعد از انقلاب. پس چرا رشد سرانه تولید ناخالص داخلی و درآمد سرانه ما نسبت به آنها اینقدر متفاوت است؟!

بحرینیان با نشان دادن نمودارهای مختلف، این تفاوت را نشان داد و به نتیجه تحقیق جمعی از پژوهشگران دانشگاه هاروارد اشاره کرد که گفته اند: «ما یقین داریم که جامعه سنتی ایران راه پرفراز و نشیب و پیچ در پیچ توسعه را طی می کند. بیماریهای این جامعه را نمی توان با نسخه مختص جوامع توسعه یافته غرب درمان کرد. مشکلات این جامعه هنوز تعریف نشده اند در حالیکه آنان مدام نسخه های اشتباه می پیچند.»

وی گفت: برنامه های پنج ساله پشت سر هم توسط دولتها تایید شدند بدون آنکه دست اندرکاران و برنامه ریزان به ضرورتها و نیازهای توسعه پرداخته باشند و از همه مهمتر تعریف نشدن بسیاری از برنامه هاست که در دولت های مختلف به هر طرز فکری اجازه می دهد بنا به تمایل و علایق خود آن را تعریف کنند.

مقایسه نمودارهای اقلام صادراتی کشورهای در حال توسعه نشان از تفاوت آنها می دهد. ما اصلا مفهوم برنامه را نفهمیدیم. چرا ما نمی توانیم اشتغال ایجاد کنیم و بنا بر آمارها و اشباع دلار در جامعه و منابع و تسهیلات بانکی، ایجاد اشتغال جدید غیرممکن است. برنامه ریزی های سالهای اخیر منجر به خلق و افزایش ارزش افزوده نشده است. برنامه های اقتصادی باید بین بخشها تعادل و توازن برقرار کند. وی با مقایسه تعداد واحدهای فعال و در حال

مهندس محمد عطاردیان ریاست شورای سازمان های جامعه مدنی و نایب رئیس کانون عالی انجمن های صنفی کارفرمایی ایران نیز گفت: مرکز تشکلهای صنفی سازمانهای جامعه مدنی در کانون عالی انجمنهای صنفی کارفرمایی ایران است. این سازمان فکر کرد که احزاب در ایران کاری پیش نمی برند ولی آن چیزی که می تواند پشتوانه کانون عالی و تشکلهای اقتصادی و انجمنها در جامعه مدنی باشد پرداختن به این مسئله است که بعد از تحریمها چه باید کرد؟ به نظر من تحریمها به تنهایی عامل عقب ماندگی کشور ما نشده اند؛ ما با وجود اینکه سالیان درازی است نفت داریم از مشروطیت تا کنون پیشرفت چندانی نداشته ایم. من بعد از جنگ در همین سالن صحبت کردم و گفتم فکر نکنم بخش خصوصی مد نظر دولت با بخش خصوصی مورد نظر ما یکسان باشد.

وی افزود: ما حداقل ۳ هزار سال حکومت دیوان سالاری داشته ایم و فکر می کنیم حکومت همان است و لاغیر. در حالی که حکومت را خود مردم می توانند اداره کنند و لازم است آنها در برنامه ریزیها و قانونگذاری ها سهیم باشند. مخصوصا اقتصاد را باید به دست خود مردم سپرد. در این زمینه حرکتهای اشتباه دولت مانند پرداخت یارانه به مردم به جای پرداخت بدهی دولت به شرکتهایی که از خود مردم بودند باعث

مهندس محمد عطاردیان:

ما حداقل ۳ هزار سال حکومت دیوان سالاری داشته ایم و فکر می کنیم حکومت همان است و لاغیر. در حالی که حکومت را خود مردم می توانند اداره کنند و لازم است آنها در برنامه ریزیها و قانونگذاری ها سهیم باشند. مخصوصا اقتصاد را باید به دست خود مردم سپرد. در این زمینه حرکتهای اشتباه دولت مانند پرداخت یارانه به مردم به جای پرداخت بدهی دولت به شرکتهایی که از خود مردم بودند باعث تعطیلی شرکتها و کاهش اشتغال شد که اگر کارهای اقتصادی در دست مردم بود این اتفاق نمی افتاد.

تعطیلی شرکتها و کاهش اشتغال شد که اگر کارهای اقتصادی در دست مردم بود این اتفاق نمی افتاد.

محمد بحرینیان رئیس کمیسیون اقتصاد کلان اتاق ایران به مطالعاتی که از سوی چندین کارشناس در حوزه اقتصاد انجام شده و تاکنون به ۱۷۰۰ صفحه رسیده، اشاره کرد و وضعیت اقتصادی را از نظر ساختاری دچار بحران توصیف کرد و گفت: اگر سیاست های فعلی در دوران پس از رفع تحریمها ادامه پیدا کند، توفیق بزرگی به

بسیاری است که ما معمولاً لایه‌های رویی را می‌بینیم و لایه‌های پنهان، پس از وقوع، تازه کشف می‌شوند. نمونه بارز این موضوع، ماجرای تراژیک مرتضی پاشایی بود که پس از آمار خیره‌کننده شش میلیون و ۸۰۰ هزار شرکت‌کننده در مراسم تدفین این هنرمند، آهنگ پیشواز موبایل با صدای او که توسط مردم انتخاب شده بود، تازه متوجه آن لایه‌های پنهان شدیم. حتی جامعه‌شناسان هم چنین لایه‌های پنهانی را پیش از آشکارسازی از سوی خود، نمی‌بینند».

دکتر خانیکی با بیان اینکه اگر می‌خواهیم رفع تحریم‌ها تأثیرات مثبتی بر جامعه داشته باشد، چند نیاز در جامعه ایران احساس می‌شود، نیاز اول ما بالابردن نشاط اجتماعی به قصد تبدیل افراد نظاره‌گر به کنشگر است. در حال حاضر بخش کوچکی از جامعه در حال ابراز نظر و عمل‌گرا هستند و باقی نظاره‌گرند.

باید این نسبت کاملاً تغییر کند. نیاز دیگر ما این است که رسانه‌ها سقف مطالبات مردم را افزایش ندهند. زمانی که ابزار برآورده شدن آن مطالبات موجود نباشد، باعث سرخوردگی مردم می‌شود. نیاز بعدی

که در همین چند ماه اخیر مشاهده کردیم، درمی‌یابیم که همین طیف از مردم، دوران پساتحریم را دارای آزادی‌های بی‌حد و مرز و اقتصادی پویا همراه با رفاه می‌پندارند. از سویی دیگر، بخشی هم وجود دارند که هر نوع توافقی را ذلت و خواری قلمداد می‌کنند.

راه اندازی در کالاهایی چون سیمان، فولاد، مرغ و گوشت، خطوط هوایی و... بر اساس نمودارها و جداول تهیه شده گفت: متاسفانه در دور باطل به سر می‌بریم و همه موظف به تغییر ساختار و تغییر فکر هستیم. سخنران سوم دکتر خانیکی استاد دانشگاه و پژوهشگر بود. وی به بیان دیدگاه‌ها و مشکلات جامعه ایران و بایدها و نبایدهای پس از تحریم پرداخت. دکتر خانیکی با اشاره به مشکلات اجتماعی جامعه ایران گفت: ما در ایران با جامعه‌ای مواجه هستیم که دچار اختلالات گفتمانی است. این ناتوانی و اختلال در میزان تأثیرگذاری نهادهای مدنی مشکل ایجاد کرده و تأثیرگذاری آنها را به حداقل رسانده است. ایران راهی جز این ندارد که دولت هم به این گفت‌وگو تن بدهد و با مردم و نهادهای مدنی از جایگاه برابر به گفت‌وگو بنشینند.

دکتر خانیکی:

مادر ایران با جامعه‌ای مواجه هستیم که دچار اختلالات گفتمانی است. این ناتوانی و اختلال در میزان تأثیرگذاری نهادهای مدنی مشکل ایجاد کرده و تأثیرگذاری آنها را به حداقل رسانده است. ایران راهی جز این ندارد که دولت هم به این گفت‌وگو تن بدهد و با مردم و نهادهای مدنی از جایگاه برابر به گفت‌وگو بنشینند

این دقیقاً نشان‌دهنده فقدان گفت‌وگو و حضور نیافتن نهادهای مدنی در بستر جامعه است». وی با انتقاد از خوب و بد مطلق که بر بعضی مسائل سایه افکنده، تأکید کرد: «جامعه دارای لایه‌های آشکار و پنهان

مشاور فرهنگی رئیس دولت اصلاحات با طرح این سؤال که چشم‌انداز جامعه ایران پس از لغو تحریم‌ها چه خواهد بود، گفت: «جامعه ایران در پاسخ به این سؤال با دو رویکرد آشکار روبه‌رو است. با بررسی فضای مجازی و سخنان روزمره بخشی از مردم و لطفه‌هایی

ما ضرورت شفاف‌سازی در حوزه اقتصادی است. مردم حق دارند و باید بدانند در چه موقعیت اقتصادی از حوزه خرد تا کلان هستیم. مورد بعدی، بازگشت به حوزه عمومی است. در حال حاضر، موقعیت جامعه مدنی، مطلوب نیست. نهادها و جامعه مدنی حضور فعال ندارند و جای آن را رسانه‌ها و فضاها می‌جایز اشغال کرده است. اکنون در شرایطی هستیم که برخی فکر می‌کنند با یک کلیک در حال انجام کنش خاصی هستند. ما چاره‌ای غیر از این نداریم که نهادهای مدنی و واقعی را تقویت کنیم. از سوی دیگر باید فضای سیاسی را ترمیم کنیم و به تقویت فرایند گفت‌وگوی ملی در عرصه عمومی بپردازیم. هرگز نمی‌توان با حذف نخبگان، امور کشور را پیش برد. مشارکت حداکثری و تقویت آشتی ملی از راهبردهای کلیدی دوران پس‌اتحریم است.

دکتر خانیکی با پیشنهاد اینکه می‌توان از الگوی مذاکرات هسته‌ای برای سیاست داخلی بهره برد ادامه داد: ما در سیاست خارجی، و به طور خاص در مذاکرات اتمی، با استفاده از دیپلمات‌های مشخص و خیره و دارا بودن دیپلماسی مشخص و قوی، در حال پیشبرد اهداف خود هستیم، چرا نباید همین الگو را در داخل دنبال کنیم؟ زمانی که با دشمنان خارجی پای میز مذاکره می‌نشینیم، باید همین راهبرد را در داخل پی بگیریم.

وی با تأکید بر اینکه جامعه ایران اکنون با مسائلی بسیار متفاوت نسبت به گذشته روبه‌رو است، گفت: اولویت اول مشکلات ما اکنون و در دوران پس‌اتحریم، معضلات اجتماعی است. با توجه به حجم مسائل و مشکلات موجود، رفع تحریم شرط لازم برای رفع مشکلات است و نه شرط کافی. وی با اشاره به پژوهش انجام شده توسط دانشجویان و اساتید در حوزه شناسایی ۱۰۰ مسئله اولویت دار مردم گفت: سهم متغیرهای اجتماعی بسیار

بالاست و در نظر مردم مسایل اجتماعی مهم تر شده است. چنانکه ۱۹ درصد به مسایل اجتماعی اولویت یک داده‌اند. ۱۷ درصد به مسایل اقتصادی و ۱۱ درصد به مسایل سیاسی. ده مسئله اصلی این مشکلات به شرح زیر است:

- (۱) حل مساله و سرنوشت پرونده هسته ای
- (۲) نرخ رشد سرطان در کشور
- (۳) آلودگی هوا
- (۴) قیمت نفت
- (۵) مسئله آب، خشکسالی
- (۶) داعش، خطر آن در نزدیکی مرزها
- (۷) انتخابات مجلس در زمستان جاری
- (۸) خشکسالی
- (۹) بیماریهای ریه، سرطان و....
- (۱۰) یاس و ناامیدی جوانان

در پایان دکتر خانیکی گفت: نهادهای مدنی می‌توانند از دوقطبی شدن جامعه جلوگیری کنند و در مسایل و مشکلات حوزه عمومی نقش آفرینی کنند. چنانچه در موضوع آلودگی هوای تهران کنشگران نهادهای مدنی توانستند با تکیه و اصرار بر حل این مسئله مشترک، گام بزرگی بردارند و دولت را مجبور به اتخاذ برنامه‌های جدید کنند.

سخنران پایانی این همایش، دکتر سعید لیلانز استاد دانشگاه و پژوهشگر اقتصادی بود که با توجه به کمبود وقت،

بسیار کوتاه صحبت کرد. لیلانز با اشاره بر اینکه از مسائل تاریخی عبور کرده و درباره حال و آینده صحبت خواهیم کرد، گفت: با مرور آنچه از ابتدای انقلاب و به خصوص در هشت ساله دولت گذشته به وجود آمد درمی‌یابیم بزرگ‌ترین معضل ما، افزایش شکاف طبقاتی بین سال‌های ۹۰ تا ۹۲ بوده است. قدرت خرید مردم و به خصوص کارگران، حدود ۴۰ درصد در این بازه زمانی کاهش می‌یابد. این شکاف طبقاتی، ما را به سوی پرتگاه نمی‌برد؛ اما با یک بحران عمیق اجتماعی روبه‌رو می‌شویم. در این دو سال اخیر و در دولت یازدهم، حدود ۱۱ درصد از این کاهش قدرت خرید جبران شده، اما شاید تا سال ۱۴۰۰ هم نتوانیم به شرایط پیش از آن بازگردیم.

وی با انتقاد از شرایط فساد در ایران، گفت: فساد در حال حاضر ساختاری و سیستماتیک است و رهایی از آن با روش‌ها و راهکارهای فعلی، غیرممکن به نظر می‌رسد. دیگر اینکه جامعه ایران دچار بحران امنیتی است. غیر از نوار شمالی، ایران از دیگر جهات با هجمه افراطیون و بنیادگرایان روبه‌روست که ممکن است به داخل ایران هم کشیده شود. اینها مسائلی است که نباید و نمی‌توان به‌سادگی از کنار آن گذشت. از طرفی تا زمانی که از قدرت دولت در ایران کاسته نشده و قدرت مردم و نهادهای مدنی افزایش نیابد، شاهد اتفاق چندان مثبتی نخواهیم بود.

لیلانز با تأکید بر اینکه اگر تحریم‌ها از بین بروند و درآمدهای کشور هم افزایش پیدا کند، باز هم مشکلات دیگری خواهیم داشت. وی در پایان گفت: در چنین روندی هم، فشار بر دولت بیشتر خواهد شد. از طرفی، مردم دیگر نمی‌خواهند در شرایط ریاضت به سر ببرند و سهم خود را از سختی‌های گذشته خواستار می‌شوند و از سویی دیگر بخش‌هایی که همواره به دنبال سهم خواهی بوده‌اند طلب سهم بیشتر و بیشتری خواهند کرد.

دکتر سعید لیلانز:

با مرور آنچه از ابتدای انقلاب و به خصوص در هشت ساله دولت گذشته به وجود آمد درمی‌یابیم بزرگ‌ترین معضل ما، افزایش شکاف طبقاتی بین سال‌های ۹۰ تا ۹۲ بوده است. قدرت خرید مردم و به خصوص کارگران، حدود ۴۰ درصد در این بازه زمانی کاهش می‌یابد. این شکاف طبقاتی، ما را به سوی پرتگاه نمی‌برد؛ اما با یک بحران عمیق اجتماعی روبه‌رو می‌شویم

نسخه غیر تورمی رکودزدایی

دیدگاه شش تن از اقتصاد دانان به نقل از روزنامه دنیای اقتصاد مورخ ۹۴/۳/۱۹ جهت اطلاع خوانندگان گرامی درج می‌شود. راه‌اندازی این بازار، از قفل شدن منابع بانکی جلوگیری می‌کند. عدم نقدشوندگی بدهیهای دولت به پیمانکاران با وجود نسبت پایین این بدهی‌ها به تولید ناخالص داخلی، یکی از چالشهای اصلی فضای کسب و کار است. بخش دولتی به جای انباشت بدهیهای خود می‌تواند طبق یک برنامه مشخص با انتشار اوراق استقراضی با سررسیدهای متفاوت، منابع لازم برای کاهش بدهیهای خود به پیمانکاران را تأمین کند. واضح است که نرخ سود این اوراق متناسب با طول دوره انتشار آنها، متفاوت خواهد بود.

منابع مالی به اقتصاد»، «کاهش مسوولیت بانک مرکزی در تأمین مالی و تمرکز این نهاد در کنترل تورم» و «افزایش شفافیت در فضای کسب و کار» را هفت دستاورد اصلی بازار بدهی عنوان کردند. اقتصاددانان لازمه تکامل چنین بازاری را ایجاد موسسات رتبه‌بندی اعتباری در جهت اعتبارسنجی شرکت‌ها و بهبود قوانین نظارتی دانستند که در کوتاه‌مدت به دلیل نبود این موسسات می‌توان از تضمین بانک‌ها استفاده کرد و در بلندمدت با فعال شدن موسسات رتبه‌بندی این وظیفه به آنها محول خواهد شد.

دکتر پرویز عقیلی، دکتر موسی غنی‌نژاد، دکتر محمد مهدی بهکیش، دکتر ابوالقاسم هاشمی، دکتر جلال الدین جلالی و دکتر محمد طیبیان ۶ امضاکننده در پایان این نامه، بر راه‌اندازی و پیاده‌سازی صحیح آن بر اساس تجربه‌های موفق جهانی تأکید کردند و هشدار دادند مدیریت نامناسب این طرح می‌تواند تکرار این تجربه موفق جهانی را ناکام سازد. متن نامه بدین شرح است:

شش صاحب نظر برجسته اقتصادی در نامه‌ای سرگشاده به سیاست‌گذار بولی پیشنهاد «ایجاد بازار بدهی در ایران» را ارائه کردند. «بازار بدهی (استقراضی)» در کنار «بازار سهام» و «بازار مشتقات» سه رکن اصلی بازار سرمایه را تشکیل می‌دهند که هدف این بازار، ایجاد مکانیزمی برای تأمین مالی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت مخارج بخش خصوصی و دولتی است.

به گزارش سایت خبری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران و به نقل از روزنامه دنیای اقتصاد، اقتصاددانان در این نامه، با بررسی «سهم قابل توجه ابزار بدهی از کل بازار سرمایه در دنیا» و «نقش این ابزار در جهت تسریع خروج از رکود کشورها پس از بحران جهانی ۲۰۰۸»، از مزیت‌های ایجاد بازار بدهی رونمایی کردند. امضاکنندگان این نامه، «جلوگیری از قفل شدن منابع بانکی و تسویه بدهی دولت به پیمانکاران»، «کشف نرخ بهره بر اساس عرضه و تقاضا»، «جذب نقدینگی‌های سرگردان از بازارهای دارایی»، «تقسیم وظایف تأمین مالی در بازار پول و بازار سرمایه بر اساس اندازه بنگاه‌ها»، «تزیق غیر تورمی

در جهت ایجاد رونق است. تجربه نشان می‌دهد که در دوره‌های مختلف این دو گروه سیاست‌ها در اقتصاد ایران به کار گرفته شده، اما از دل آن کمتر اهداف رشد اقتصادی و افزایش میزان اشتغال توأم با نرخ تورم پایین و پایدار محقق شده است. ریشه این ناکامی به خلأیی بازمی‌گردد که در ساختار اقتصاد ایران وجود دارد و اجازه نمی‌دهد تا سیاست‌گذاری‌های اتخاذ شده به هدف برسند.

دولت در بسیاری مواقع به دلیل برعهده گرفتن تعهداتی ورای توانایی مالی خود دچار کسری بودجه می‌شود. در ایران به دلیل نبود بازاری متشکل برای تامین کسری‌های ناشی از این تعهدات، در سال‌های مختلف این کسری یا از کانال درآمدهای نفتی تامین شده - که به افزایش واردات، سرکوب تولید و تشدید بیماری هلندی منجر گشته - یا از طریق

شاهدی بر ناکارآمدی آن است. یک پرسش بنیادی این است که چه عامل یا عواملی سیاست‌گذار پولی را در مدیریت تورم ناکام می‌سازد؟ پرسش دیگر این است که چرا با وجود رشد بالای نقدینگی در اقتصاد ایران به عنوان علت پایه‌ای تورم بالا، در سطح خرد مازاد تقاضا وجود دارد و تامین مالی اعتباری بخش تولید ناکافی است؟

بدهی‌های دولت،

معمای نقدینگی و تامین مالی

زمانی که وضعیت رکودی بر اقتصاد حاکم می‌شود دولت‌ها معمولاً برای مقابله با آن از دو گروه سیاست‌های پولی و مالی استفاده می‌کنند. سیاست‌های مالی تغییراتی هستند که دولت‌ها در بودجه و نحوه هزینه آن در بخش‌های مختلف ایجاد می‌کنند تا به اهداف اقتصادی معینی برسند و سیاست پولی افزایش عرضه پول توسط بانک مرکزی

اقتصاد ایران اغلب در چرخه‌ای گرفتار بوده که در برخی دوره‌ها شاهد رشد اقتصادی بالا توأم با رشد زیاد نقدینگی و به تبع آن تورم بالا و در دوره‌های دیگر شاهد رشد اقتصادی اندک همراه با رشد کم نقدینگی و نرخ تورم پایین بوده است، اما از سال ۹۱ این موازنه معکوس، شکلی دیگر به خود گرفت. با ورود اقتصاد ایران به رکود تورمی که از آغاز بهار ۹۱ شروع شد و تا پایان زمستان ۹۲ ادامه یافت، ۸/۶ درصد از حجم تولید، ۳/۲ درصد از حجم مصرف و ۲۹ درصد از حجم سرمایه‌گذاری کاسته شد و این وضعیت در شرایطی تجربه شد که نرخ تورم و رشد نقدینگی در سطوح بالایی قرار داشت. مدت‌های طولانی بود که از یکسو سیاست‌گذاران پولی کشور بخش قابل ملاحظه‌ای از مشکلات اقتصادی و به خصوص ماندگاری تورم دورقمی را به رشد نقدینگی و اعتبارات بانکی بی‌تناسب با اقتضائات اقتصاد کلان منتسب می‌کردند و از سوی دیگر فعالان اقتصادی عدم دسترسی تولیدکنندگان به نقدینگی لازم، به خصوص از ناحیه بخش بانکی را یکی از محدودیت‌های اساسی بخش تولید عنوان می‌کردند، اما در دوره اخیر با وجود رشد بالای نقدینگی و اعتبارات بانکی، نه تنها از مشکلات بخش تولید کاسته نشد؛ بلکه افزایش نرخ تورم بر مسائل قبلی افزود تا بالا بودن نقدینگی در سطح کلان و احساس کمبود آن در سطح خرد کماکان باقی بماند. در دو سال گذشته نیز گرچه با برخی سیاست‌های انضباطی و پرهیز دولت از استقراض از بانک مرکزی نرخ تورم کاهش یافته است، تنگنای حاکم بر بخش تولید زمینه تشدید فشار بر دولت و بانک مرکزی در خصوص انحراف به مسیر سیاست‌های کژدار و مریز گذشته را فراهم آورده است. اگر همین روند ادامه یابد بانک مرکزی ناچار خواهد شد تا پس از یک دوره سیاست انضباطی و کاهش نرخ تورم تا سطح ۱۵ درصد، مجدداً به سیاست‌های انبساطی تورم‌زا روی آورد تا مسیر کاهشی تورم ناتمام بماند؛ رفتاری که در دهه گذشته به کرات مشاهده شده و وضعیت امروز

بازار سهام، بدهی (استقراضی) و مشتقات تشکیل شده است. بازار سهام که نشانه مالکیت در شرکت‌ها است، کاملاً شناخته شده بوده و نقل و انتقال مالکیت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار از طریق این بازار انجام می‌گیرد. در بازار بدهی نیز اوراق استقراضی منتشر شده توسط دولت و شرکت‌ها مبادله می‌شود. هدف اصلی بازار اوراق استقراضی فراهم کردن مکانیزمی برای تامین مالی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت مخارج بخش خصوصی و دولتی است. آمارها نشان می‌دهد که حجم مبادلات و ارزش بازار اوراق استقراضی در جهان به مراتب بیشتر از بازار سهام است. به‌عنوان مثال، در سال ۲۰۱۱ بازار بدهی با رقم ۱۵۷ هزار میلیارد دلار حدود ۷۴ درصد از کل بازار سرمایه ۲۱۲ هزار میلیارد دلاری جهان را به خود اختصاص داده بود. در همین سال بازار اوراق استقراضی در کشور آمریکا به تنهایی ۳۷ هزار میلیارد دلار و بازار سهام آن ۲۱ هزار میلیارد دلار از کل بازار سرمایه جهان را تشکیل می‌داد. اکثر اقتصادهای نوظهور مانند مالزی، برزیل و کره جنوبی نیز از سال ۱۹۹۷ به سوی راه‌اندازی بازار استقراضی و انتشار این اوراق متمایل شده‌اند به طوری که براساس آخرین آمار، حجم اوراق استقراضی منتشر شده در کره جنوبی به ۶۰۰ میلیارد دلار رسیده است. اهمیت بازار اوراق استقراضی به‌عنوان یکی از منابع تامین مالی در سال‌های پس از بحران اقتصادی ۲۰۰۸-۲۰۰۷ و کند شدن رشد اقتصادی کشورها افزایش یافته است. دلیل این امر تکیه کمتر شرکت‌ها به سیستم بانکی برای تامین منابع مورد نیاز خود و همچنین افزایش استقراض دولت‌ها بوده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد طول مدت خروج از رکود کشورهایی که دارای بازار استقراضی پیشرفته بوده‌اند چندین فصل کوتاه‌تر از کشورهایی بوده که در آنها بازار استقراضی وجود نداشته یا توسعه کمتری داشته است. در غیبت یک بازار اوراق استقراضی فعال، شرکت‌ها برای تامین منابع مالی خود به شدت به سیستم بانکی وابسته خواهند بود در حالی که نقش اصلی بانک‌ها

درصد را نشان می‌دهد. یک سوال این است که آیا این نسبت بدهی دولت به تولید ناخالص داخلی «بالا» است؟ آخرین آمارها حاکی از آن است که نسبت بدهی به تولید ناخالص داخلی در امارات متحده عربی ۴۳ درصد، در ترکیه ۳۹ درصد و در ژاپن متجاوز از ۲۰۰ درصد است. در اکثر کشورهای دیگر نیز نسبت مورد اشاره به مراتب از ایران بالاتر است. با این حساب حجم بدهی دولتی در ایران بالا نیست؛ بنابراین سوال دومی پیش می‌آید که چرا در آن کشورها، برخلاف ایران، منابع در اقتصاد منجمد نمی‌شوند؟

خلاصه‌های ساختاری

پاسخ این سوال در طراحی کانال‌های اعتباری است که در بسیاری از کشورهای دیگر طراحی شده و امکان خروج منابع در گردش را از بین می‌برد. در بسیاری از کشورها بازار سرمایه از سه

نظام بانکی تامین شده که در نتیجه آن سهم بنگاه‌های تولیدی از منابع محدود بانکی کاهش یافته است. با افزایش بدهی دولت و کاهش توان مالی آن، مطالبات پیمانکاران از دولت نیز پرداخت نشده و انجام نشدن تعهدات به صورت زنجیره‌ای به نظام بانکی و در ادامه به بانک مرکزی منتقل شده است. در این روند اقتصاد ایران در معرض دو پدیده مشخص بوده است: قفل شدن منابع بانکی در دست بخشی از تسهیلات‌گیرندگان (عمدتاً به دلیل انجام نشدن تعهدات دولت) و افزایش رشد پایه پولی (به واسطه آنکه دولت و بانک‌ها کمبود منابع خود را با استقراض از بانک مرکزی تامین کرده‌اند). آمارهای اعلام شده از سوی مسوولان دولتی حکایت از آن دارد که دولت در حدود ۲۵۰ هزار میلیارد تومان بدهی دارد. این رقم اگر با میزان تولید ناخالص داخلی مقایسه شود نسبتی در حدود ۲۰

در تامین مالی شرکت‌های کوچک و متوسط و به ویژه در بخش حوزه سرمایه در گردش آنها، نمود پیدا می‌کند.

معمولاً شرکت‌های بزرگ‌تر و دارای اعتبار بیشتر از ابزارهای موجود در بازار بدهی برای تامین منابع جدید مورد نیاز خود کمک می‌گیرند. نهاد‌های مختلف بین‌المللی به طور مرتب به عواقب وخیم عمق کم بازارهای مالی کشورهای در حال توسعه و وابستگی بیش از حد اقتصاد آنان به منابع سیستم بانکی اشاره کرده و بر لزوم ایجاد ساختارهای متنوع مالی تاکید کرده‌اند. در این زمینه می‌توان به بحران بانکی سال‌های ۱۹۹۸-۱۹۹۷ کشورهای آسیای جنوب شرقی اشاره کرد که نبود تنوع در نهاد‌های واسطه‌گری مالی آنها باعث تشدید و طولانی شدن این بحران شد. آموزه‌های این تجربه نشان می‌دهد در صورت اختلال کانال‌های اصلی واسطه‌گری مالی در یک اقتصاد، وجود مسیرهای دیگر برای تبدیل پس‌اندازها به سرمایه‌های قابل استفاده از گسترش بحران جلوگیری می‌کند. با وجود توسعه نسبی بازار سهام در ایران تاکنون اقدامی جدی برای ایجاد و توسعه یک بازار اوراق استقراضی فعال صورت نگرفته است. خلأ چنین بازاری منجر به ایجاد فشار مضاعف بر منابع محدود سیستم

بانکی شده و در نتیجه با ایجاد محدودیت در فرآیند تامین مالی شرکت‌ها، به ناکارآمدی و عدم شفافیت فرآیند تسهیلات‌دهی بانک‌ها منجر شده است و در نهایت منابع به طرز غیربهبینه تخصیص می‌یابند.

شرایط کنونی و یک پیشنهاد

با توجه به نکات گفته شده، امضاکندگان این نامه چارچوبی را پیشنهاد کرده‌اند که زمینه خروج از تنگنای اعتباری کنونی به شکل غیرتورمی را فراهم خواهد ساخت. در این چارچوب با توجه به شرایط اقتصاد ایران پیشنهاد می‌شود در کنار بازار سهام، یک بازار استقراضی شکل گیرد تا از طریق آن زمینه تامین مالی هر چه بهتر بخش خصوصی و دولتی فراهم شود. با ایجاد و توسعه بازار اوراق استقراضی در کنار توسعه بازار سهام، بازاری کامل شکل می‌گیرد که می‌تواند به بهترین شکل وظیفه واسطه‌گری مالی را به عهده گرفته و از هزینه‌های بنگاه‌ها (خصوصاً بنگاه‌های بزرگ‌تر) بکاهد و به افزایش شفافیت مالی کمک کند. لازمه تکامل چنین بازاری ایجاد مؤسسات رتبه‌بندی اعتباری برای اعتبارسنجی شرکت‌ها و بهبود قوانین نظارتی حاکم است. با توجه به زمانبر بودن ایجاد چنین نهادهایی در کوتاه‌مدت، در

دوره قبل از تشکیل مؤسسات رتبه‌بندی مورد اعتماد مردم می‌توان از تضمین بانک‌ها برای شرکت‌های درخواست‌کننده منابع استقراضی از طریق بازار سرمایه کمک گرفت. البته بانک‌ها نیز قاعدتاً تنها موسساتی را تضمین خواهند کرد که از توانایی بازپرداخت بدهی‌شان از محل فعالیت‌های جاری اطمینان داشته باشند. در دوران ابتدایی شکل‌گیری بازار و با توجه به آشنایی کمتر مردم با این اوراق، اوراق استقراضی با سررسید کوتاه‌مدت‌تر و با تضمین بانکی در سررسید منتشر خواهد شد. اما می‌توان پس از چند سال با افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران و فعال شدن مؤسسات رتبه‌بندی مذکور و با افزایش آگاهی عمومی نسبت به این نوع اوراق، به تدریج از نقش بانک‌ها به عنوان پذیرنده ریسک صرف نظر کرده و متعاقباً اوراق با سررسیدهای بلندمدت‌تر نیز منتشر کرد. به این ترتیب فعالان این بازار با توجه به اطلاعات شفاف‌تری که در دسترس عموم قرار دارد، نسبت به تامین نیازهای خود بدون دخالت‌های غیرضروری نهاد‌های دیگر اقدام خواهند کرد. چنین پیشنهادی به نهاد‌های سیاست‌گذاری کشور تقدیم شده است و پیشنهاد شده در گام نخست به بنگاه‌های اقتصادی اجازه داده شود تا برای تامین مالی مواد اولیه خود به انتشار اوراق مرابحه در بازار اوراق استقراضی اقدام کنند. به منظور تسهیل و تشویق حضور بنگاه‌های تولیدی در بازار بدهی غیربانکی، ارائه یارانه مالیاتی از محل مالیات سال‌های آتی بنگاه‌ها مطرح شده است. در این پیشنهاد میزان یارانه مالیاتی از مالیات سال‌های آتی شرکت‌های تولیدی به تعداد کارکنان و میزان افزایش آن در سال استفاده از اوراق پیوند خورده است. برای کاهش اثرات جانبی نامطلوب احتمالی، سقف انتشار این اوراق به عملکرد گذشته شرکت، براساس آنچه در اظهارنامه‌های مالیاتی منعکس شده، وابسته شده که این امر به افزایش شفافیت شرکت‌ها نیز کمک خواهد کرد. از سوی دیگر تمام یا بخشی از عدم‌النفع دولت (ناشی از معافیت مالیاتی در سال‌های آتی) نیز با افزایش میزان استفاده شرکت‌های تولیدی از ظرفیت بلااستفاده

در چارچوب شرایط اقتصاد ایران پیشنهاد می‌شود در کنار بازار سهام، یک بازار استقراضی شکل گیرد تا از طریق آن زمینه تامین مالی پروژه‌های نیمه‌تمام فراهم شود.

زمینه ایجاد شفافیت بیشتر در فعالیت بنگاه‌ها را فراهم کند.

در مجموع، ایجاد و توسعه بازار اوراق بدهی، ثبات بازارهای مختلف را افزایش داده و تامین مالی بنگاه‌ها را تسهیل و تسریع خواهد کرد و این امر به تامین کم هزینه‌تر مواد اولیه بنگاه‌ها و افزایش تولیدات داخلی و در نهایت خروج غیرتورمی از رکود کمک خواهد کرد. همزمان، کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد از تکانه‌های وارد شده به بازارهای مختلف، زمینه را برای ایجاد ثبات اقتصادی بیشتر کرده و جذب سرمایه‌گذاری خارجی نیز مساعدتر خواهد شد. امید است با توجه به مزایای گسترش بازارهای بدهی برای رشد و توسعه اقتصادی کشور، به‌ویژه در شرایط کنونی، شاهد اقدامات اثرگذار در این زمینه باشیم.

سخن آخر

بازار بدهی اختراع جدیدی نیست، بلکه ابزاری تجربه شده در بسیاری از کشورها است که توانسته علاوه بر رونق اقتصادی، زمینه‌ساز استقلال بیشتر سیاست‌گذار پولی شود. پیشنهاد راه‌اندازی این بازار در ایران نیز به اعتبار چنین تجربه موفقی ارائه شده است. براساس همین تجربه پیش‌بینی می‌شود که راه‌اندازی و پیاده‌سازی صحیح این بازار علاوه بر آنکه می‌تواند زمینه‌ساز رونق اقتصادی و خروج غیرتورمی از رکود شود، زمینه‌ساز اصلاح ساختار در حوزه سیاست‌گذاری اقتصادی نیز باشد. در حال حاضر در ایران به بانک مرکزی به‌عنوان سیاست‌گذار پولی و در برخی دوره‌ها توأمان به‌عنوان تامین‌کننده مالی دولت نگریسته می‌شود و این امر یکی از دلایل مزمن شدن تورم در اقتصاد ایران بوده است. با ایجاد بازار بدهی، سیاست‌گذار پولی می‌تواند به مأموریت‌های اصلی خود بپردازد و تامین مالی، همانند اقتصادهای پیشرفته دنیا، از مسیر بازار سرمایه انجام شود. در پایان این نکته را نیز باید تذکر داد که موفقیت این بازار در گرو طراحی و پیاده‌سازی صحیح آن است؛ مدیریت نامناسب این طرح می‌تواند تکرار این تجربه موفق جهانی را ناکام سازد.

تقسیم خواهد شد. به این ترتیب توانایی بانک‌ها در انجام وظیفه اصلی خود که تامین مالی کوتاه مدت شرکت‌های تولیدی است، افزایش خواهد یافت. در این چارچوب شرکت‌های کوچک و متوسط از سوی بانک‌ها تامین مالی شده و تامین مالی شرکت‌های بزرگ و نیز دولت از طریق بازار بدهی صورت خواهد گرفت و گذار از اقتصاد بانک‌محور به اقتصاد بازارمحور محقق خواهد شد.

۵- تجربه بحران اخیر اقتصادی جهان نشان داد زمانی که بانک‌های مرکزی مصمم به تزریق پول به اقتصاد باشند، می‌توانند این سیاست را از طریق خرید اوراق در بازار استقراری اعمال کنند. اجرای سیاست تسهیل مقداری (Quantitative Easing) در آمریکا، که موجب رونق اقتصادی بدون افزایش قابل توجه نرخ تورم شد، از همین طریق صورت گرفت. با این سیاست در حالی که نسبت نقدینگی به تولید ناخالص داخلی در اقتصاد آمریکا به واسطه اجرای سیاست تسهیل مقداری از حدود ۶۸ درصد به ۸۸ درصد رسید، نرخ تورم افزایشی را تجربه نکرد. بازار استقراری به دلیل آنکه کانال ارتباط بی‌واسطه بانک مرکزی آمریکا با شرکت‌ها بود، به‌عنوان ضربه‌گیر تورم عمل کرد. توسعه چنین بازاری در ایران نیز می‌تواند به چرخه رشد اقتصادی همراه با سیاست‌های انبساطی تورم‌زا پایان دهد.

۶- توسعه بازار استقراری از بار مسوولیت بانک مرکزی در تامین مالی تولید خواهد کاست. در این حالت بانک مرکزی می‌تواند مانند سایر بانک‌های مرکزی دنیا به مسوولیت اصلی خود که کنترل تورم است بپردازد و بخش قابل توجهی از تامین مالی تولید از طریق بازار اوراق استقراری صورت گیرد.

۷- تغییر شیوه تامین مالی تولید در ایران به تامین مالی از طریق بازار استقراری می‌تواند به افزایش شفافیت فضای کسب و کار منجر شود. وابسته کردن درجه استفاده بنگاه‌ها از این ابزار به صورت‌های مالی آنان و پرداخت یارانه احتمالی نرخ سود به بنگاه در کوتاه مدت با استناد به اظهارنامه‌های مالیاتی و حق بیمه‌های تامین اجتماعی آنان، می‌تواند

کنونی (به خاطر تامین سرمایه در گردش مورد نیاز؛ بنابراین افزایش تولید و درآمد آنها) جبران می‌شود. نکته قابل توجه دیگر نظارت تخصصی بانک‌ها در خصوص اعتبارسنجی دقیق شرکت‌های موضوع پیشنهاد و کسب اطمینان بانک‌ها از محل مصرف وجوه توسط بنگاه‌ها است که باید در قراردادهای موضوع انتشار اوراق بر آن تاکید شود.

دستاوردهای نهاد جدید

توسعه بازار اوراق استقراری علاوه بر کمک به ایجاد تنوع در روش‌های تامین مالی تولید کشور، دستاوردهای دیگری نیز به همراه دارد که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱- راه‌اندازی این بازار از قفل شدن منابع بانکی جلوگیری می‌کند. عدم نقدشوندگی بدهی‌های دولت به پیمانکاران، با وجود نسبت پایین این بدهی‌ها به تولید ناخالص داخلی، یکی از چالش‌های اصلی فضای کسب و کار است. بخش دولتی به جای انباشت بدهی‌های خود می‌تواند طبق یک برنامه مشخص با انتشار اوراق استقراری با سررسیدهای متفاوت، منابع لازم برای کاهش بدهی‌های خود به پیمانکاران را تامین کند. واضح است که نرخ سود این اوراق متناسب با طول دوره انتشار آنها، متفاوت خواهد بود. ۲- وجود یک بازار متشکل برای اوراق استقراری زمینه‌ساز ایجاد نهادی می‌شود که در آن نرخ بهره براساس عرضه و تقاضا تعیین شود. به این ترتیب، ایجاد و توسعه این بازار به سیاست نادرست تعیین دستوری نرخ بهره خاتمه خواهد داد.

۳- وجود یک بازار فعال برای اوراق استقراری شرکتی می‌تواند به‌عنوان پشتیبانی برای سیستم بانکی و بازار سهام عمل کند. در صورت وقوع شوک‌های مختلف در این بازارها (به دلایلی چون تغییرات نرخ سود)، نقدینگی جامعه بین بازارهای بدهی و سهام جریان خواهد یافت و به این ترتیب از حرکت نقدینگی‌های سرگردان بین بازارهایی چون ارز، مسکن، طلا و ... جلوگیری خواهد شد.

۴- با توسعه بازار بدهی و متنوع شدن ابزارهای بدهی قابل مبادله، وظیفه تامین مالی تولید در میان نهادهای متولی آن

دکتر ایرج گلابتونچی*

مروری اجمالی بر

تقسیم بندی انواع سدها

قسمت دوم

مقدمه:

در بخش اول این مقاله تقسیم بندی سدها براساس ۵ معیار شامل هدف از احداث، ابعاد و ارتفاع این سازه ها، نوع بهره برداری، طراحی هیدرولیکی و نوع مصالح بدنه آنها مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در این بخش متداول ترین و عمومی ترین نوع تقسیم بندی سدها براساس رفتار یا عملکرد سازه ای آنها بیان می گردد. معمولاً در معرفی سدها این تقسیم بندی مرسوم تر بوده و کاربرد بیشتری دارد. بنابراین کوشش شده با ذکر جزئیات دقیق تر و همچنین ارائه تصاویر گوناگون از سدهای احداث شده در ایران و دیگر نقاط جهان براساس این رده بندی، مطالب جامعتری عرضه شود.

۶-۱- سدهای خاکریزه ای

این نوع سدها از جنبه های گوناگونی قابل توجه و مهم هستند. قدیمی ترین و بزرگترین سدهای ساخته شده در ایران و جهان از نوع سدهای خاکریزه ای است. (۳۵) همچنین از نظر تعداد نیز در مقایسه با دیگر انواع سدها این نوع سدها بیشتر ساخته شده یا در حال مطالعه و ساخت می باشند.

سدهای خاکریزه ای به طور کلی سدهایی هستند که تمام یا بخش عمده ای از بدنه آن ها از مصالح طبیعی حاصل از خاکبرداریها یا سنگبرداریها، بدون افزودن مصالح چسباننده مصنوعی ساخته می شوند. این سدها اساساً از نظر رفتار سازه ای نیروهای وارده به بدنه سد را به کمک وزن خود تحمل می کنند و بنابراین برای تحمل بهتر نیروهای وارده شکل عمومی آن ها دوزنقه ای است که معمولاً بخش طویل تر آن در قاعده قرار می گیرد.

سدهای خاکریزه ای براساس اندازه و میزان مصالح مصرفی در ساخت بدنه آن ها به دو گروه اصلی سدهای خاکی و سدهای سنگریزه ای و یک گروه حد واسط به نام سدهای خاکی-سنگریزه ای تقسیم می شوند.

۶-۱-۱- سدهای خاکی

در این نوع سد، مصالح حاصل از خاکبرداری ها به کمک ماشین آلات عمومی ساختمانی، به صورت لایه ای، با ضخامت و رطوبت مناسب ریخته و متراکم می شوند. در سدهای خاکی عمده مصالح بدنه از خاک (رس تا قلیو سنگ) تشکیل شده و این مصالح با حداقل عمل آوری و عموماً از مصالح طبیعی موجود در نزدیکی محل احداث سد، مانند مسیر رودخانه ها یا آبراهه ها یا زمین های دارای مصالح ریزدانه استحصال و استفاده می شود. سدهای خاکی معمولاً به دو نوع کلی سدهای همگن (۳۶) و غیرهمگن (۳۷) یا سدهای ناحیه بندی شده (۳۸) تقسیم می شود:

۶-۲- تقسیم بندی براساس رفتار یا عملکرد سازه ای

تقسیم بندی سدها براساس رفتار یا عملکرد سازه ای، متداول ترین و عمومی ترین نوع طبقه بندی است. معمولاً این تقسیم بندی در گزارشات مهندسی و بیان مشخصات فنی سدها، کاربری بیشتری داشته و برای معرفی سدها از آن بیشتر استفاده می شود. در نوع طبقه بندی سدها در هشت گروه اصلی شامل: سدهای خاکریزه ای (۲۶)، سدهای وزنی (۲۷)، سدهای قوسی (۲۸)، سدهای پایه دار یا پشت بنددار (۲۹)، سدهای بتن غلتکی یا R.C.C (۳۰)، سدهای فولادی (۳۱)، سدهای چوبی یا الواری (۳۲)، سدهای لاستیکی (۳۳) تقسیم می شوند.

شایان ذکر است سدهای خاکریزه ای خود به ۴ گروه فرعی سدهای خاکی، سنگریزه ای، خاکی-سنگریزه ای و سنگریزه ای با پوشش بتنی (CFRD) (۳۴) تقسیم می شوند.

این تقسیم بندی همانطور که بیان شد بر مبنای رفتار یا عملکرد سازه ای بدنه سد در مقابل نیروهای وارده به آن و ایستایی و پایداری سد در مقابل این نیروها انجام می شود. به عبارت دیگر کنش و اندرکنش سازه ای سد با نیروهای وارده، اساس تقسیم بندی مورد بحث در این بخش است. مثلاً مقاومت برشی خاک در سدهای خاکی پایداری سد در مقابل نیروهای وارده را تامین می نماید. یا در سدهای سنگریزه ای علاوه بر مقاومت برشی این مصالح، وزن سنگریزه ها، ایستایی و پایداری بیشتری را در مقابل نیروهای وارده به ویژه نیروهای آب تامین می کند.

در سدهای بتنی وزنی، وزن بتن بدنه سد، تعادل و پایداری آن را در مقابل نیروهای وارده حفظ می کند و در سدهای پایدار یا پشت بنددار مسئول اصلی تامین پایداری سد و مقاومت در مقابل نیروهای وارده، پایه ها یا پشت بندهای سد است.

در ادامه خلاصه ای از ویژگی ها و مشخصات این نوع سدها ارائه می گردد.

* رئیس کمیسیون فنی و عضو هیات مدیره سندیکای شرکت های ساختمانی ایران

۶-۱-۱-۱- سد خاکی همگن

مصالح بدنه این سد به صورت یکنواخت و تقریباً به صورت کامل از مصالح نفوذناپذیر ساخته می‌شود (۳۹). بنابراین به این سد، سد خاکی همگن گفته می‌شود. شایان ذکر است امروزه به دلیل کنترل بهتر تراوش از بدنه سد و بالا بردن پایداری سد یک لایه مصالح تراوا (فیلتر) در داخل بدنه ناتراوای سد همگن تعبیه می‌گردد. در نگاره شماره ۱ نمایی از سد همگن دهشیر زنجان در ۶۰ کیلومتری خاور زنجان نشان داده شده است. این سد ۳۶ متر ارتفاع و حجم بدنه ای در حدود ۴۰۰ هزار متر مکعب (عمدتاً از مصالح رس های شن دار - GC) دارد. (نگاره ۱)

نگاره ۱- نمایی از سد همگن دهشیر زنجان و مقطع تیپ آن
(مشاور عمران قرآب)

نگاره ۲- دو نما از سد خاکی با هسته آسفالتی در چین
(نگاره‌ها از وب سایت شرکت والو (۴۳) سوئیس ۲۰۱۲)

۶-۱-۱-۲- سد خاکی غیر همگن یا ناحیه بندی شده

در این نوع سد، عمدتاً مصالح بدنه از مصالح تراوا (شن و ماسه) تشکیل شده است و یک لایه یا پوشش ناتراوا در داخل یا رویه بالادست (۴۰) مصالح تراوا، اجرامی گردد. این لایه می‌تواند از جنس مصالح خاکی نفوذناپذیر (مانند رس)، بتن، آسفالت، ژئومبران (۴۱) یا حتی فلز باشد. معمولاً برای لایه داخلی استفاده از مصالح دارای حالت انعطاف مانند مصالح خاکی ریزدانه مناسبتر و معمول تر است ولی از هسته‌های بتنی یا آسفالتی نیز استفاده می‌شود (نگاره ۲). به سدهای غیر همگن که لایه نفوذناپذیر در داخل سد تعبیه شده است سدهای مغزدار یا هسته دار (۴۲) نیز اطلاق می‌گردد. (نگاره‌های ۳ تا ۵).

نگاره ۳: الف) نمایی از سد خاکی با هسته رسی کرخه

در این حالت به طور معمول در طرفین هسته سد، لایه‌های فیلتر و زهکش و پوسته سد به ترتیب از داخل به سمت خارج بدنه سد قرار می‌گیرند. اساساً در این نوع سدهای ناحیه بندی شده، کار آیینی سد با هسته مرکزی یا مصالح ناتراوای سد، کنترل تراوش از بدنه با فیلترها و زهکش‌ها و تامین پایداری کلی سد با پوسته‌ها یا به طور عمومی با مصالح تراوای سد می‌باشد.

ذکر این نکته جالب توجه است که پوسته سد نیز در برخی مواقع خود می‌تواند دارای ناحیه بندی باشد، به این ترتیب که از نظر دانه بندی و یا حتی جنس مصالح یا مرغوبیت مصالح از نظر تامین پایداری و کیفیت می‌تواند، ناحیه بندی شود. همچنین هسته سد با توجه به زاویه قرارگیری آن در داخل بدنه سد می‌تواند قائم یا مایل در نظر گرفته و اجراء شود.

نگاره ۳: ب) نمایی از سد خاکی با هسته رسی گتوند (از سایت Iwpcو (۴۴)

رویه دار، معمولاً کاربرد رویه بتنی، نسبت به دیگر انواع رویه‌ها بیشتر است. از بین رویه‌ها پس از رویه بتنی، رویه آسفالتی در رده دوم قرار دارد (نگاره ۵). شایان ذکر است امروزه استفاده از ژئومبران‌ها به عنوان پوشش بالادست سدها رفته رفته بیشتر شده است. لایه‌های فلزی نیز در تعداد بسیار کمی از سدها استفاده شده است و عملکرد مناسبی نیز داشته است ولی مانند دیگر انواع رویه‌ها مورد توجه و استفاده نبوده است.

نگاره ۵- نمایی از سد سنگریزه‌ای با رویه آسفالتی یال‌دی (۴۶) - در اسپانیا (از کتاب سدها در سوئیس (۴۷))

۳-۱-۶ سنگریزه‌ای با پوشش بتنی (CFRD)

مشخصات این نوع سدها با سدهای سنگریزه‌ای کاملاً مشابه است، با این تفاوت که المان اصلی آبندی در این نوع سد، یک پوشش یا رویه بتنی در بالادست سد است که به صورت سرتاسری پوسته بالادست را تحت پوشش خود قرار می‌دهد. بهترین نمونه از این نوع سد در ایران، سد سیاه بیشه در جاده چالوس می‌باشد که به عنوان یک سد برقابی طراحی و اجراء گردیده است (نگاره ۶).

نگاره‌های ۶- الف و ب) نماهایی از سد سنگریزه‌ای با پوشش بتنی سیاه بیشه-جاده چالوس (از سایت Iwpcو)

همانطور که بیان شد، در برخی سدهای خاکی، معمولاً لایه ناتراوا به صورت غشا یا رویه‌ای در بالادست سد و اغلب از بتن مسلح، آسفالت و یا ژئومبران اجراء می‌گردند. در برخی منابع یا مراجع به سد خاکی که لایه ناتراوا در آنها به صورت دیوار نازک در داخل یا رویه سد اجراء می‌گردد، سد خاکی دیافراگمی یا غشایی اطلاق می‌شود. اما به نظر نگارنده بهتر است به جای تمامی این تعابیر و نامگذاری‌ها در خصوص سدهای خاکی هسته دار و غشایی (۴۵) از سد غیر همگن یا ناحیه بندی شده در مقابل سد همگن استفاده شود.

۲-۱-۶ سدهای سنگریزه‌ای

سدهای خاکریزه‌ای که بخش عمده‌ای از بدنه آن‌ها از لایه‌های متراکم شده از مصالح سنگی (عموماً به اندازه ۲ میلی متر تا ۶ سانتی متر) ساخته می‌شود، سد سنگریزه‌ای گفته می‌شود. معمولاً قطعات سنگریزه بدنه این سدها، یا از مصالح حاصل از عملیات سنگبرداری پی سد و دیگر سازه‌ها یا از معدن سنگ مشخص شده در نزدیک محل احداث سد تامین می‌شوند. معمولاً به کمک عملیات آتشباری این مصالح استخراج و پس از تنظیم دانه بندی آن در ساخت بدنه سد، مصرف می‌شوند. سدهای سنگریزه‌ای، عموماً سدهای ناحیه بندی شده‌ای هستند که دارای یک لایه آبنند یا ناتراوا در داخل یا رویه سد، می‌باشند و بسته به محل قرارگیری این لایه به سدهای سنگریزه‌ای هسته دار یا رویه دار تقسیم می‌شوند (نگاره‌های ۴ و ۵). همانطور که قبلاً نیز بیان شد، هسته سدی می‌تواند قائم یا مایل باشد و معمولاً جنس آن از مصالح خاکی نفوذناپذیر مانند رس شن دار، رس ماسه دار و رس با چسبندگی کم است (نگاره ۴). همچنین می‌توان از مصالح خاکی ناتراوا به عنوان رویه یا غشا خارجی نیز استفاده نمود که استفاده از هسته یا لایه داخلی کاربرد بیشتری دارد.

نگاره ۴: الف) نمایی از سد سنگریزه‌ای آزاد در چین ساخت (۱۳۹۰)

نگاره ۴: ب) نمایی از سد سنگریزه‌ای آزاد پس از آبیگیری (خرداد ۹۲)

از سوی دیگر از بتن، آسفالت، بتن پلاستیک، ژئومبران یا حتی فلز می‌توان به عنوان غشا یا لایه ناتراوا داخلی استفاده نمود. اما در سدهای سنگریزه‌ای

بیشتر سدهای وزنی سرریز سد در طول تاج سد ساخته می شود و لذا سد دارای دو نوع مقطع غیر سرریز و سرریزی می باشد.

نگاره ۸- نمای از سد بتن وزنی زاوین کلات (نگاره از وب سایت شرکت آب منطقه ای خراسان رضوی)

در استاندارد مهندسی ارتش آمریکا (۴۸) (۱۹۹۵) سد وزنی به سازه های بتنی و مستحکم اطلاق شده که با محوری معمولاً مستقیم و گاهی باندکی قوس یا زاویه با محور ساختگاه ساخته می شود. این سدها از نظر استاندارد مذکور، از بتن معمولی یا بتن غلتکی ساخته می شوند. بنابراین سدهای وزنی در پلان و حد فاصل جناحین دره محل احداث سد، معمولاً به صورت خط مستقیم ساخته می شوند. در خصوص سدهای بتن غلتکی، در ادامه توضیحاتی ارائه خواهد شد. سدهای زاوین کلات با ارتفاع ۵۱/۲ متر و طول تاج ۱۴۲ و سد فریمان با ارتفاع ۳۵ متر و طول تاج ۱۴۰ متر در استان خراسان رضوی (نگاره ۹) نمونه ای از سدهای وزنی در ایران هستند.

نگاره ۹- دو نما از سد وزنی فریمان در استان خراسان رضوی [۵۷].

ادامه دارد

پی نوشت ها

- 26 - Embankment dams
- 27 - Gravity dams
- 28 - Arch dams
- 29 - Buttress dams
- 30 - Roller Compacted Concrete dams
- 31 - Steel dams
- 32 - Timber dams
- 33 - Rubber dams
- 34 - conerect face rockfill dams
- 35 - قدیمی ترین سد دنیا طبق اطلاعات موجود سد الکفره (Al Kafara) واقع در مصدر در ۱۶ کیلومتری جنوب خاور هلون با طول ۱۱۵ متری و ارتفاع ۱۲ متر با قدمت بیش از ۴۵۰۰ سال می باشد. همچنین در ایران سد داریوش بر روی رودخانه کرو سد بهمن شیر در خوزستان عمری بیش از ۲۵۰۰ سال دارند.
- 36 - Homogeneous
- 37 - Heterogeneous
- 38 - Zoned
- ۳۹ - بهترین مصالح خاکی نفوذناپذیر عبارتند از رس های شن دار (GC)، رس های ماسه دار (SC) و رس ها یا چسبندگی پایین (CL) می باشند.
- ۴۰ - بالادست سد منظور در جهت مخزن سدی می باشد.
- 41 - Geomembrane
- 42 - Cored
- 43 - Walo co. website
- 44 - Iwpc=Iran water and power Resources Development co. (شرکت توسعه منابع آب نیروی ایران)
- 45 - Decked
- ۴۶ - سد بالادی در شمال اسپانیا در ناحیه ریوجا (Rioja) با اهداف کشاورزی احداث شده در رویه بالادست این سد اسفالت اجرا شده است. Yalde dam
- ۴۷ - مشخصات این کتاب به طور کامل در قسمت منابع آمده است.
- 48 - US Army Corps of Engineers (EM1110-

نگاره ۶-ج- نماهایی از سد سنگریزه ای با پوشش بتنی سیاه بیشه-جاده چالوس (عکس ماهواره ای از google earth).

۴-۱-۶- سدهای خاکی - سنگریزه ای

سدهای خاکی - سنگریزه ای یک گروه حد واسط از سدهای خاکی و سنگریزه ای است. عموماً در این نوع سدها، پوسته سد به جهت تامین پایداری بیشتر و استفاده بهتر از مصالح موجود، به دو بخش پوسته داخلی (از مصالح خاکی ماسه، شن و قلوه سنگ) و پوسته خارجی (سنگریزه) تقسیم می شوند. در این حالت به دلیل نیاز به وزن بیشتر برای بالا بردن پایداری و ایستایی سد، بخشی از پوسته (پوسته خارجی) از سنگریزه اجراء می شود. سد تالوار در ۴۰ کیلومتری جنوب باختر شهرستان بیجار از نوع سدهای خاکی - سنگریزه ای با هسته مرکزی قائم است (نگاره ۷).

نگاره ۷- الف) نمایی از سد خاکی - سنگریزه ای تالوار. در حین ساخت (۱۳۸۷)

نگاره ۷- ب) نمایی از سد خاکی - سنگریزه ای تالوار. شروع آبیگری (خرداد ۱۳۹۲) (شرکت استراتوس)

۲-۶- سدهای وزنی

سدهای وزنی سدهایی هستند که از بتن یا مصالح بنایی یا مصالح سنگی ساخته می شوند و در آن وزن سد و نیروهای ثقل، تعادل و پایداری سد را تامین می کند. در واقع در سدهای وزنی به ویژه سدهای بتنی وزنی، وزن سد عامل اصلی ایستادگی سد در مقابل نیروهای وارده به ویژه نیرو آب مخزن پشت سد است (نگاره ۸). این نوع سد به دلیل ماهیت اجرایی آن ها، هم می تواند در دره های کم عرض و هم دره های عریض ساخته شود. پی این نوع سدها معمولاً از سنگ های مستحکم و خوب می باشد، اما امروز بر روی پی های غیرسنگی نیز این نوع سدها البته با ارتفاع کمتر از ۲۰ متر قابل اجراء هستند. امروز ساخت سدهای بتنی وزنی در مقایسه با مصالح بنایی یا مصالح سنگی معمول تر است و در ساخت این سدها از بتن مسلح استفاده می شود.

سدهای بتنی وزنی در مقایسه با دیگر انواع سدهای بتنی به دلیل سادگی نسبی در طراحی و اجراء از جمله رایج ترین نوع سدهای بتنی هستند. در

انجمن حسابداری شمرتهای ساختمانی ایران

تاریخ: ۹۴/۳/۲۳

شماره: ۹۴-۵۰۵۸۳

شماره ثبت: ۹۴

تاسیس: ۱۳۲۶

به نام خدا

جناب آقای دکتر محمدباقر نوبخت

معاونت محترم برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

سلام؛

احتراماً؛ در مورد بودجه عمرانی سال ۹۴ کل کشور به استحضاری رساند:

نانون بودجه سال ۹۴ با اندکی تغییر نسبت به لایحه تنظیمی دولت تدبیر و امید از سوی مجلس شورای اسلامی تصویب و ابلاغ گردیده است شامل ردیف طرحهای عمرانی در بودجه عمومی بالغ بر ۳۴۰۰۰ میلیارد تومان است. در ابتدای خردادماه سال جاری جنابعالی نوید افزایش... عواید و درآمد دیگر از محل صرفه جوئیها به ردیف فوق بیان فرمودید که سهم بودجه عمرانی را به حدود ۳۰۰ هزار میلیارد خواهد رساند.

مسئله احداث و از جمله سنجش ساختارهای ساختمانی ایران به عنوان بازوی اجرائی دولت محترم ضمن بررسی ارقام و ترانژهای پیش بینی شده در بودجه سال ۹۴، از چالشهای فراوری دولت تدبیر امید در تحقق این ترانژها و توقف کامل دارد. فی الواقع جامعه سازندگان و مجریان طرحهای عمرانی بدین باورند که منابع و درآمدها در سه ترانژ علیاتی، سرمایه ای و مالی بودجه سال ۹۴ کل کشور به شرح زیر باریک نسبتاً تنظیم گردیده است.

- ترانژ سرمایه ای مولد با کسری واقعی و حاصل فروش نفت، هزینه های تحمیلی و قابل توجه تعمیر و سونفت خواهد بود. این کسری به تنهایی می تواند از کل بودجه عمرانی پیش بینی شده بیشتر باشد.

- ترانژ علیاتی وصول مالیات در شرایط رکود تورمی اقتصاد ما، که علی الاصول ۴۰٪ آن زیرزمینی و بخش قابل توجه دیگر آن معاف از پرداخت مالیات هستند؛ برای سایر مؤدیان مالیاتی در حوزه تولید و خدمات، ممکن است به صدور برگهای تشخیص و قطعی مالیاتی بیاچکدولی این قشر توان پرداخت خود را از دست داده و با مالک ترانژ علیاتی پیش بینی شده با سیزان وصولی مالیات و تحقق، تفاوت عمده خواهد داشت.

- ترانژ مالی پیش بینی شده در ردیفهای بودجه در قالب اوراق قرضه و اسناد خزانه اسلامی در چالش و تعارض با سیستم موجود بانکی، قابل رقابت نخواهند بود و ویژه ای که حجم پیش بینی شده این اوراق به حدی است که با کاهش موثر تقاضا چندان به خوانی نخواهد داشت.

آدرس: تهران خیابان طالقانی - خیابان شهید برادران مظفر (صبای جنوبی) - شماره ۸۶ - کد پستی: ۱۴۱۶۹۶۴۶۹۱
 تلفن: ۶۶۴۶۹۰۵ - ۶۶۴۶۰۳۷ - ۶۶۴۶۰۱۹۵ - ۶۶۴۶۲۶۱ (خط ۵۵) فاکس: ۶۶۴۶۴۰۸۴
 www.acco.ir info@acco.ir

سندیکای شرتکسای ساختمانی ایران

تاریخ: ۹۴/۳/۲۳

شماره: ۹۴-۵۰۵۸۳

شماره ثبت: ۹۴

تاسیس: ۱۳۲۶

نتیجه مستقیم رویارویی با چالشهای فوق در مرحله اول حذف «نخ عمرانی» از برنامه های توسعه و رونق اقتصادی مدنظر دولت محترم در بودجه سال جاری است و این بدان معناست که بخشهای عمرانی وزارت نیرو، وزارت آموزش و پرورش، راه و شهرسازی، وزارت نفت و توسعه راه در بودجه سال جاری قابل اجرا نباشند. افزون بر این، توجه داریم به استناد بررسی ها در خصوص آن قسمت از طرحهای نیمه تمام باید مشرف کار بالایی ۸۰٪، بودجه عمرانی سال جاری در صورت تحقق تنها در صد هزینه این طرحها را تکافو خواهد کرد و می توان نتیجه گرفت در صورت پرداخت به بخشی از طرحهای نیمه تمام در سال جاری اجرای حرکت طرح عمرانی جدیدی در برنامه سال ۹۴ متصور نیست. با نظریکه جنابعالی در میان رویکردهای اعلام فرموده اید سناریوهای مختلف برنامه ریزی برای شرایط مختلف ترسیم شده است. تشکلهای صنعت احداث سازه های ساختمانی ایران بعنوان مجریان طرحهای عمرانی در کنار دولت محترم مجازا کام بر خواهند داشت و انتظار دارند آنها را در اجرای این مهم با استمرار شرایط ذیل برای فرمایند. پیشنهادات به شرح زیر تقدیم می گردد.

۱. برای ورود به حوضچه جدید اقتصادی اعم از استمرار وضع موجود یا مرحله سکوفانی و رونق اقتصادی، ثبات و اصلاح قوانین به ویژه در نظام فنی-اجرائی در اجرائی قانون اصلاح نظام مالیاتی و در اجرائی نمودن قوانین رفع موانع تولید و بهبود فضای کسب و کار و رقابتی با اتمام تمام و بهره گیری از توان کارشناسی بخش خصوصی پی گیری شود.
  ۲. کاهش بوروکراسی در نهادهای ذیربط با صنعت احداث و برنوساری خدمات به خود صنعت احداث به ویژه در نظام فنی-اجرائی به جد دنبال گردد.
  ۳. پتانسیلهای موجود سرلیدای بخش خصوصی صنعت احداث اعم از نیروی انسانی متخصص و ماشین آلات برای افزایش توان تولید، اشتغال و رونق اقتصادی در طرحهای نیمه تمام مدنظر برنامه سال ۹۴ به کار گرفته شود.
  ۴. حداقل منابع مالی پیش بینی شده در بودجه عمرانی سال ۹۴ به منظور تحقق حداقل رونق اقتصادی در بخش ساخت و ساز تقصین گردد.
  ۵. تخصیص فوری سهمی از صندوق توسعه ملی برای سرلیدگذاری در انجام طرحهای نیمه تمام توسط بخش خصوصی صنعت احداث
- در خاتمه خالی از لطف نمی بینیم خاطر جنابعالی را به این نکته جلب نمایم: آنچه پس از جنگ جهانی دوم موقعیت برتر آلمان امروز را رقم زد، بهره گیری از صنعت ساخت و ساز در امور زیربنایی توسعه از جمله احداث راه و اتوبانها بود. امروزه همین طرح با پشتوانه پول ملی آلمان محبوب می شوند.

با تقدیم احترام

منوچهر ملکبانی

رئیس هیات مدیره

آدرس: تهران خیابان طالقانی - خیابان شهید برادران مظفر (صبای جنوبی) - شماره ۸۶ - کد پستی: ۱۴۱۶۹۶۴۶۹۱

www.acco.ir info@acco.ir

تلفن: ۶۶۴۶۹۱۰۵ - ۶۶۴۶۰۲۰۳۷ - ۶۶۴۶۰۱۹۵ - ۶۶۴۶۴۲۶۱ (۵ خط) فاکس: ۶۶۴۶۴۰۸۴

نجات چشمه کارستی بل از مخزن سد داریان جلوه‌ای از هنر زمین شناسی

Rescue of Bellspring from Darian dam reservoir, state of the art of geology

مهندس مهدی تن سازی *

مهندس کمال گنجعلی پور **

مقدمه

این چشمه در بین مردم این منطقه به واسطه نزدیکی آن به امامزاده عبیدالله بزرگترین خسارت زیست محیطی و اجتماعی سد داریان به شمار می‌آید لذا هدف این پژوهش بررسی گزینه‌های نجات چشمه و حفظ آب با کیفیت آن و آزمایش نمودن گزینه برتری می‌باشد.

زمین شناسی محدوده مورد مطالعه

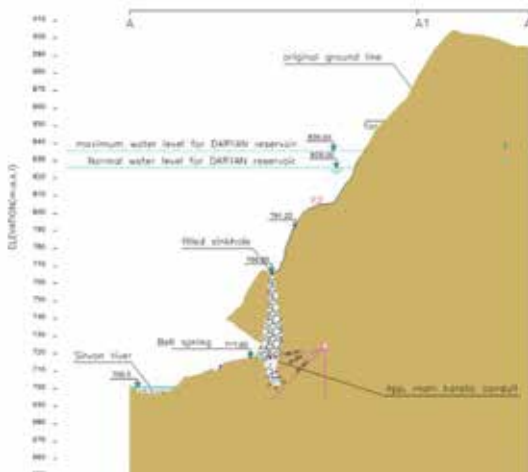
چشمه بل و حوضه آبرگیر آن از نظر تقسیمات زمین شناسی عمومی در پهنه راندگی‌های زاگرس (Thrust zone) قرار گرفته است (نقل از آقا نباتی ۱۳۸۵). از ویژگی‌های مهم زاگرس مرتفع وجود راندگی‌های فراوان همراه با چین خوردگی لایه‌ها است. حوضه آبرگیر چشمه بل را بخشی از رشته کوه‌های زاگرس و رشته کوه دراز و بلند شاهو- اورامان تشکیل داده است که ادامه آن تا آن سوی مرز تا شمال سد دوکان عراق کشیده شده است بارش‌های کافی، پدیده کارست را پیش برده و فروچاله‌های فراوانی در ارتفاعات آهکی ایجاد نموده است. کوه آهکی دربند که مربوط به دوره کرتاسه است آبخوان چشمه بل را تشکیل داده است و بخشی از زون رسوبی- ساختمانی زاگرس مرتفع محسوب می‌شود که

در دنیای کنونی با توجه به روند فزاینده جمعیت، حراست از محیط زیست و منابع آبی با کیفیت از اهمیت فوق العاده زیادی برخوردار است پروژه نجات چشمه بل از مخزن سد داریان که دارای دبی حدود ۴ مترمکعب بر ثانیه در شرایط پرآبی است یکی از پیچیده ترین پروژه‌های زیست محیطی است که موارد انگشت شماری از این گونه فعالیتها در دنیا صورت گرفته است در این مقاله ضمن بررسی زمین شناسی محدوده طرح، مراحل مطالعات که منجر به شناسایی مجرای اصلی چشمه گردیده تشریح شده و گزینه‌های مختلف نجات چشمه شامل ۱- احداث سد زیرزمینی ۲- شناسایی مسیر چشمه و انتقال آب چشمه به تراز بالاتر از دریاچه سد داریان ۳- زهکشی آب چشمه در ترازهای بالاتر از دریاچه و خروج ثقلی آب ۴- انتقال آب چشمه توسط خط لوله به پایین دست ۵- شناسایی مسیر چشمه در ترازهای بالاتر از دریاچه و خروج ثقلی آب، بررسی و در نهایت با توجه به شرایط زمین شناسی حاکم بر منطقه و نتیجه مطالعات، گزینه برتر انتخاب و نتایج آزمایش این گزینه که منجر به انتقال آب چشمه به تراز بالاتر از دریاچه گردید ارائه شده است.

کلیات و تعریف مساله

چشمه بل تقریباً در فاصله ۴/۵ کیلومتری بالادست محور سد داریان و کناره راست رودخانه سیروان در شهرستان پاوه استان کرمانشاه قرار گرفته است. رقوم خروجی چشمه ۷۱۷/۶۰ متر و رقوم شمال سد داریان تراز ۸۲۸ متر از سطح دریای آزاد است. بنابراین خروجی چشمه در زمان پر بودن مخزن سد حدود ۱۰۹ متر زیر سطح آب دریاچه قرار خواهد گرفت. شکل شماره (۱)

آب چشمه بل از کیفیت بسیار بالایی برخوردار بوده و در صورت آبرگیری سد با آب دریاچه که هم از املاح بیشتر و هم آلودگی‌های مختلفی برخوردار است آمیخته می‌شد همچنین غرقاب شدن این چشمه در نتیجه آبرگیری سد داریان هم از دیدگاه ارزش بالای این منبع آبی برای مصارف شرب و هم از دیدگاه افکار عمومی با توجه به جایگاه

شکل ۱- وضعیت چشمه بل نسبت به تراز مخزن سد داریان

* (مدیر طرح سد و نیروگاه داریان شرکت مهندسی مشاور مهتاب قدس)

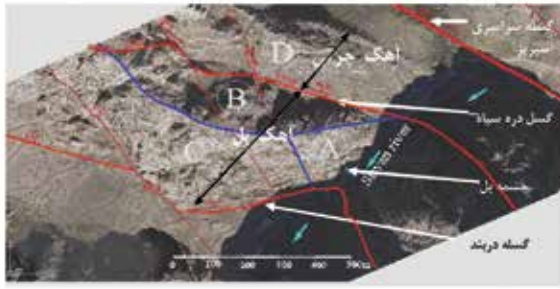
** (کارشناس زمین شناسی مهندسی و مکانیک سنگ شرکت مهندسی مشاور مهتاب قدس)

الف

ب

ج

شکل ۳- الف) گسل CBF در دهانه غار چشمه بل (زون انحلالی موازی CBF به عکس هوایی محدوده چشمه بل

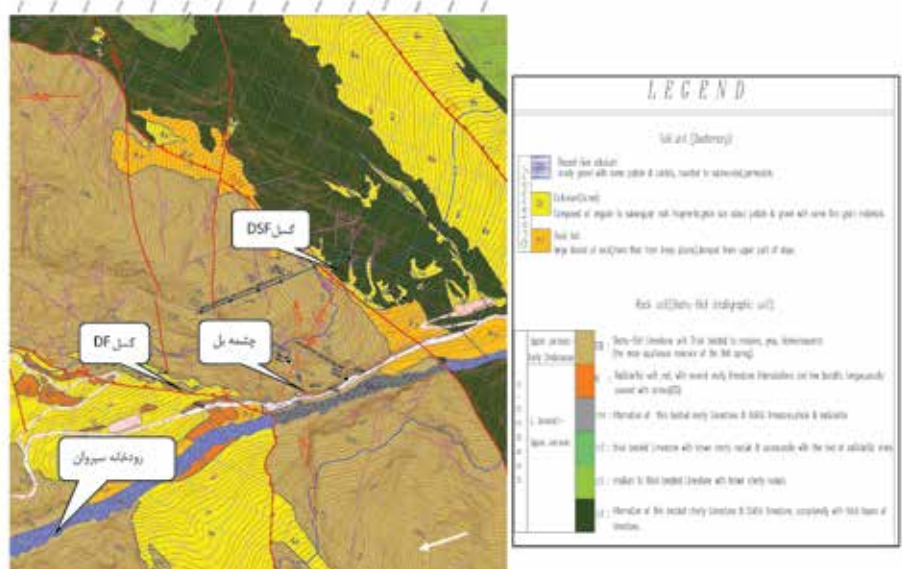
فرسایش سطوح امکانپذیر نیست همچنین یک زون انحلالی به موازات این گسل وجود دارد که آثار انحلالی فراوانی در آن دیده می شود.

هیدرو ژئولوژی محدوده مورد مطالعه

منحنی تغییرات آبدهی چشمه از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ که توسط سازمان آب منطقه ای کرمانشاه برداشت شده است در نمودار شکل ۴ آمده است که نشان دهنده آبدهی بالای چشمه در فروردین و اردیبهشت به دلیل ذوب شدن برفهای حوضه آبریز و کمترین دبی خروجی در ماههای آذر و دی می باشد زمان اوج آبدهی چشمه بسیار کم و در حدود چند روز بوده و با شیب تند میزان آبدهی چشمه کاهش پیدا می کند شکل (۴) تغییرات میزان آبدهی چشمه در طول شبانه روز و پایین تر بودن سطح آب زیرزمینی از تراز خروج چشمه با توجه به گمانه های حفاری شده در اطراف چشمه موید سیفونی بودن بخشهایی از مسیر اصلی جریان می باشد. شکل (۳) همانطور که قبلاً گفته شد در آنسوی آبخوان بل در خاک عراق چشمه دیگری بنام زلم وجود دارد که ویژگیهای آن بسیار شبیه به چشمه بل است با این تفاوت که این چشمه در تراز حدود ۹۰۰ متری یعنی حدود ۲۰۰ متر بالاتر از مظهر چشمه بل و ۷۰ متر بالاتر از مخزن سد داریان قرار دارد. با توجه به دبی نسبتاً زیاد هر دو چشمه در دو سوی آبخوان بل و تراز بالای

دارای روند سراسری ۱۲۰ تا ۱۳۰ درجه یا راستای شمال غرب- جنوب شرق است. این کوه را می توان در عکس های هوایی منطقه به شکل ستیغی ممتد به شکل یک گرده ماهی که دارای روند جنوب شرق به شمال غرب می باشد که از چشمه بل تا چشمه زلم در عراق ادامه یافته، به راحتی تشخیص داد. رقوم خط الراس آن تقریباً ۳ کیلومتر مانده به چشمه بل از ۲۰۰۰ به ۷۱۷ در کنار چشمه کاهش می یابد. در نزدیکی خروجی چشمه بل در دو سوی کوه دربند، دو دره یا آبراهه وجود دارد. دره بالادست به عنوان دره سیاه و دره پایین دست به دلیل گسترش واحد رادیولاریتی به نام دره رادیولاریتی خوانده می شود. گسلی پر شیب، در آبراهه دره سیاه قرار گرفته است که به عنوان گسل دره سیاه (DSF) شناخته می شود گسل دره سیاه مرز بین آهکهای آبخوان بل و آهکهای چرتی است که این آهکهای چرتی دارای نفوذ پذیری پایین بین ۱۰ تا ۱۰ لوزن می باشند شکل (۲). در دره رادیولاریتی نیز گسلی در مرز بین آهک ضخیم لایه کوه بل و رادیولاریتها قرار گرفته که در نقشه زمین شناسی با علامت (DF) بنام گسل دربند خوانده شده است شکل (۲). این رادیولاریتها نیز دارای نفوذ پذیری بسیار پایینی هستند. بنابراین عملاً آهکهای آبخوان بل بین دو واحد نسبتاً نفوذ ناپذیر قرار گرفته اند.

در محدوده چشمه بل در اثر برخورد گسلهای F۲ و F۷ و گسل اصلی چشمه بل CBF و عملکرد چشمه یک sink hole طبیعی تشکیل شده است گسل F۲ دارای شیب عمومی حدود ۸۵ درجه به سوی شرق می باشد این گسل شکستگی مهمی محسوب می شود. محل تقاطع آن با گسله CBF کمتر از ۲۰ متر با فروچاله بالای چشمه فاصله دارد. شیب و جهت شیب گسل CBF به طور میانگین ۷۹/۰۷۵ اندازه گیری شده است خش لغزش های دیواره آن در اثر فرسایش و انحلال عمدتاً از بین رفته است. در دیواره بالادستی غار مظهر چشمه در کنار جاده خاکی، در سطوح درزه هایی که از این گسل منشعب شده اند آثار راستا لغز مشاهده می شود اما تشخیص جهت جابجایی بلوک به دلیل

شکل ۲- نقشه زمین شناسی محدوده طرح

چشمه زلم نسبت به مخزن داریان به نظر می رسد خط تقسیم آب (watershed) بین این دو چشمه در آبخوان بل که نشان دهنده قاعده کارست شدگی است بسیار بالاتراز مخزن سد داریان قرار داشته باشد یعنی آب چشمه از ترازهای بسیار بالاتراز مخزن داریان تامین می گردد. شکل (۵).

گزینه های نجات چشمه بل و شناسایی

آبراه اصلی جریان

نتایج مطالعات زمین شناسی و هیدروژئولوژی نشان می دهند که با توجه

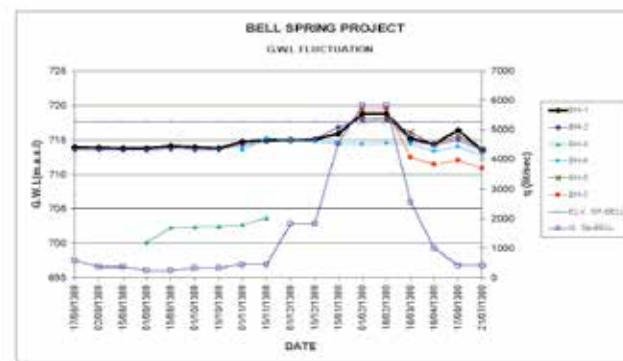
به مرزهای آب بند در دو طرف آبخوان بل و تراز بالای خط تقسیم آب نسبت به مخزن سد داریان با ارائه یک طرح مناسب امکان انتقال آب چشمه بل به ترازهای بالاتراز مخزن سد داریان و استفاده از آب با کیفیت آن وجود دارد.

همانطور که قبلاً ذکر شد گزینه های نجات چشمه بل عبارتند از ۱- احداث سد زیرزمینی و زهکشی آب زیرزمینی ۲- شناسایی مسیر چشمه و انتقال آب چشمه به تراز بالاتراز دریاچه سد داریان از مجرای اصلی با ساخت سد زیرزمینی ۳- زهکشی آب چشمه در

ترازهای بالاتراز دریاچه و خروج ثقلی آب ۴- انتقال آب چشمه توسط خط لوله به پایین دست ۵- شناسایی مسیر چشمه در

ترازهای بالاتراز دریاچه و خروج ثقلی آب. در گزینه ۱ باید پرده آببندی از بالای حداکثر رقوم سیلابی مخزن سد داریان (۸۳۶m.a.s.l) از طریق یک گالری که از دره سیاه مجاور سنگ آهک چرت دار تا واحد رادیولاریتی که هر دو آب بند هستند ادامه می یابد، اجرا گردد. در واقع فرض می شود که پرده آببندی به صورت سدی در مقابل جریان آب به سمت خروجی چشمه عمل نموده و مانع از تخلیه آب زیرزمینی به داخل رودخانه گردد و آب آبخوان در پشت پرده آب بند شروع به بالا آمدن نموده و به احتمال زیاد به صورت ثقلی وارد گالری بالای رقوم ۸۳۶ شود و بتوان از آن استفاده نمود. حالت مذکور یک حالت ایده آل و مطلوب در طرح نجات بخشی به شمار می رود در غیر این صورت چنانچه سطح آب در پشت پرده آببندی پائینتر از تراز ۸۳۶ باشد باید توسط پمپاژ آب استفاده نمود که در چنین حالتی کیفیت آب مورد استفاده و سلامت آن به دلیل احتمال اختلاط از طریق منافذ پرده آببندی که کارایی آن درصد نمی باشد مورد سوال خواهد بود. این گزینه نیازمند احداث پرده آب بندی پرهزینه می باشد و معلوم نیست میزان آبی که به صورت ثقلی وارد گالری احداث شده می گردد به چه میزان می باشد. با توجه به عدم قطعیت های فنی و اقتصادی این گزینه نمی تواند برتر باشد.

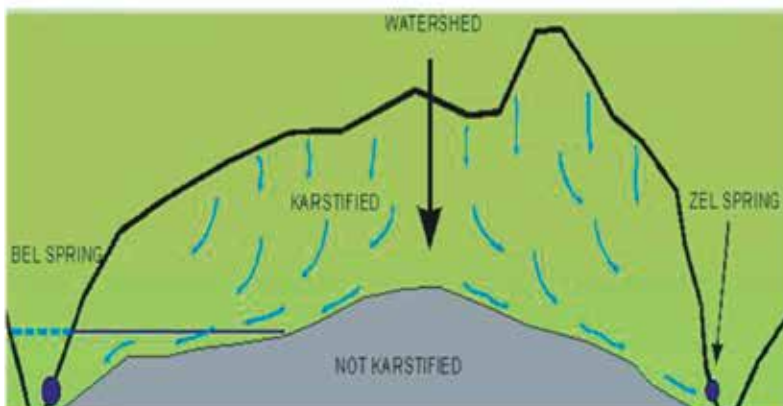
در گزینه ۲ مسیر چشمه در ترازهای پایین

شکل ۳- وضعیت سطح آب زیرزمینی نسبت تراز خروجی چشمه

شکل ۴- تغییرات آبدی چشمه در سالهای ۸۵-۹۰

شکل ۵- وضعیت شماتیک خط تقسیم آب بین دو چشمه زلم در عراق و بل در ایرن و مرزهای آبخوان بل

شکل ۶- تصاویر ژئورادار و توموگرافی لرزه ای انجام شده در گالریهای اکتشافی تراز ۷۲۳

(Sink hole) قرار گرفته بود امکان ورود به مسیر چشمه حتی پس از تخلیه فرو چاله خروجی چشمه به دلیل وجود بولدورزها و مصالح ریزشی فراهم نشد و عملاً انجام عملیات غار نوردی از خروجی چشمه غیر ممکن گردید. به منظور شناسایی مسیر جریان بخشهای مختلف آبخوان بل در تراز پایین حدود ۷۲۳ تحت مطالعات ژئوفیزیکی شامل میکرو گراویمتری، سیمو الکتریک، ژئو رادار و توموگرافی لرزه ای قرار گرفت که هیچکدام نتیجه خاصی در پی نداشت (منجر به شناسایی مجرای جریان نگردید). شکل (۶)

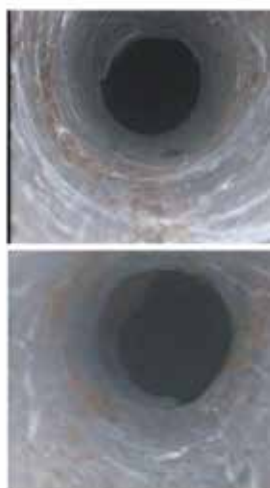
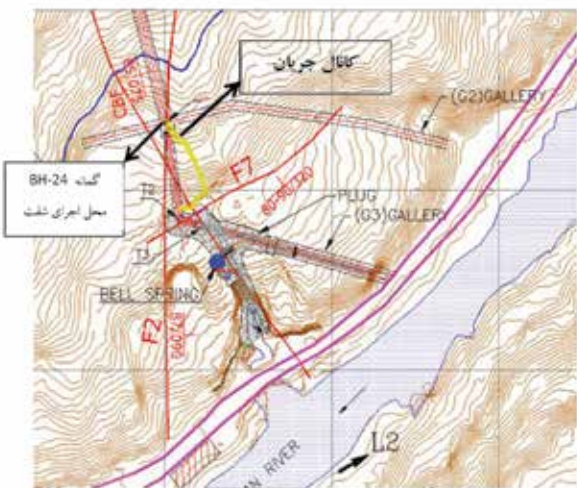
در نتیجه ثمر بخش نبودن مطالعات غیر مستقیم (روشهای ژئوفیزیکی) روشهای مستقیم (حفاری گمانه، گالری و شفت) مورد توجه بیشتری قرار گرفت با توجه به وضعیت قرارگیری زونهای گسلی بخصوص گسل CBF و زون انحلالی موازی آن تعدادی گمانه اکتشافی جهت شناسایی مجرای احتمالی جریان اجرا شدند. همانطور که قبلاً گفته شد

به شرط آنکه مسیر اصلی جریان در تراز بالاتر از مخزن داریان قابل کشف باشد در این صورت با احداث تونل و قطع مسیر جریان چشمه، آب به صورت ثقلی در تراز بالاتر از ۸۳۶ تخلیه خواهد شد. به همین منظور در تراز ۸۳۶ یک گالری به طول ۲۲۰ متر جهت بررسی های ژئوفیزیکی احداث شد که تقریباً تمام طول آبخوان بل را قطع می کند علیرغم انجام بررسی ها سیموالکتریک و توموگرافی لرزه ای در این گالری شواهدی مبنی بر وجود جریان در ترازهای بالا ثبت نگردید. بنابراین عملاً استحصال آب چشمه بل از طریق شناسایی مسیر چشمه در ترازهای بالاتر از دریاچه و خروج ثقلی آب غیر ممکن شد با توجه به آنچه گفته شد در نهایت گزینه ۲ یعنی شناسایی مسیر چشمه در ترازهای پایین نزدیک خروجی و انتقال آب چشمه به تراز بالاتر از دریاچه سد داریان به عنوان گزینه برتر و نهایی انتخاب گردید چالش اصلی در مطالعات و به ثمر رساندن این پژوهش شناسایی مجرای جریان می باشد. توجه به اینکه مظهر چشمه بل در محل فروچاله

شناسایی و توسط حفاری شفت قائم به تراز بالاتر از دریاچه منتقل می شود و پس از احداث پرده آب بند و پلاگ نمودن خروجی چشمه، آب در شفت قائم بالا رفته و در تراز بالاتر از مخزن تخلیه می شود این گزینه نیازمند احداث پرده آب بند به صورت ترکیبی از المانهای آب بند طبیعی و پرده آب بند ایجاد شده از طریق حفاری و تزریق می باشد. در گزینه ۳ فرض می شود که چشمه بل تنها خروجی آب زیرزمینی از سنگ آهکهای کوه دربند می باشد و با توجه به آنکه رقوم مظهر چشمه ۷۲۰ m.a.s.l است هرچه از خروجی به سوی ارتفاعات کوه دربند حرکت کنیم رقوم سطح آب افزایش می یابد. با توجه به این موضوع اگر با دور شدن از خروجی چشمه، رقوم سطح آب در آبخوان کارستی آنقدر افزایش یابد که بتوان تونلی با رقومی معادل ۸۳۶ حفر نمود که در زیر سطح آب زیرزمینی قرار گیرد می توان انتظار داشت که به عنوان یک زهکش یا چاه افقی عمل نموده و بخشی از آب زیرزمینی زون اشباع کوه دربند را زهکش نماید. با این منطق هرچه ارتفاع ستون آب روی تونل بیشتر باشد دبی آب زهکش شده بیشتر خواهد شد. در چنین حالتی این تونل جهت جریان طبیعی آب زیرزمینی را که به سوی چشمه بل می باشد منحرف خواهد نمود. این گزینه به دلیل نیاز به حفاری تونلی بلند که با پستی تازیر سطح آب زیرزمینی پیش برود و در آن نفوذ کند توجه اقتصادی نداشته و با توجه به عدم اطمینان در استحصال آب از نظر فنی نیز دارای ابهام است.

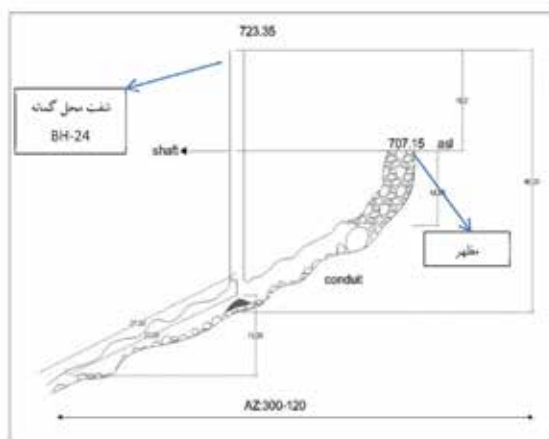
در گزینه ۴ آب خروجی چشمه توسط خط لوله به پایین دست سد داریان منتقل می شود. در این گزینه حتی با احداث پرده آب بند به دلیل هد بالای مخزن نسبت به چشمه احتمال اختلاط آب چشمه و مخزن زیاد است و به دلیل تبعات اجتماعی جابجایی چشمه به محل بسیار دورتر از امامزاده این گزینه نیز منتفی است.

بنابراین با توجه به آنچه که گفته شد گزینه ۲ و ۵ به عنوان گزینه های مطلوب و مناسب جهت مطالعات بیشتر انتخاب شدند. گزینه شناسایی مسیر چشمه در ترازهای بالاتر از دریاچه و خروج ثقلی آب بسیار ایده ال است

شکل ۷- پلان مجرای شناسایی شده با چاه بیمایی تلویزیونی و تصاویر شناسایی حفره با log TV.

پرده آب بند مناسب تمامی گسل‌های اصلی مشرف به دره سیروان نظیر شاخه جنوبی F2 و گسل اصلی مظهر CBF و گسل F7Y آب بند شده اند بنابراین با ایجاد یک پرده آب بند بصورت ترکیبی از المانهای طبیعی و مصنوعی (احداث پرده آب بند با عملیات تزریق) و همچنین هد مثبت چشمه نسبت به مخزن ارتباط هیدرولیکی آب چشمه با دریاچه سد قطع می شود و اختلاطی نیز صورت نخواهد گرفت. از طرف دیگر بعد از آبیگری سد داریان هد مخزن به عنوان یک سد هیدرولیکی عامل کمک کننده به آب بندی می باشد که میزان نشتی آب چشمه را به حداقل خواهد رساند.

شکل ۸- وضعیت واقعی مجرا پس از عملیات غواصی

آزمایش گزینه برتر

پس از احداث شفت انتقال آب به تراز ۸۳۶ شرایط برای آزمایش میزان درستی گزینه انتخاب شده فراهم شد به علت عملکرد گسلها در مظهر چشمه بل طرح اولیه که بر مبنای آبیگری از مظهر چشمه بود تغییر داده شد و عملیات آبیگری از داخل شفت احداث شده در محل BH-24 انجام گرفت همچنین پلاگ اصلی دهانه چشمه قبل از منطقه گسله مظهر انجام گرفت. قطر شفت محل گمانه BH-24/246 متر می باشد و با دو لوله ۰/۸ متری آب را به شفت ۲ متری انتقال می دهد و از آنجا آب به میزان ۱۰۶/۴ متر به ارتفاع بالاتر یعنی تراز ۸۳۶ انتقال داده می شود (شکل ۹).

قبل از اینکه پلاگ اصلی در حد فاصل مظهر و شفت ۱/۶ متر اجرا شود و سد داریان آبیگری گردد بایستی تمام نواقص طرح

می دهد.

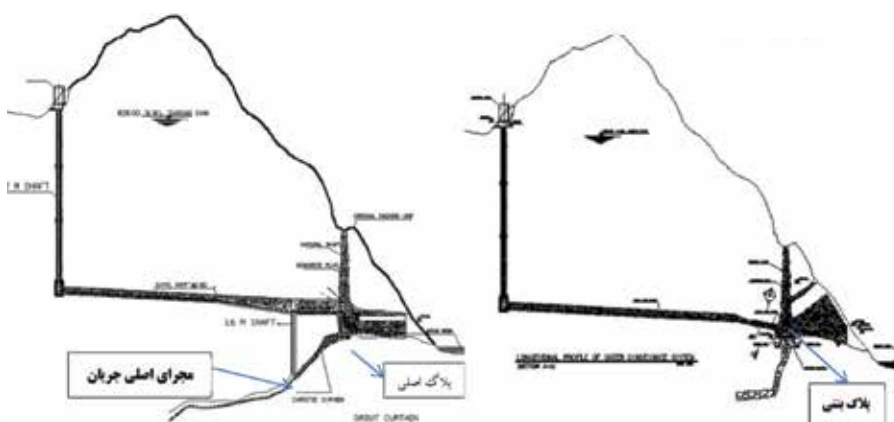
پس از آنکه مجرای جریان و هندسه آن کشف شد چالش بعدی این پرسش بود که آیا آب تحت فشار خود به تراز بالاتر از مخزن ۸۳۶ خواهد رسید یا نیاز به پمپاژ دارد؟

همانطور که در بخش هیدروژئولوژی گفته شد خط تقسیم آب (watershed) بین دو چشمه بل و زلم در آبخوان بل بسیار بالاتر از مخزن سد داریان قرار دارد بنابراین آب قطعاً توان رسیدن به تراز ۸۳۶ را تحت فشار خود دارد اما این امر در صورتی محقق خواهد شد که در حین بالا آمدن آب در آبخوان بل، توده های سنگی مشرف به دره رودخانه سیروان آب بند بوده و میزان نشتی آب بر میزان آب ورودی چشمه غلبه نداشته باشد. همانطور که قبلاً گفته شد گسل F2 با پرشدگی رسی به عنوان یک آب بند طبیعی در محدوده دره سیاه عمل کرده و در نزدیکی مظهر چشمه با یک طرح

گسلهای F2 و CBF اصلی ترین ساختارهای زمین شناسی تاثیرگذار بر مجرای جریان چشمه می توانند باشند پرشدگی گسل F2 و زون انحلالی موازی گسل CBF نشان می دهد که CBF اصلی ترین ساختار زمین شناسی در هدایت آب ارتفاعات آبخوان بل به سمت خروجی چشمه است همچنین پرشدگی گسل F2 به عنوان یک المان آب بند طبیعی می تواند نقش مهمی در نجات این چشمه ایفا می کند.

ازمجموع گمانه های حفاری شده گمانه BH24 که در نزدیکی تقاطع گسلهای F2 و CBF حفاری شده بود در عمق ۳۸ متری به حفره ای با عمق ۴ متر برخورد نمود که با توجه به وضعیت قرارگیری این گمانه نسبت زونهای گسلی و انحلالی و انجام حفاری های بیشتر در حد فاصل گمانه BH24 و مظهر و انجام چاه پیمایی تلویزیونی موقعیت مجرای اصلی جریان در این فاصله شناسایی شد (شکل ۷).

جهت شناسایی هندسه کارست مجرای جریان و نحوه گسترش و امتداد آن در داخل کوه دربند با اجرای یک شفت اکتشافی (شکل ۷ و ۸) در محل گمانه BH24 و انجام عملیات غواصی امتداد مجرای جریان و هندسه آن شناسایی شد مجرای جریان دالانی به ابعاد ۳*۴ بوده با آزیموت ۳۰۰ تا ۳۳۰ درجه به صورت سیفون به داخل کوه دربند ادامه پیدا می کند نیمرخ شکل ذیل نحوه گسترش واقعی مجرای جریان چشمه بل را نشان

طرح اجرا شده در فاز ۳ (آبیگری از شفت ۱/۶ متری)

طراحی فاز ۲ (آبیگری از مظهر)

شکل ۹- پروفیل نحوه انتقال آب به تراز بالاتر از مخزن سد داریان (بر مبنای مطالعات شرکت مهتاب قدس)

۲/۵ مترمکعبی چشمه صورت گرفت این آزمایش فقط جهت اطمینان از کارایی چهار چوب اصلی طرح بود و پس از سپری شدن حدود ۱۲ ساعت آزمایش متوقف گردید پس از اتمام کامل عملیات اجرایی، آزمایش اصلی در مورخه ۱۳۹۴/۰۳/۱۰ در ساعت ۱۸:۴۰ بعد از ظهر و در دبی حدود ۱ متر مکعبی چشمه آغاز و پس از حدود ۲۳۲ ساعت آب در تراز ۸۳۶ یعنی حدود ۸ متر بالاتر از تراز نرمال سد داریان جاری شد.

در نمودار شکل (۱۰) دیده می شود که سرعت بالا آمدن آب در آبخوان در آزمایش اول بسیار بالاتر از سرعت آن در آزمایش اصلی است علت این امر دبی بالای چشمه در زمان آزمایش اول می باشد که حدود ۱/۵ مترمکعب بیش از دبی چشمه در زمان آزمایش اصلی بوده است (بیش از ۲/۵ برابر زمان آزمایش اصلی). در تراز ۸۳۶ میزان آب خروجی از لوله شفت در ابتدا بسیار کم بوده اما به تدریج با اشباع بیشتر آبخوان و مسلط شدن هد چشمه بر نقطه خروجی در این تراز دبی آن افزایش پیدا کرده به گونه ای که پس از ۵۰ ساعت دبی خروجی به حدود ۶۰۰ لیتر بر ثانیه رسید. نمودار شکل (۱۲) و تصاویر شکل (۱۱) گویای افزایش دبی چشمه با گذشت زمان است.

در حین آزمایش نشستی های مختصری در محل تقاطع گسل های اصلی منطقه با دیواره سنگی آبخوان مشرف به دره رودخانه سیروان مشاهده شد که با تکمیل عملیات آب بندی و احداث پرده آب بند ترمیمی این نقاط اصلاح خواهند شد به واسطه عملکرد مناسب گسل F۲ به دلیل پرشدگی رسی و آب بند بودن آن توده های سنگی مشرف به رودخانه از دره سیاه تا نزدیکی دره دربند بجز محل گسل اصلی مظهر CBF تقریباً فاقد نشت بودند گالری اکتشافی G۴ که در کیلومتر ۱۲۶ توسط گسل F۲ قطع شده بود در حین انجام آزمایش به زونهای خشک و اشباع از آب در اثر عملکرد پرشدگیهای رسی این گسل تقسیم شده بود. این آب بند طبیعی و پرده آب بند احداث شده همراه با پرده ترمیمی طراحی شده بر اساس مشاهدات آزمایش اصلی (دوم) و همچنین فشار بالاتر چشمه نسبت به مخزن

شکل ۱۰- نتایج آزمایشهای اول و دوم چشمه بل

از نقاط مختلف توده های سنگی مشرف به دره سیروان ثبت و کنترل می گردد و پس از رسیدن آب به تراز ۸۳۶ میزان آب خروجی در این تراز با استفاده از تجهیزات نصب شده نظیر سرریزهای مستطیلی در طول زمان ثبت و اندازه گیری می شود. آزمایش بالا آمدن آب در چشمه بل در دو مقطع زمانی صورت گرفت در آزمایش اول به دلیل آماده نبودن شفت ۲ متری پایش تراز آب از طرق نصب مانومتر قبل از شیرخروجی چشمه صورت گرفت. این آزمایش در تاریخ ۱۳۹۴/۰۱/۲۹ و در زمان دبی

رفع گردد به همین منظور با نصب شیرهایی در محل خروجی جریان تصمیم به آزمایش نمودن کارایی طرح ارائه شده گرفته شد روند آزمایش به اینگونه بود که پس از بستن شیرهای تعبیه شده در خروجی چشمه و جلوگیری از خروج آب از آبخوان بل سطح آب در این آبخوان شروع به بالا آمدن می کند کنترل میزان بالا آمدن به دوروش از طریق نصب مانومتر قبل از شیرهای تعبیه شده در محل خروجی چشمه و از طریق سونداژ سطح آب در داخل شفت با قطر ۲ متر صورت میگیرد همزمان با بالا آمدن آب میزان نشستی

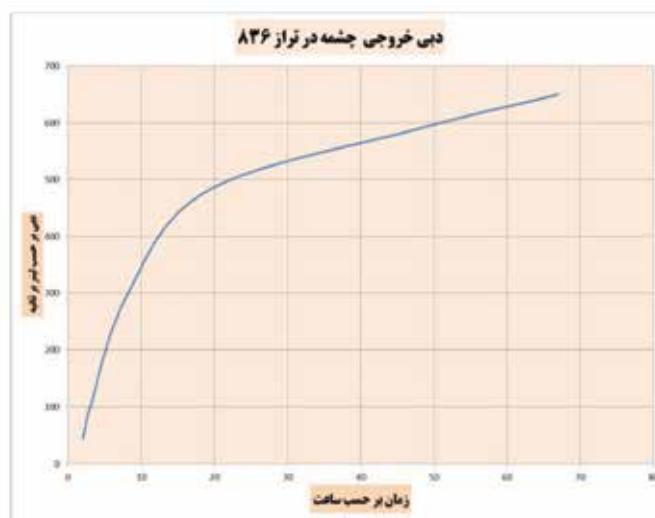

شکل ۱۱- تصاویر خروج آب در تراز ۸۳۶ از لوله شفت ۲۰۰۰

داریان عدم اختلاط آب دریاچه با چشمه را تضمین می نماید.

بحث و نتیجه گیری

- نتایج بررسیهای زمین شناسی، هیدرو ژئولوژی و نتایج حاصل از عملیات غواصی نشان دهنده سیفونی بودن مجرای چشمه است.
- نتایج بررسیهای زمین شناسی، گالریها و گمانه های اکتشافی تایید می کنند که گسل CBF و زون انحلالی موازی با آن موثرترین ساختار تکتونیکی بر مجرای جریان می باشد و نتایج عملیات غواصی نیز موازی بودن امتداد مجرای جریان را با این گسل تایید می نماید
- از میان گزینه های مختلف نجات چشمه بل تنها مطالعات گزینه شناسایی چشمه در تراز پایین و انتقال آن به ترازهای بالاتر با موفقیت همراه بوده و این روش به عنوان گزینه نهایی برای نجات چشمه بل انتخاب گردید.
- با توجه به تراز بالاتر خط تقسیم آب در آبخوان بل فشار چشمه به تراز ۸۳۶ مسلط خواهد شد که نتایج آزمایش نشان دهنده صحت این ادعا است که آب چشمه بل تحت فشار طبیعی خود و بر اساس راهکار ارائه شده به تراز بالاتر مخزن داریان منتقل خواهد شد.
- با توجه به آب بند بودن گسل F۲، پرده تزریق احداث شده، تزریقات ترمیمی در آینده و هد بالاتر چشمه نسبت تراز دریاچه داریان اختلاط آب دریاچه و مخزن غیرمحمول است.
- پس از آگیری هد هیدرولیکی آب مخزن به عنوان یک سد هیدرولیکی عمل نموده و به عملکرد پرده آب بند احداث شده کمک خواهد کرد و میزان نشت های چشمه را به میزان چشمگیری کاهش خواهد داد.
- با توجه به نتایج آزمایش در مدت ۴۸ ساعت دبی خروجی تراز ۸۳۶ به حدود ۶۵ درصد دبی چشمه در خروجی اولیه رسید.
- همه موارد فوق گویای کارایی و موفقیت راهکار ارائه شده برای نجات چشمه از مخزن سد داریان می باشد.

شکل ۱۲- نمودار دبی خروجی چشمه در تراز ۸۳۶ در برابر زمان

شکل ۱۳- پیرشدگی رسی زون گسلی F۲

منابع :

1. Milanović, P., Geological Engineering in Karst, Energoprojekt, Beograd, 1999, ch. 7 (in Serbo-Croatian).
2. Altug, S., Leakage study of the west side of the Oymapinar Reservoir, Turkey, Bull. Int. Assoc. Eng. Geol., 14, 147, 1976.
3. Pantartzis P., Emmanuilidis, G., Krapp, L., and Milanović, P., Karst Phenomena and Dam Construction in Greece: Hydrogeological Processes in Karst Terrains, Günay, G. and Johnson, I., Eds., IAHS Publ. No 207, 1993, p. 65.
4. Milanović, P., water resources engineering in Karst, 1981, ch. 7 (karst spring submergence)

۵- گزارش طرح نجات بخشی چشمه بل مهندسین مشاور مهتاب قدس، دی ماه ۱۳۹۰

۶- مطالعات امکان آگیری از چشمه بل شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران، دی ماه ۱۳۸۷

قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و روش اجرایی نمودن آن

تهیه و تدوین: کمیسیون قوانین و مقررات

اشاره:

در پی مکاتبات سندیکای شرکتهای ساختمانی ایران با اتاق بازرگانی صنایع و معادن و کشاورزی ایران در خصوص قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار این قانون در کمیسیون قوانین و مقررات سندیکا مورد بحث و بررسیهای کارشناسی قرار گرفت. حاصل ماهها مطالعه مواد و بندهای این قانون در نشستهای تخصصی و کمیسیونهای ذیربط و بازرینی آن در جلسات هفتگی هیاتمدیره سندیکا، نتیجه کار به صورت جدولی با کد شناسایی ۳ تهیه و تنظیم گردید و به عنوان پیشنهاد سندیکای شرکتهای ساختمانی طی نامه‌ای به اتاق بازرگانی ایران ارسال گردید. در این نامه، از دبیرکل محترم اتاق ایران درخواست شده است در صورت تایید و یا ضرورت هر نوع تغییری در مفاد جدول ارائه شده نسبت به تشکیل کارگروه‌های لازم پیشنهادی، اقدام گردد. با توجه به ضرورت تشکیل کارگروه‌های ویژه با نمایندگان تشکلهای و اتاق بازرگانی در محل اتاق بازرگانی برای پیگیری اجرای قانون و استفاده از این قانون مترقی، سندیکا پیشنهاد خود را ارائه نمود لیکن اقدامی مبنی بر تشکیل کارگروه صورت نگرفت.

تشکیل این کارگروه توسط اتاق بازرگانی با حضور تشکلهای این امکان را می‌دهد که ضمن رصد کردن اجرای قانون توسط دستگاه‌های دولتی، درخواستهای تشکلهای بخش خصوصی که مفاد و نص قانون

به آن صراحت دارد مطرح و پیگیری گردد. همانطوری که ماده ۲ این قانون اشعار دارد، «دولت مکلف است در بررسی موضوعات مربوط به محیط کسب و کار برای اصلاح و تدوین مقررات و آیین‌نامه‌ها نظر کتبی اتاقها و تشکلهای غیرعضو اتاق را درخواست و بررسی نموده و از آنها برای جلسات تصمیم‌گیری دعوت نماید.»

به نظر می‌رسد با این تکلیفی که قانون، دولت محترم را مکلف نموده، تعیین و انتخاب کارگروه مورد نیاز است؛ که تشکلهای نظرات خود را به کارگروه ارائه نموده و دولت هم بنا به تکلیف قانونی موظف به بررسی نظرات و اعمال بخش خصوص در موضوعات مختلف می‌باشد که نتیجه این تعامل و همفکری بخش خصوصی و دولت در بهبود فضای کسب و کار و توسعه کشور موثر می‌باشد.

با عنایت به اینکه موادی از این قانون با گذشت سه سال از ابلاغ آن توسط ریاست محترم مجلس شورای اسلامی و با توجه به مهم شمردن این قانون توسط دولت محترم هنوز به اجرا نرسیده است، این کارگروه می‌تواند نسبت به پیگیری اجرای قانون اقدامات مؤثر و راهگشایی داشته باشد.

ماهانامه پیام آبادگران با توجه به اهمیت موضوع و پیشنهادهای اصلاحی در جدول پیوست مکاتبات سندیکا، مراتب را جهت اطلاع خوانندگان گرامی درج می‌نماید.

ردیف	شماره ماده	ماده قانون	باز به این لایحه دارد	دستگاه اجرایی مربوطه	آغاز قانون	بررسی و پیگیری	نکات پیشنهادی *
۱	۲	موت جت است در بررسی موضوعات مربوط به محیط کسب و کار برای اصلاح و تدوین مقررات و این نامه ها نظر کمیته اتاق ها و تشکل های غیر عضو اتاق را درخواست بررسی نماید و از آنها برای جلسات تصمیم گیری دعوت نماید		دولت	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰/۱۱/۱۵	اتاق ایران تشکل ها	۱- تشکیل کارگروهی متشکل از نمایندگان تشکل ها و بخش خصوصی و اتاق در محل اتاق ایران ۲- جهت تعیین روش انعقاد نظرات، موافقین در صورت به جلسات و همچنین نحوه انتخاب نمایندگان و نوع بررسی نظرات اتاق و تشکیل جلسات شرکت در جلسات.
۲	۳	دستگاههای اجرایی مکلفند هنگام تدوین یا اصلاح مقررات پیشنهادیه ها و رویه های اجرایی، نظر تشکلهای اقتصادی ذی ربط را استعلام کنند و مورد توجه قرار دهند.		دستگاههای اجرایی	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰/۱۱/۱۵	اتاق ایران تشکل ها	۱- دستگاههای اجرایی از طریق اتاق و تشکل ها استعلام را انجام دهند. ۲- اتاق موضوع مطروحه را از طریق کارگروه تعریف شده در ماده فوق خود اقدام نماید.
۳	۴	اتاق ها موظفند به منظور اطلاع سازان از وضعیت محیط کسب و کار در کشور، شاخص های ملی محیط کسب و کار در ایران را تدوین و به طور سالانه و فصلی به تکلیف استان ها، بخش ها و فعالیت های اقتصادی، صنعتی و اطلاع نمایند.		اتاق ایران	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰/۱۱/۱۵	اتاق ایران تشکل ها	انجمن ها یا تشکل های حلقه انجمن شرکتهای ساختمانی شاخص های مرتبط با محیط کسب و کار خود را مسترآلایه و به مرجعی که از طرف اتاق مشخص می شود ارائه می نمایند.
۴	۶	مرکز امور ایران موظف است برنامه ملی آماری کشور را طوری تهیه نماید که بر اساس آن اطلاعات آماری مورد نیاز فعالان اقتصادی و سرمایه گذاران به شکل مستمر و روزانه ارائه گردد.		مرکز امور اتاق ایران	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰/۱۱/۱۵	تشکل ها اتاق ایران	۱- خبر همان کارگروه اتاق اطلاعات آماری مورد نیاز تعریف شود ۲- دستور از اطلاعات آماری چیست؟
۵	۹	وزارت امور خارجه موظف است ظرفیت های روابط خارجی و نمایندگی های سیاسی کشور در خارج را در خدمت تولیدکنندگان سرمایه گذاران در ایران و بوروه صادر کنندگان کالاها و خدمات قرار دهد.	*	امور خارجه با همکاری وزارتخانه های امور اقتصادی و دارایی و صنعت، معدن و تجارت و اتاق ایران	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰/۱۱/۱۵ مؤید تهیه این نامه	اتاق ایران تشکل ها	کارگروه تعریف شده در ماده ۱۰ این قانون برای کسب نظر تشکل ها و ارائه آن از طریق اتاق به دستگاههای میوزی در زمینه تدوین این نامه اقدام نماید.
۶	۱۰	وزارت امور خارجه موظف است با انجام اقداماتی از قبیل امور روانه به تجاری یا کشورهای تجاری و تسهیل و تسریع امور تردد و گفت صادر کنندگان خدمات فنی مهندسی و کالاها از ایران و اقامت دولتمندان سرمایه گذاری خارجی در ایران		وزارت امور خارجه	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰/۱۱/۱۵	اتاق ایران و تشکل ها	۱- تشکیل مستر کارگروه دلسی متشکل از مسئول تعریف شده نمایندگان وزارت خارجه اقتصاد و دارایی، سازمان توسعه تجارت، اتاق ایران و تشکل ها در اتاق ایران. ۲- برنامه روزی برای ورود به موضوع بحث و اجرایی اقدامات لازم انجام. ۳- انتقال مشکلات و مسائل مربوط به موضوع این نامه.
۷	۱۱	انجمن شورای گفت و گو و شرح وظایف و اختیارات این شورا مطابق ماده ۱۷۵ قانون برنامه ۵ ساله		شورای گفت و گو و اتاق ایران	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰/۱۱/۱۵	اتاق ایران و تشکل ها	۱- تشکیل کارگروه تعریف شده در ماده ۲ این قانون ۲- مکانیزم ارتباط شورای گفت و گو با تشکل ها و اتاق تعریف شود. ۳- کارگروه جهت پشتیبانی از بخش خصوصی و انتقال درخواست ها به شورای گفت و گو اقدام نماید.

جدول موادی که نیاز به تشکیل کارگروه بررسی مواد و پیگیری ارائه نظرات را دارند

جدول شماره ۳

ردیف	شماره ماده	شرح محتوای بند	تاریخ به این نامه	دستگاه اجرایی مربوطه	آغاز قانون	بررسی و پیگیری	نکات پیشنهادی *	تاریخ	
								داده	مبتنی اجرا
۸	ماده ۱۲	تشکیل های اقتصادی می توانند درخواست های خود در خصوص اصلاح قوانین، مقررات، بخشنامه ها، دستورالعمل ها و رویه های اجرایی محل کسب و کار را به شورای گفت و گو اعلام و به صورت کتبی پاسخ بگیرند.		تشکیل ها	شش ماه از تاریخ ۹۱/۰۱/۱۵	تشکیل ها	کارگروه تشکیل شده در ماده ۱۱ است به اجرای مفاد این ماده و درخواست تشکیل ها اقدام نماید.		
۹	ماده ۱۵	موظف نمودن کلیه دستگاههای اجرایی مرتبط با محیط کسب و کار به پاسخگویی و بررسی مطالبات و شکایات نمایندگان تشکیلات و فعالان اقتصادی		دستگاههای اجرایی مرتبط با محیط کسب و کار	شش ماه از تاریخ ۹۱/۰۱/۱۵	دستگاههای اجرایی و مدیران کل	شرح وظایف کلی پاسخگویی از طرف دستگاههای اجرایی توسط کارگروه تهیه و نسبت به الزام اجرای قانون اقدام نمایند.		
۱۰	ماده ۱۷	لزوم تشکیل سازمان نظام مشاوره مدیریت به منظور توانمندسازی، ارزیابی و ارتقاء شایستگی مدیریت بخش ها و نگاه های اقتصادی کشور		اتاقی ایران با همکاری تشکیلات های اقتصادی	شش ماه از تاریخ ۹۱/۰۱/۱۵	اتاقی ایران و تشکیلات ها	کارگروه در تهیه پیش نویس اساسنامه سازمان، با کسب نظر تشکیلات ها و بخش خصوصی اقدام نماید.		
۱۱	ماده ۱۸	مکلف نمودن وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به فراهم نمودن زمینه شکل گیری تشکیلات های صنفی شاقلان در بخش ساختمان		وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی و اتاق ایران	شش ماه از تاریخ ۹۱/۰۱/۱۵	اتاقی ایران و تشکیلات ها	انجمن شرکتهای ساختمانی نسبت به تعیین صلاحیت و رتبه بندی شاقلان در بخش صنعت اعدادت غیر از شرکتهای ساختمانی صلاحیت دار اقدام می کند. به نظامنامه و تطبیق و تعیین صلاحیت اقدام می کند و کسب و کار تحت این عنوان صلاحیت تأیید می شود. انجمن ها را تشکیل می دهند.		
۱۲	ماده ۱۹	موظف نمودن معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور به توسعه و ارتقاء دانش پایگاه ملی اطلاع رسانی مناقصات به پایگاه اطلاع رسانی جامع معاملات بخش عمومی		معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور	شش ماه از تاریخ ۹۱/۰۱/۱۵	اتاقی ایران و تشکیلات ها	۱- هر چه سریعتر نسبت به ایجاد پایگاه اقدام و چنانچه لازم باشد ما نقطه نظراتی را از طریق کارگروه تشکیل شده اعلام میکنیم. ۲- کارگروه توسط اتاق پیگیری، موضوع را و انجام این امر را اقدام نماید.		
۱۳	ماده ۲۰	موظف نمودن کلیه دستگاه های اجرایی تحت مدیریت دستگاه های دولتی به رعایت قانون برگزاری مناقصات با این نامه های معاملات قانونی و اختصاصی خود		دستگاههای اجرایی تحت مدیریت دستگاه های دولتی	شش ماه از تاریخ ۹۱/۰۱/۱۵	اتاقی ایران و تشکیلات ها	۱- انجمن به شدت از انجام این ماده توسط دستگاههای اجرایی استقبال می کند ۲- از طریق اتاق و کارگروه تعریف شده بعنوان مهم ترین مطالبه پیگیر موضوع است. ۳- موارد و مشکلات و نارسایی ها را کارگروه پیگیری و اعلام می نماید.		

ردیف	شماره مواد	شرح محتوای بند	باز به آیین نامه	دستگاه اجرایی مربوطه	انظر قانون	بررسی و پیگیری	* نکات پیشنهادی
۱۴	۲۱	موظف نمودن کلیه دستگاه های اجرایی متعلقه کنار به ارسال نمونه جلسه، دلایل ترک تشریفات و هويت طرف قرارداد در هر متعلقه ترک تشریفات شده به پایگاه اطلاع رسانی معاملات بخش عمومی تا حداکثر سه روز		دستگاههای اجرایی متعلقه کنار	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰۱۱۱۵	اتاق ایران و متکل ها	مطابق ماده ۲۰ اصل می گردد
۱۵	۲۲	مکلف نمودن دستگاه های اجرایی به در اولویت قرار دادن انشعاب حقوقی و حقوقی بخش های تعاونی و خصوصی نسبت به انشعاب حقوقی بخش عمومی اعم از دولتی و غیر دولتی در انتخاب طرف قرارداد در صورتیکه در شرایط یکسان باشند		دستگاههای اجرایی متعلقه کنار و اتاق ایران	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰۱۱۱۵	اتاق ایران و متکل ها	مطابق ماده ۲۰ اصل می گردد
۱۶	۲۲	مکلف نمودن کلیه دستگاه های اجرایی به استفاده از فرم های یکپارچه در انعقاد قرارداد خرید کالا یا خدمات با شرکت های بخش خصوصی و تعاونی و ارسال یک نسخه از این فرم ها برای هر کدام از اتاق ها		دستگاه های اجرایی، اتاق ایران و بانک مرکزی و معاونت برنامه ریزی	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰۱۱۱۵	اتاق ایران و متکل ها	۱-متکلی کارگروه جهت تهیه فرم ها و ارائه نظرات و پیگیری و مطالبه موضوع ۲-ترکات در کارگروه مستکنه بعنوان معاونت کن اخصن
۱۷	۲۴	مکلف نمودن دولت و دستگاه های اجرایی به اطلاع رسانی عمومی هرگونه تغییر سیاست ها، صورت و رویه های اقتصادی در زمان مقتضی قبل از اجرا از طریق رسانه های گروهی		دولت و دستگاههای اجرایی	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰۱۱۱۵	اتاق ایران و متکل ها	۱-پیشنهاد می شود علاوه بر رسانه ها در پایگاه مناقصات ارتقا یافته درج شود ۲-کارگروه مستکنه پیگیری شود
۱۸	۲۷	محرور نمودن انشعاب حقوقی که دولت و دستگاه های اجرایی مستقیم و یا غیر مستقیم در آنها سهام مدیریتی دارند از امتیازات و منابع تخصیص یافته به بخش های تعاونی و خصوصی		دولت، اتاق ایران و وزارت امور اقتصادی و دارایی	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰۱۱۱۵	اتاق ایران و متکل ها	۱-جنبه پیشنهادی و توضیح فرود با صافی، مسئول نامصلاح جهت تشخیص ۲-اتاق کارگروهی، تشکیل شده جهت پایش و بررسی چگونگی اجراء
۱۹	۲۸	به عمل آوردن اقدامات قانونی لازم از سوی دولت برای تعیین نحوه رسیدگی به اعتراض موذیان مالیاتی و نحوه رسیدگی به اعتراض پرداخت کنندگان حق بیمه تامین اجتماعی		دولت و اتاق ایران	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰۱۱۱۵	اتاق ایران و متکل ها	تشکیل کارگروه دائمی جهت پیگیری و پایش
۲۰	۲۹	به عمل آوردن اقدامات قانونی لازم از سوی قوه قضائیه و دولت برای تنظیم آیین دادرسی تجاری و تشکیل دادگاه های تجاری	*	دولت و قوه قضائیه	شش ماه از تاریخ ۹۱۱۰۱۱۱۵	متکل ها	تشکیل کارگروه دائمی جهت پیگیری و پایش در تهیه آیین نامه

در دیدار با نمایندگان بانک دی مطرح شد:

بانک را با ریسک‌پذیری آن تعریف می‌کنند

۱۶ خرداد ماه نمایندگان بانک دی مهمان کمیسیون اقتصادی سندیکا بودند تا درباره همکاری این دو نهاد به گفتگو بنشینند. در این دیدار آقایان ملکی مشاور مدیرعامل بانک دی در امور بازاریابی، ابراهیمیان سرپرست امور شعب بانک دی، عاطفی ریاست اعتبارات بانک دی، رضایی ریاست اداره بازاریابی بانک دی و برین رئیس شعبه حافظ این بانک حاضر بودند و به سوالات اعضای کمیسیون اقتصادی درباره نحوه همکاری و تسهیلات این بانک پاسخ دادند.

کارهایی است که می‌توانیم انجام دهیم. آقای عاطفی ریاست اعتبارات بانک دی با تائید سخنان وی افزود: مانده حساب جاری شرکتها میزان تخفیف را مشخص خواهد کرد. اجازه می‌خواهم جزئیات را در جلسه اختصاصی با حضور کارشناسان مطرح کنیم و برای این کار لازم است شما پیش‌نویس تفاهم‌نامه را تهیه و انتظارات خود از بانک ما را بیان کنید تا بررسی شود.

مهندس گل‌سرخ‌ی تصریح کرد: بانک دی بانک جوان و تازه تاسیسی است و باید در تفکرات و سیاستها هم جوان باشد. من پیشنهاد می‌کنم این بانک در راستای محقق کردن دو مقوله اصلی حرکت کند که یکی از آنها LC است که قانون آن تصویب شده ولی اجرایی نشده است. مقوله دوم بیمه است که بانکها می‌توانند با آنها همگام شده و به این ترتیب با خیال راحت به همکاری با پیمانکاران بپردازد چون بیمه همه ریسکها از جمله عدم پرداختها و مخاطرات پروژه‌ها را پوشش می‌دهد.

آقای عاطفی نیز عنوان کرد: بانکها داشتند به LC روی می‌آوردند که ماجرای ۳ هزار میلیارد تومان ایجاد شد و بانک مرکزی LC را قفل کرد. بعداً قرار شد در قبال باز شدن LC وثیقه ملکی مطالبه شود که آن هم به وثیقه ملکی - مالی تغییر یافت. در نهایت سوء استفاده‌ها و محدودیتها روی حرکت مثبت بانکها اثر گذاشت. وی افزود: خوشبختانه هلدینگ مالی بانک دی کامل است و مال‌لیزینگ و بیمه فعالی داریم. اگرچه قانون اجازه نداده، بیمه‌ها اعتبار را تضمین کند ولی صحبت‌هایی درباره تحقق آن وجود دارد. آقای ملکی با بیان اینکه من رئیس هیات مدیره بیمه دی هستم که ۶۲ درصد آن متعلق به بانک دی است و سومین بیمه از لحاظ سرمایه است، تصریح کرد: بنده سعی می‌کنم برای عملیاتی کردن خواسته مهندس گل‌سرخ‌ی اقدام لازم را انجام دهم. درباره LC هم از آنجایی که من معتقدم بانک را با ریسک‌پذیری آن تعریف می‌کنند، مانعی بر سر راه بانک در صدور LC نمی‌بینم. فقط ریسک آن بالا است و باید در مورد آن مراقبت بیشتری انجام شود.

مهندس سماک در پایان گفت: به این ترتیب ما سه فراز کاری را پیش رو داریم:

- ۱- مسائل جاری پیمانکاری که در رابطه با بانک بیشتر شامل ضمانت‌نامه‌ها و عقود اسلامی می‌شود و باید در قالب تفاهم‌نامه پیگیری شود
- ۲- موضوع LC ریالی برای ما مهم است و چون برای راه اندازی آن باید به مراجع بالادستی رجوع شود لازم است نقش دو طرف در آن تعریف شود.
- ۳- پیگیری موضوع بیمه

آقای ملکی مشاور مدیرعامل در امور بازاریابی بانک با بیان اینکه بانک دی در تهران ۵۴ شعبه و در کل کشور ۹۰ شعبه دارد عنوان کرد: بانک دی در سه ماهه آخر سال ۸۸ پذیره‌نویسی شده و از تاریخ ۱۸ اردیبهشت ۱۳۸۹ شروع به فعالیت نموده است. این بانک کاملاً خصوصی است و سهامداری عمده ندارد. ضمن اینکه عضو بورس است و در نظر دارد سرمایه موجود خود را افزایش داده، با گروه‌های مختلف کارآفرین جامعه از جمله پیمانکاران در ارتباط باشد.

مهندس کاظم سماک با بیان اینکه فعالیت سندیکای ما در ارتباط با پیمانکاران است که برای آنها تضامین قراردادهای در ارتباط با بانکها مهم است، خاطر نشان کرد: این مسئله رابطه ما را با بانکها تعریف می‌کند و بعد از پادار شدن قرارداد سرویسهای دیگر بانکی مطرح می‌شود. در گذشته با بانکهای ملت و تجارت تفاهم‌نامه‌هایی داشتیم که طبق آن خدمات خوبی به ما ارائه می‌دادند. باید دید رویکرد بانک دی در این باره چیست.

آقای عاطفی رئیس اعتبارات بانک دی نیز گفت: بسیار امیدواریم که در تجهیز کارگاهها در کنار شما باشیم. و وقتی در مورد پروژه‌ها با تاخیر پرداخت صورت وضعیت مواجه می‌شوید بتوانیم شما را در پر کردن خلاء ایجاد شده یاری دهیم. بحث ضمانت‌نامه‌ها را روان سازی کرده، برای آن حد اعتباری در نظر بگیریم. بانک دی با توجه به ساختار تعریف شده آن از بانکهای قدیمی کوچک‌تر و چابک‌تر است. و بانکداری شرکتی را در ضمیمه خود به همراه دارد. هر شرکتی که از طرف سندیکا معرفی شود به عنوان مشتری خاص در نظر گرفته خواهد شد. یک مدیر حساب مسئول برقراری رابطه بانک با شرکت خواهد بود و پیگیری‌های لازم را انجام خواهد داد تا احتیاجی به مراجعه حضوری نباشد.

مهندس ظاهری رئیس کمیته بانکی کمیسیون اقتصادی سندیکا نیز گفت: سندیکا ۶۰۰ عضو دارد که جزو شرکت‌هایی با رتبه‌های بالا هستند و به عنوان بزرگترین شرکت‌های مملکت نیاز به انگیزه‌ای دارند که از خدمات بقیه بانکها صرف‌نظر کنند و فعالیت‌های خود را در بانکی جمع کنند. باید دید بانک دی چه خدماتی را برای ارائه به این شرکتها در نظر دارد که با امضای تفاهم‌نامه لازم همکاری جدی با آن شروع شود. آقای ملکی در پاسخ گفت: همه بانکها تابع بانک مرکزی هستند و در صورت تخطی از آن ضرر می‌کنند. ما می‌توانیم با سرعت بخشیدن به کارها و فراهم کردن دسترسی آسان‌تر به منابع مالی با شما همکاری کنیم. تخفیف در کارمزدها و سهیل‌گیری در بحث وثیقه‌ها نیز از دیگر

پاگرد در راه پله‌ها، زمینه‌ساز فراغتی کوتاه برای انسان از فشار ناشی از بالا رفتن از پله‌ها است و این پاگرد در مجله.....

کمیسیون انتشارات

آهنگ این سرود که در آواز دشتی خلق شده، از ساخته‌های ماندگار «روح‌الله خالقی» است. ملودی اصلی و پایه‌ای کار، از برخی نغمه‌های موسیقی بختیاری که از فضایی حماسی برخوردار است، گرفته شده. این سرود در اجرای نخست خود به صورت کر خوانده شد. اما ساختار محکم شعر و موسیقی آن سبب شد تا در دهه‌های بعد خوانندگان مطرحی همانند «غلامحسین بنان» و نیز «اسفندیار قره‌باغی» آن را به صورت تک‌خوانی هم اجرا کنند.

ای ایران ای مرز پر گهر
ای خاکت سرچشمه هنر
دور از تو اندیشه بدان
پاینده مانی و جاودان
ای... دشمن ار تو سنگ خاره‌ای، من آهنم
جان من فدای خاک پاک میهنم
مهر تو چون شد پیشه‌ام

دور از تو نیست اندیشه‌ام
در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما
پاینده باد خاک ایران ما
سنگ کوهت در و گوهر است
خاک دشتت بهتر از زر است
مهرت از دل کی برون کنم
بر گو بی مهر تو چون کنم
تا... گردش جهان و دور آسمان بپاست
نور ایزدی همیشه رهنمای ماست
مهر تو چون شد پیشه‌ام
دور از تو نیست، اندیشه‌ام
در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما
پاینده باد خاک ایران ما
ایران ای خرم بهشت من
روشن از تو سرنوشت من
گر آتش بارد به پیکرم
جز مهرت بر دل نپرورم
از... آب و خاک و مهر تو سرشته شد دلم
مهرت ار برون رود چه می شود دلم
مهر تو چون، شد پیشه‌ام
دور از تو نیست، اندیشه‌ام
در راه تو، کی ارزشی دارد این جان ما
پاینده باد خاک ایران ما

در شهریور ۱۳۲۳ زمانی که نیروهای انگلیسی و دیگر متفقین تهران را اشغال کرده بودند، حسین گل گلاب تصنیف سرای معروف، از یکی از خیابان‌های معروف شهرمی گذرد. او مشاهده می‌کند که بین یک سرباز انگلیسی و یک افسر ایرانی بگو مگو می‌شود و سرباز انگلیسی، کشیده محکمی درگوش افسر ایرانی می‌نوازد. گل گلاب پس از دیدن این صحنه، با چشمان اشک‌آلود به استودیوی

روح‌الله خالقی (موسقیدان) می‌رود و شروع به گریه می‌کند. غلامحسین بنان می‌پرسد ماجرا چیست؟ او ماجرا را تعریف می‌کند و می‌گوید: کار ما به اینجاسیده که سرباز اجنبی توی گوش نظامی ایرانی بزند! سپس کاغذ و قلم را بر می‌دارد و با همان حال، می‌سراید:
ای ایران ای مرز پر گهر
ای خاکت سرچشمه‌ی هنر
دور از تو اندیشه بدان
پاینده مانی و جاودان
ای دشمن! ار تو سنگ خاره‌ای من آهنم
جان من فدای خاک پاک میهنم...

همانجا، خالقی موسیقی آن را می‌نویسد و بنان نیز آن را می‌خواند و ظرف یک هفته، تصنیف «ای ایران» در یک ارکستر بزرگ اجرا می‌شود. سرود «ای ایران» دقیقاً روز ۲۷ مهر ماه سال ۱۳۲۳ در تالار دبستان نظامی [دانشکده افسری فعلی] و در حضور جمعی از چهره‌های فعال در موسیقی ایران متولد شد. شعر این سرود را «حسین گل گلاب» استاد دانشگاه تهران سروده بود، واز ویژگی‌های آن، اول این است که تک‌تک واژه‌های به کار رفته در سروده، فارسی است و درهیچیک از ابیات آن کلمه‌ای معرب یا غیرفارسی وجود ندارد. سراسر هر سه بند سرود، سرشار از واژه‌های خوش تراش فارسی است. زبان پاکیزه‌ای که هیچ واژه بیگانه در آن راه پیدا نکرده است، و با این همه هیچ واژه‌ای نیز در آن مهجور و ناشناخته نیست و دریافت متن را دشوار نمی‌سازد. دومین ویژگی سرود «ای ایران» در بافت و ساختار شعر آن است، به‌گونه‌ای که تمامی گروه‌های سنی، از کودک تا بزرگسال می‌توانند آن را اجرا کنند. همین ویژگی سبب شده تا این سرود در تمامی مراکز آموزشی و حتی کودکان‌ها قابلیت اجرا داشته باشد. و بالاخره سومین ویژگی‌ای که برای این سرود قائل شده‌اند، فراگیری این سرود به لحاظ امکانات اجرایی است که به هر گروه یا فرد، امکان می‌دهد تا بدون ساز و آلات و ادوات موسیقی نیز بتوان آن را اجرا کنند.

هو ای سر که کعب بهر تو مردم دروغ من است گفتند که به عشق تو زندام

۱۴

زیارتے دل من بی نیست

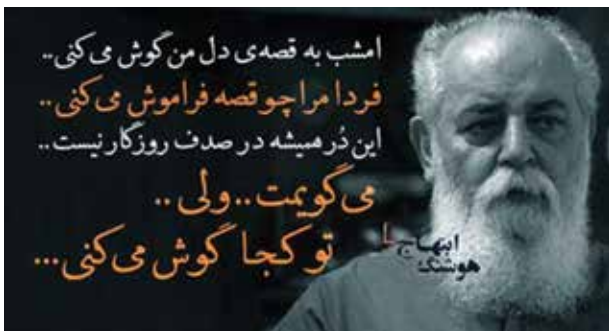
زیر این دل پر سترام تو را
قصد بر من
نظر

چه گویمت؟ که تو خود با خبر ز حال منی
چو جان، نهان شده در جسم پر ملال منی

چنین که می‌گذری تلخ بر من، از سر قهر
گمان برم که غم‌انگیز ماه و سال منی

خמוש و گوشه نشینم، مگر نگاه توام
لطیف و دور گریزی، مگر خیال منی

سیمین بهبهانی

۳۰ ویژگی دوستی از نگاه دکتر محمود سریع القلم

محمود سریع القلم، استاد علوم
سیاسی دانشگاه شهید بهشتی
و نویسنده کتاب «عقلانیت و
توسعه یافتگی ایران» ۳۰ ویژگی
یک دوستی مطلوب را این‌گونه
بیان می‌کند:

- ۱- انتظارات خود را به حداقل برساند و اگر می‌تواند صفر کند.
- ۲- ضرورتاً هر آنچه را که متوجه می‌شود به زبان نیاورد.
- ۳- تا اجازه دوست را نداشته باشد، موردی از او را با کسی در میان نگذارد.
- ۴- از موفقیت او به‌طور واقعی خرسند باشد.
- ۵- فقط «نشنود» بلکه به او گوش کند.
- ۶- در هیچ شرایطی، پشت سر او صحبت نکند.
- ۷- با او هم بخندد، هم گریه کند.
- ۸- مرتب از وجود او و ویژگی‌های مثبت او، قدردانی کند.
- ۹- اگر گله‌ای از او دارد، مدت‌ها صبر کند تا شرایط مناسب حل و فصل آن فراهم آید.
- ۱۰- یادداشتی که روی هدیه می‌گذارد، از خود هدیه مهم‌تر است.
- ۱۱- تا می‌تواند احترام او را در جمع حفظ کند.
- ۱۲- بعضاً با خاموشی و سکوت، با او صحبت کند.
- ۱۳- از عذر می‌خواهد فراوان استفاده کند.
- ۱۴- اگر بدی دید، گذشت کند.
- ۱۵- اگر بدی‌ها ادامه پیدا کرد، آن شخص دیگر دوست نیست.
- ۱۶- تا می‌تواند زبان خود را کنترل کند: زخم زبان به سختی فراموش می‌شود.
- ۱۷- از راز دوست مراقبت کند.
- ۱۸- در رفتار و واکنش، قابل پیش‌بینی باشد.
- ۱۹- پیامدهای احتمالی هر سخن و رفتاری را قبلاً مطالعه و محاسبه کند.
- ۲۰- به دوستی، درازمدت نگاه کند تا همیشه محبت و خویشن‌داری کند.
- ۲۱- برای موفقیت او قدم بردارد.
- ۲۲- وقتی موردی روشن نیست، اول بپرسد بعد قضاوت کند.
- ۲۳- در اوج عصبانیت، الفاظ و ادبیات مودبانه استفاده کند.
- ۲۴- از ادب و تربیت دوست سوءاستفاده نکند.
- ۲۵- اگر قرار است داستانی را بگوید، همه را بگوید، ۲۰ درصد آن را مخفی نکند.
- ۲۶- تاریخ تولد او را بداند و حداقل یادداشتی ماندنی بفرستد.
- ۲۷- به خاطر پول بیشتر و موقعیت بهتر، به او خیانت نکند.
- ۲۸- برای گوشزد کردن موردی، اگر لازم باشد پنج سال صبر کند.
- ۲۹- هوش و تشخیص او را دست‌کم نگیرد.
- ۳۰- دوستی مانند کتاب است: سال‌ها طول می‌کشد تا نوشته شود ولی در عرض چند ثانیه با یک کبریت می‌سوزد.

دریاچه ارومیه، علل خشک شدن، چگونگی خشک شدن

مهندس پرویز طاهری*

و راه احیای آن

در طرف های شماره ۱ و ۲ که در آنها محلول اشباع شده ریخته شده ، آب در برخورد به ظرف بدلیل نیروی چسبندگی سطحی ، مقدار بسیار کمی بالا ترمی رود . (برخلاف جیوه که در برخورد به ظرف وضع محدب دارد) چون این آب بصورت یک فیلم نازکی است سریعاً تبخیر می شود ، چون محلول اشباع شده است ، نمک آن آزاد می شود و بصورت کریستال به جدار ظرف میچسبد . اولین بلور نمک که تشکیل شد روی آن محلول غلیظ آب و نمک وجود دارد ، قانون اسمز تمایل دارد غلظت نمک را رقیق کند با این دلیل مقداری از محلول را بالا میکشد که این آب تبخیر می شود و نمک آن روی نمک قبلی انباشته می شود . این پدیده بطور دائم در جریان است بطوریکه تا آخرین قطره آب از جدار ظرف بالا می آید و بعد از تبخیر، نمک آن روی جدار ظرف انباشته می شود .

این پدیده بالا آمدن آب سرعت ثابتی ندارد پارامترهایی وجود دارند که این سرعت را تشدید میکنند . حجم نمک بالا آمده و گستردگی آن در خارج آب یک عامل تسریع کننده است . در ظرف شماره ۱ ملاحظه می شود بدلیل شکل آن که نمک روی یک صفحه گسترده جمع می شود که سطح آن از ظرف شماره ۲ بیشتر است ، آب بالا آمده ، زود تر تبخیر می شود و سرعت بالا آمدن آب جایگزین بیشتر می شود ، در نتیجه نمک بیشتری روی صفحه جمع می شود . زیاد شدن نمک هم موجب مکش بیشتر آب ببالا می شود . در یک مرکز تحقیقاتی با تجهیزات لازم می شود **سرعت لحظه ای بالا آمدن آب را اندازه گیری کرد** . بهر حال در تصاویر دیده می شود در ظرف شماره ۱ به لحاظ شکل آن آب زود تر خشک شده تا ظرف شماره ۲ .

بطور خلاصه ، تبخیر آب اشباع شده به دو طریق انجام می شود .

۱- آب به دلیل فشار اسمز بطور پیوسته از جدار ظرف بالا می آید و در خارج آب تبخیر می شود و نمک آن در خارج آب بصورت کریستال به جدار ظرف می چسبد . خواهیم دید این نوع تبخیر بر حسب شرایط **حتی تا ده برابر تبخیر سطحی هم می رسد** . این نوع تبخیر ، « فرار آب » نام گذاری شده است .

۲- تبخیر سطحی که همواره هست و اجتناب ناپذیر است . و در حالت اشباع به هر میزان که آب تبخیر شود نمک آن آزاد شده و در ته ظرف بصورت کریستال ته نشین می شود .

با وزن کردن نمک ته نشین شده در ته ظرف ، می توان میزان تبخیر سطحی را اندازه گیری نمود .

دریاچه ارومیه با مساحتی برابر با ۵۰۰۰ کیلومتر مربع و عمقی بین ۱۰ تا ۱۳ متر، دارای جزایری مسکونی و جزایری با زندگی وحش، به لحاظ زیست محیطی، دارای چنان اهمیتی بوده که در یونسکو جزء آثار مهم به ثبت رسیده است. این دریاچه علی رغم بکر بودن و فراهم نشدن امکانات لازم گردشگری، دارای استعداد ذاتی فوق العاده ای جهت گردشگری و جذب توریست و سرمایه است. تاثیر قابل توجه بر آب و هوای منطقه و بستر مناسب برای پرندگان مهاجر، از جمله مهمترین این خصوصیت می باشد. دریغا که به تدریج از این پهنه زیبای طبیعی جز نمکزاری باقی نخواهد ماند و زمین های وسیعی در اطراف آن، مسلوب المنفعه و خالی از سکنه خواهد شد.

مسائل محیط زیست و دستکاری در طبیعت بعضاً، آنقدر تاثیر گذار و پیچیده است که گاهی متخصصین نیز از بعضی از تبعات آن غافل می مانند .

به همین دلیل لازم است به این مسئله مهم توجه داشته باشیم که احیای دریاچه ممکن نخواهد بود ، مگر اینکه **دلایل خشک شدن و چگونگی خشک شدن** را شناخته و بر اساس آن، راه حلی عملی برای احیای آن پیدا کنیم . اگر این بررسی ها انجام نشود هر هزینه ای که برای این کار صرف شود هزینه هائی هدر رفته و بی حاصل خواهد بود .

برای بررسی احیای دریاچه ارومیه موارد زیر را باید مطالعه کنیم

۱- **علل خشک شدن دریاچه ارومیه**

۲- **چگونگی خشک شدن دریاچه ارومیه**

۳- **با شناخت موارد بالا، راه یابی و برنامه ریزی برای احیای دریاچه .** قبل از اینکه به موارد سه گانه فوق پرداخته شود با یک آزمایش، اصول پدیده تبخیر آب و خشک شدن را مطالعه میکنیم .

آزمایش اول

سه ظرف استوانه ای مطابق شکل انتخاب شده ، در ظرف شماره ۱ و ۲ تا ارتفاع ۸ سانتیمتر و به حجم ۷۵۹،۸۸ سانتیمتر مکعب محلول کلرید سدیم اشباع ۳۵،۹٪ (گرم درصد) در ظرف سوم تا همان ارتفاع و حجم محلول NaCl ۱۵٪ ریخته شده است . ظرف شماره ۱ قسمت بالائی آن بصورت مخروط ناقص در نظر گرفته شده که محیط دایره بالا چهار برابر محیط پایینی است . این ظرف ها با هیچ استاندارد بخصوصی تهیه نشده ، فقط برای نشان دادن پدیده خشک شدن آب اشباع شده و آب غیر اشباع است .

شکل ۳

۱- بطوریکه ملاحظه می شود، بعد از ۱۷ روز سطح آب در ظرف ها به حالتی که در شکل نشان داده شده درآمده .
 ۲- در ظرف ۱ خشک شده است
 ۳- ظرف ۲ سطح آب ۵ سانتیمتر افت داشته است . ظرف سوم ۳،۲۵ سانتیمتر افت سطح بوده است.

شکل ۴

شکل ۱

۱- هر سه ظرف دارای قطر داخلی ۱۱ سانتیمتر هستند
 ۲- ارتفاع محلول در هر سه ۸ سانتیمتر و دارای حجم مساوی cc ۷۵۹،۸
 ۳- ظرف ۱ و ۲ محلول اشباع NaCl ۳۵،۹٪ و ظرف ۳ محلول ۱۵٪

شکل ۲

بعد از ۱۱ روز سطح آب را در هر سه ظرف را به خوبی میتوان مقایسه کرد
 ۱ - در ظرف شماره ۱ بدلیل شکل آن، تبخیر همواره بیشتر از ظرف ۲ است
 ۲ - در ظرف شماره ۳ که به حد اشباع نرسیده تبخیر از هر دو ظرف کمتر است

آورده و وزن شد ، مجدداً به همان میزان قبلی محلول اشباع شده ریخته شد . عکس پائین ، پس از اضافه کردن پرمنگنات دوپتاس نشان داده شده است .

شکل ۶

سرعت افت سطح آب به خوبی مشهود است

شکل ۷

ملاحظه می شود بعد از ۱۱ روز کل آب تبخیر شد . این سرعت تبخیر بدلیل قدرت مکش نمک های روی سطح بالائی ظرف است ، که

توزین نمک ته ظرف در یک فاصله زمانی ۲۷ روزه پس از خشک شدن انجام شده است .

با توزین نمک ته ظرف اطلاعات زیر بدست می آید.

وزن نمک حل شده در آب $0,359 \times 759,88 = 272,79$ گرم
وزن نمک ته نشین شده در ته ظرف ۶۲ گرم
درصد نمک ته نشین شده یا درصد تبخیر سطحی ۲۲,۷٪
درصد نمک خارج شده یا درصد آب فراری ۷۷,۳٪

در این آزمایش ملاحظه می شود بدلیل شکل ظرف ، نمک های بالا آمده روی سطح دایره ای شکل بصورت گسترده پخش می شود ، نتیجه اینکه تبخیر آب سریع تر است و مکش آب بیابا سریع تر است

آزمایش دوم

اینکه گفته شد بمیزانی که حجم نمک در بالا زیاد تر باشد سرعت مکش آب زیاد تر می شود این موضوع در آزمایش زیر نشان داده می شود . در همین ظرفی که نمک ته نشین شده کف آن بیرون آورده شده و در جدار داخلی و روی سطح دایره شکل آن نمک ها چسبیده اند مجدداً محلول اشباع شده به همان میزان قبلی ریخته می شود . برای اینکه بالا آمدن نمک روی نمک های قبلی دیده شود در این محلول مقداری پرمنگنات پتاسیم ($KMnO_4$) به عنوان ماده رنگی اضافه شده است . این بار مشاهده شد ، سرعت مکش ، و یا سرعت بالا آمدن آب نسبت به حالت قبل خیلی زیاد تر بوده است . در آزمایش قبلی در طول ۱۷ روز کل آب خشک شد در این آزمایش در مدت ۱۱ روز خشک شد .

شکل ۵

مطابق شکل ، در همین ظرف که نمک ته نشین شده کف آن بیرون

طبیعی آب نیست اختلاف شوری آب و بالا رفتن میزان شوری حیات پرندگان آبی و آرمیاها را ناممکن ساخته است که البته این تنها تاثیر آن نیست به هر حال: (۱)

چنین کاری چه به لحاظ فنی و چه به لحاظ محیط زیست در هیچ جای دنیا اجازه داده نمیشد.

در گزارش مهندس مشاور ساختمان پل میان گذر در سال ۸۰ متوسط شوری آب دریاچه در نیمه شمالی و جنوبی ۲۰۰ گرم در لیتر و اختلاف شوری در نیمه شمالی و جنوبی ۱۶۰ گرم در لیتر گزارش شده. این بدان معنی است که درصد نمک در نیمه جنوبی ۲۸۰ گرم در لیتر و در نیمه شمالی ۲۰ گرم در لیتر بوده. ارتفاع آب هم ۶ متر گزارش شده (۲)

۲-۱ - خشک شدن به دلیل ساختمان سدها و قطع آب ورودی.

به موازات ساختمان راه میان گذر دریاچه، سد هائی هم برای تامین آب کشاورزی ساخته شد. قبلاً کشاورزی اهالی آن منطقه با آب های محلی یا کشاورزی دیم بود. با ساختمان سدها، آب فراوان در اختیار آنها قرار گرفت. کشاورزی با غرقاب کردن، احداث باغات، ساختمان سازی و آپارتمان سازی و خرید و فروش آنها رونق گرفت زمین ها گران شد و نحوه زندگی مردم تغییر پیدا کرد، درخواست برای ساختمان سدها بیشتر شد و سدهای بیشتری هم ساخته شد.

در محدوده حوضه آبریز دریاچه ارومیه تعداد ۴۰ سد موجود است، و ۱۲ سد در دست ساخت، و ۴۰ سد درد ست برنامه ریزی است. ساختمان سدها، مصرف آب در کشاورزی، ساخت و ساز و آپارتمان سازی، ازدیاد جمعیت، موجب شده که روستاها هم بافت خود را از دست بدهند و مجموعه این عوامل موجب شده که، آب ورودی دریاچه بکلی قطع شود. (۱).

این دو عامل هر کدام چنان اهمیتی دارند که می توانند مرگ دریاچه را موجب شوند. ذکر یک نکته ضروری است، همواره ممکن است یک تادو سال یا حتی سه سال خشک سالی هائی باشد و سطح آب قدری پائین بیافتد، ولی در پرابی ها جبران می شود و در دراز مدت سطح دریاچه در تعادل است این راز ماندگاری در طول هزاره ها سال عمر دریاچه بوده. اما اگر ما بکلی آب ورودی را قطع کنیم، نتیجه همین است که شاهد هستیم.

۲- چگونگی خشک شدن دریاچه.

اصول و مبانی خشک شدن دریاچه همانست که در آزمایش های انجام شده توضیح داده شد. در دریاچه با آن گرما، سرما، تشعشع آفتاب، باد، امواج دریاچه، وسعت زیاد آن، طول بسیار زیاد محیط آن، هر کدام اثرات مخصوص خود را دارند. به هر حال در اثر قطع آب ورودی، سطح آب بدلیل تبخیر سطحی پائین رفت، و درصد نمک بالا، تا حدی که آب دریاچه بصورت محلولی اشباع شده از نمک درآمد. وقتی غلظت نمک بمیزان ۳۵۹ گرم در لیتر رسید آب دریاچه بصورت اشباع کامل در آمده است. اما در حالت اشباع فقط تبخیر سطحی نیست که موجب خشک شدن دریاچه می شود همان طور که در آزمایش ها دیدیم، فرایند فرار آب هم اضافه می شود که سرعت خشک شدن را خیلی سریع تر و حتی تا ده برابر هم

میزان نمک انباشته شده روی ظرف دو برابر حالت اول است.

- ۱- در این آزمایش مدت خشک شدن ۱۱ روز
  - ۲- وزن نمک حل شده در آب $0,359 \times 759,88 = 272,79$ گرم
  - ۳- وزن نمک ته نشین شده ۲۷ گرم
  - ۴- درصد نمک ته نشین شده یا درصد تبخیر سطحی ۹,۸٪
  - ۵- درصد نمک خارج شده یا درصد آب فراری ۹۰,۲٪
- در آزمایش قبل مدت خشک شدن ۱۷ روز بود، در این آزمایش این مدت به ۱۱ روز تقلیل پیدا کرد. نقش نمک های روی صفحه دایره ای شکل به خوبی نمایان است.

آزمایش سوم

برای اینکه تاثیر اشباع بودن بیشتر نمایان شود، روی همین ظرف که دو بار نمک ته نشین شده از کف آن بیرون آورده شد و وزن شد برای سومین بار به همان میزان آب خالص ریخته شد، این آب چون هیچ نمکی در آن نبود، نمک های جدار داخلی را در خود حل کرد و ارتباط این آب با نمک های با لا قطع شد. دیگر مسئله فرار آب مطرح نیست، و فقط روزانه به طور ثابت به میزان ۲,۵ میلی متر از آب تبخیر سطحی می شود. ۸ سانتی متر آب داخل ظرف در طول ۳۲ روز تبخیر شده است.

دیدیم در آزمایش اول خشک شدن کامل ۱۷ روز بطول انجامید در آزمایش دوم ۱۱ روز، و در آزمایش سوم آب خالص ۳۲ روز.

بعد از این آزمایش ها که تاثیر اشباع بودن آب را دیدیم، اکنون موقع آنست به دریاچه بپردازیم و علل و چگونگی خشک شدن آن بررسی شود.

۱- علل خشک شدن دریاچه

۱-۱- بدلیل ساختمان آزاد راه میان گذر دریاچه ارومیه.

در سال ۵۸ مصاحبه ای از رادیو پخش شد مبنی بر تصمیم اداره راه آذربایجان شرقی برای ساختمان آزاد راه میان گذر دریاچه ارومیه. خبرنگار سؤال کرد چگونه روی دریاچه راه ساخته می شود؟ نماینده اداره راه پاسخ داد، با خاک ریز داخل دریاچه. سؤال بعدی این بود حجم خاکریز چه میزان است؟ پاسخ این بود، چون عمق دریاچه معلوم نیست و طول راه هم اندازه گیری نشده بنا بر این حجم خاک ریز معلوم نیست. با این اطلاعات که هیچ چیزی معلوم نیست کاری با چنین اهمیتی، یعنی خاکریز آزاد راه میان گذر دریاچه ارومیه شروع شد. از همان موقع پیش بینی میشد این خاکریز دریاچه را به دو قسمت تقسیم میکند بر حسب اینکه آب از کدام طرف وارد شود آن طرف غلظت نمک کمتر و طرف دیگر بیشتر است. این خاکریز بیشتر از شش سال بطول انجامید. تخمین زده می شود حدود ۵۰ میلیون متر مکعب خاک و سنگ بداخل دریاچه ریخته شده است.

خاکریز این آزاد راه در یک گلوگاهی ریخته شده که کمترین عرض را دارد و گردش طبیعی آب را بطور کامل مختل کرده، فاصله آزادی که در محل پل بین خاکریز های طرفین وجود دارد کافی برای گردش

در دریاچه همان فرار آب با شدت زیاد تر، و در مقیاس وسیع جریان دارد، موج های دریا آب را تا ارتفاع زیادی بساحل بالا می آورد و این آب نمی تواند نمک هایی را که در ساحل بصورت کریستال درآمده را حل کنند چون خود اشباع شده اند. در برگشت موج، بادها و تشعشع آفتاب فیلم آب را به سرعت تبخیر می کنند و نمک آن آزاد شده و روی نمک های قبلی انباشته می شود. این پدیده در تمام مدت ۲۴ ساعت، در تمام ماه های سال زمستان و تابستان ادامه دارد، چون آب اشباع شده حتی در یخ بندان های شدید منطقه هم یخ نمی زند بنا بر این بی وقفه آب دریاچه در حال خشک شدن است گوئی آب نمی تواند یا نمی خواهد این چنین آلودگی به نمک را تحمل کند، در جای دیگر طبیعت بهتر می تواند مفید باشد. می خواهد از این آلودگی فرار کند، حامل نمک می شود آن را با خود از دریاچه خارج می کند تا زمانیکه تبخیر نشده نمک را تا دور دست ساحل می برد تا جائیکه خود تبخیر می شود، آنجا نمک را جا می گذارد و خود را سبک بال رها می کند. این عمل آنقدر ادامه پیدا می کند تا آخرین قطره آب خشک شود.

می توان گفت محیط ۳۸۰ کیلومتری دریاچه هر میلی متر آن مانند یک پمپ عمل می کند که آب را به سمت خارج دریاچه می کشد، بطور مستمر تبخیر آب و cristallisation نمک ادامه دارد. در تابستان و گرما بلافاصله بعد از بالا آمدن، آب تبخیر می شود، نمک های آن روی هم انباشته می شود. در عکس ماهواره ای شکل شماره ۱۰، مشاهده می شود در طول حاشیه ساحل جنوبی، توده نمک در ارتفاع زیاد چون کوهی روی هم انباشته شده، ولی در زمستان نمک تا دور دست ساحل تا ۷۰ کیلومتر هم دیده می شود.

در حالت عادی که آب دریاچه غیر اشباع است، در ارتفاع ۱۲۷۴ متر که سطح دریاچه ۴۵۰۰،۰۰۰،۰۰۰ مترمربع است، سالیانه ۱۰۵ سانتیمتر ارتفاع آب تبخیر سطحی می شود، معادل ۴،۴۷۲،۵۰۰،۰۰۰ متر مکعب است، که با آب های ورودی رودخانه های جاییگزی می شود (۳)

شکل ۸

ماهیت تمام توضیحات قبل در شکل بالا بیان می شود. توده نمک بلوری شده وسط دریاچه، قاعدتاً روی یک صخره کوچک، اطراف آن آب اشباع شده از نمک است که نه تنها نمی تواند این نمک را حل کند بلکه همواره بر حجم آن اضافه می کند. این عکس را می توان «عکس گویا» نام گذاشت

پیام آبادگران

شکل ۹

در این عکس تاثیر خاک ریز میان گذر مشهود است. قسمت جنوبی در حال خشک شدن است

شکل ۱۰

ارتفاع نمک در ساحل جنوبی با مقایسه عرض میان گذر که ۲۵ تا ۳۰ متر است مشخص می شود.

آن باید تجدید نظر شود. تازه برای همین کار هم بایستی یک برنامه اجرائی وزمانبندی اعلام شود.

با یک محاسبه ساده این موضوع روشن می شود. دیدیم وقتی ارتفاع آب ۶ متر بود، درصد نمک ۲۸۰ گرم در لیتر بود. حال می خواهیم تعیین کنیم وقتی میزان نمک به حد اشباع می رسد ارتفاع آب چه میزان است؟

$$280 \cdot \text{kg} \times 6 = 359 \cdot \text{kg} \times H \text{m}$$

$$H = 4,68 \text{ متر}$$

می توان در نظر گرفت که ۱۰٪ از این ارتفاع ۴,۶۸ متر، یعنی ۴۶,۸ سانتیمتر آن تبخیر سطحی شده و ۹۰٪ آن آب فراری بوده با این احتساب، نمک ته نشین شده در کف دریاچه محاسبه می شود. هر سانتیمتر از آب اشباع شده که تبخیر شود بمقدار ۳۵۹۰ گرم نمک در هر متر مربع در کف دریاچه ته نشین می شود. پس:

$$46,8 \times 3590 = \text{kg} / \text{m}^2 \times 2168$$

پس در هر متر مربع کف دریاچه ۱۶۸ کیلو گرم نمک وجود دارد. چنانچه ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ مترمکعب آب وارد دریاچه شود با $\text{kg} / \text{m}^2 \times 2168$ نمک کف دریاچه محلول فوق اشباع ۸۴٪ می دهد که فرصتی برای ماندن یکسال و دوسال ندارد. براساس آزمایش هایی که دیدیم، با توجه به اینکه این آب روزانه وارد دریاچه می شود پس از تبخیر و فرار روزانه آب، در آخر یک سال چیزی از آن نمی ماند

مقدار آبی که لازم است وارد دریاچه شود تا با حل کردن نمک های ته دریاچه محلول غیر اشباع ۱۵٪ حاصل شود

$$168 \text{ kg} = H \times 150 \cdot \text{kg}$$

$$H = 1,12 \text{ متر ارتفاع است}$$

بطور خلاصه، تا زمانی که علل خشک شدن دریاچه به همین صورت وجود دارند، همراه حل دیگری، ساده انگاری و یک خیال باطل است، تخریب محیط زیست است، و تکرار اشتباهات گذشته.

تخریب محیط زیست، یعنی بی احترامی و عدم شناخت قوانین ازلی وابدی که بین انسان و طبیعت حاکم است. تا زمانی که این قوانین را نمی دانیم و نمی شناسیم، هر نوع دستکاری و دخالت در محیط زیست، تعرض به طبیعت و به معنی جنگ و ستیز با بزرگترین و قهارترین نیروهاست، که بازنده قطعی انسان است.

پی نوشت ها :

- (۱) نشریه جامعه مهندسان مشاور، فصلنامه پائیز ۱۳۹۰
- (۲) گزارش پروژه مطالعات میان گذر دریاچه ارومیه
- (۳) نامه مورخ مهر ۱۳۹۰ آقای دکتر جلالی نزد اینجانب.

آنچه که در مورد این عکس می توان گفت:

در سر تا سر ضلع جنوبی، کوهی از نمک انباشته شده، تشعشع آفتاب و گرما موجب شده که به محض بالا آمدن آب، تبخیر می شود و نمک ها روی هم انباشته می شود.

در قسمت شرقی و سمت آذربایجان شرقی، آب دیرتر تبخیر شده و نمک را تا حدود ۷۰ کیلومتر (تا آنجا که عکس نشان می دهد) با خود کشانده و زمین های زیادی از نمک پوشیده شده است. سمت غرب جنگل ها مورد تهاجم نمک هستند.

۳- احیای دریاچه ارومیه

۱- چون علل خشک شدن را میدانیم، برای احیای دریاچه هیچ راهی نیست، جز اینکه موانعی که روی رودخانه ها ایجاد شده حتی المقدور برداشته شود تا بمقداری آب وارد دریاچه شود که جوابگوی تبخیر سطحی و فرار آب باشد.

۲- چون خاک ریز داخل دریاچه که یکی دیگر از علل خشک شدن است، برای امکان ارتباط بیشتر دو طرف دریاچه، حد اقل ۳ دستگاه پل دیگر ساخته شود.

۳- چون چگونگی خشک شدن را میدانیم، موقع ورود آب به دریاچه، چون در ابتدا حجم آب کم است و میزان نمک کف دریاچه و دیواره های آن زیاد است، و سطح دریاچه هم بسیار وسیع، باید مراقبت ها و تمهیدات لازم به عمل آید. و عوامل تبخیر سطحی و فرار آب را وارد محاسبات نمود و در نظر گرفت. حتی شاید لازم شود در این مرحله، تا مدتی، آب کمکی از منابع دیگر آورده شود، باید اذعان داشت این کارها، بسیار بسیار پرهزینه، و همراه مشکلات زیاد است. شاید به نظرها حلی سنگین بیاید. اما:

- مگر ممکن است جلوی آب ورودی بسته باشد و بخواهیم دریاچه را پر کنیم؟
- مگر ممکن است بتوانیم جلوی قوانین طبیعت را بگیریم؟ موضوع تبخیر سطحی و فرار آب بسیار جدی است که بایستی وارد محاسبات باشند.
- احیای دریاچه آنقدر اهمیت دارد که هر تلاش و هزینه ای برای آن قابل توجیه است. موفقیت در این کار موفقیت در یکی از پروژه های بزرگ، مهم ملی، علمی، و اجرائی است
- چون این کار گامی در جهت آشتی و همراه شدن با طبیعت و حفظ محیط زیست است، باید امید وار به فضل خدا هم باشیم، تا شاهد بارندگی های مضاعفی باشیم که تضمین کننده موفقیت باشد.
- چنانچه کاری در این راه نشود و محاسبه و برنامه ای در کار نباشد چه انتظاری می توان داشت

بعنوان مثال چندی پیش در میزگردی که از تلویزیون پخش می شد، رئیس ستاد احیای دریاچه ارومیه اظهار نمودند: برنامه این است که فعلاً ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ متر مکعب آب وارد دریاچه شود تا دریاچه به همین صورت بماند، تا بعد از مدتی مثلاً تا سه سال آینده آب وارد دریاچه شود.

از هم اکنون باید گفت این کار شروع خوبی است، که در محاسبات

در جلسه عمومی رسته آب مطرح شد:

تغییر روش کار از پیمانکاری به کار هلدینگ در جهان معاصر

روز ۲۷ خردادماه جلسه عمومی رسته آب سندیکای شرکتهای ساختمانی برگزار شد. تا با بررسی شرایط موجود و اتفاقات پیش رو فعالیتهای لازم این رسته در سال ۱۳۹۳ بازبینی و برنامه‌های سال ۹۴ تدوین شود.

پروژه‌ها و محدود بودن بازار صادرات از عمده مشکلات پیش رو است. پروژه‌های خارج از کشور که تا حدی در عراق متمرکز بود نیز با کاهش قیمت نفت و حضور داعش با مشکل مواجه شده است. البته گفته می‌شود پرداخت مطالبات می‌تواند تا حدی مشکل شرکتها را حل کند. در هر حال رسته آب در سال گذشته اقداماتی انجام داده و با امید به بهبود شرایط به اقدامات خود ادامه می‌دهد.

مهندس عباس دهنبی عضو هیات رئیسه رسته آب نیز در مورد نمایندگانی که رسته آب برای گروه صادرات معرفی کرد و درباره شرکت در جلسات تدوین توسعه پنج ساله ششم توضیحاتی داد. وی گفت: در خلال یک سال گذشته هیات رئیسه به این جمع بندی رسید که برای پیشبرد اهداف شرکتهای رسته آب با وزارت نیرو به عنوان وزارتخانه اصلی متولی کارهای آبی، تعاملی نزدیک تر داشته باشیم تا در جهت حفظ و تامین منافع شرکتهای رسته آب استفاده شود. جلساتی را با آقای مهندس دائمی معاون برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت نیرو و آقای مهندس میدانی معاونت آب و آبفا و زیر مجموعه‌های

مهندس بیژن سعیدآبادی رئیس هیات رئیسه رسته آب در ابتدای این دیدار گفت: در کل آنچه برای ما مطرح بود این بود که چه

کارهایی را تحت شرایط کنونی انجام دهیم تا از این طریق برنامه‌ای برای پیش‌رو داشته باشیم. بی‌شک شرایط اقتصادی این روزها نامتعارف است ولی با وجود همه مشکلات می‌توان در جمعی گرد آمد و با مطرح کردن مشکلات به راه‌های آن اندیشید. بحرانهای منطقه‌ای، کاهش قیمت نفت، بالا رفتن میزان مطالبات، رقابتهای مناقصاتی نابرابر و پایین آمدن قیمت‌ها برای برنده شدن در مناقصات، عدم تخصیص بودجه‌ها، ناتمام ماندن

در ادامه مهندس جعفر سبوحی عضو هیات رئیسه رسته آب درباره شرکت در جلسات بررسی و تبیین نحوه اجرای پروژه‌ها توضیح داد و گفت: متأسفانه به دلیل بطنی بودن اقتصاد ما، فعالیت انجمنها و تشکلهای نیز بطنی است و به نتایج نامعلوم می‌انجامد. اما با توجه به باز شدن فضای گفتگو در دولت جدید انجمنها سعی دارند فعالیت خود را گسترش دهند. رسته آب به سهم خود

در این زمینه حرکتیایی کرد. یکی از موارد که مطرح بود این بود که با توجه به اینکه ما در تحریم هستیم و درآمدهای دولت کم شده و موانعی برای اجرای پروژه‌ها وجود دارد، دولت پذیرفت که به سمت اجرای پروژه‌ها به صورت مشارکتی برود. ما از دولت خواستیم در نوشتن دستورالعملهایی که BOT را بومی می‌کند نقش داشته باشیم که پذیرفتند. در واقع مدیران بالادستی به همکاری با ما روی آورده‌اند هر چند بدنه هنوز روی اجرای روشهای سه عاملی تاکید داشت. من و آقای دکتر امیرابراهیمی در این جلسات شرکت کردیم. در آن جلسات شرکت مهتاب قدس برای روش BOT دستوری نوشته بود که با حضور نمایندگان بیمه بررسی شد. اما به دلیل بحثهایی که در آن جلسه

روی داد دیگر از ما دعوت نشد. در نهایت ما دکتر اسماعیل نیا را دعوت کردیم و توضیح دادیم برعکس تصور آنها بخش خصوصی به دنبال رانت نیست که ظاهراً سوء برداشت درباره دیدگاه ما جدی بوده و دیگر از ما برای شرکت در جلسات دعوت نشد.

دکتر امیرمحمد امیرابراهیمی نائب رئیس هیات رئیسه رسته آب نیز عنوان کرد: نمایندگان رسته آب در کمیته استانداردهای وزارت نیرو شرکت کردند. این از مواردی بود که از نمایندگان رسته آب نظرخواهی کردند از جمله اظهار نظر در مورد بخشنامه تعیین دامنه قیمت مناسب، دستورالعمل پیش‌نویس انجام فرایندهای انتخاب پیمانکاران در مناقصات یک مرحله‌ای و دو مرحله‌ای. هدف ما در رسته آب افزایش تعامل با وزارت نیرو است. مهندس مسعودی دو سال عضو کمیته تدوین استانداردهای بودند. من ۶-۷ جلسه اخیراً در این کمیته حاضر بوده‌ام و درباره آنچه نظرخواهی کرده بودند یعنی تعیین دامنه قیمت مناسب با توجه به بازخورد شرکتها نظر دادیم که پیرو آن چند جلسه در وزارت نیرو برگزار شد.

در ادامه مهندس فضل الله قربانی عضو هیات رئیسه رسته آب

مربوط به آنها داشتیم و جلساتی نیز با بخشهای برون مرزی یعنی آقای نظام الملکی مدیرکل دفتر توسعه صادرات و دکتر اسماعیل نیا و مهندس حیدری و دکتر محصولی تا ارتباط نزدیک‌تری برقرار شود. از آقای مهندس میدانی خواستیم در زمینه واگذاری کارهای صنعت آب بخش خصوصی هم در نظر گرفته شود. و فرصتهایی در اختیار شرکت‌های آبی در مورد کارهایی که پیش می‌آید مخصوصاً در بحث صدور خدمات فنی و مهندسی گذاشته شود که با استقبال وزارت نیرو روبرو شد و کارگروههایی در زمینه صدور خدمات

فنی و مهندسی و برنامه‌ریزی برای اجرای پروژه‌ها به صورت مشارکت بخش خصوصی و دولتی تشکیل شد. وی افزود: ما در دو جبهه درگیر شدیم. پیش‌بینی برای راهکارها و سازو کارهایی که در برنامه ششم دیده شود برای تعامل به طور بین‌المللی و ورود در بازارهای خارجی که در این زمینه همایش بزرگی از صاحبان خرد که در آن جلسات، اهدافی که در برنامه ششم دیده شود و به مجلس برده شود و مجلس احکام لازم را برای سازمانها و وزارتخانه‌های لازم را در نظر بگیرد که بحث تعاملات بین‌المللی و صادرات خدمات فنی و مهندسی را در نظر بگیرند که بحث تعاملات بین‌المللی و صادرات خدمات فنی

مهندس سعیدآبادی:

در مورد پیشنهاد وزارت نیرو (از رسته آب

درخواست همکاری داشته‌اند. عمده این

تقاضا مربوط به صدور خدمات فنی و

مهندسی بود) دورویکرد قابل اتخاذ بود.

از جمله رد کردن همکاری در این زمینه و

یا استقبال از همکاری با پیش‌مقدمه‌ای

در تعامل با انجمن صدور خدمات فنی

و مهندسی که طی آن ما به عنوان

خوشه زیرمجموعه‌ای از این انجمن

فعالیت کنیم که این راه انتخاب شد.

و مهندسی را توسعه دهند که من و آقای مهندس سعیدآبادی در آن جلسات شرکت کردیم. اهدافی در آن جلسه مدنظر بود از جمله حمایت همه جانبه از توسعه خدمات و کالاها و استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدفهای اقتصادی، گسترش و تحکیم همکاری منطقه‌ای برای صدور خدمات با در نظر داشت اولویتهای بانکی لازم. البته یک هدف اضافی هم مدنظر بود و آن حفظ بازار توسط شرکت‌های آبی و افزایش سهم خدمات فنی و مهندسی در بازارهای بین‌المللی بود که در جلسات ذکر شده راهبردها و احکام پیش‌بینی شد.

مهندس دهنی افزود: بخش بعدی صدور خدمات فنی و مهندسی در وضع حاضر بود. در این زمینه با آقایان نظام الملکی و محصولی جلساتی داشتیم که پذیرفتند که در کارگروههای کاری نمایندگان انجمن هم حاضر باشند و نقطه نظرات اعضا را منعکس کنند و به پیشبرد اهداف صادرات فنی و خدمات فنی و مهندسی کمک کنند. جلساتی با کارگروه برگزار شد. ابتدا به طور منفعلانه و با بدبینی وارد گفتگو شدند ولی در ادامه جلساتی با هیاتهای آفریقایی، عراقی، اسیویایی و... داشتند که از نمایندگان رسته آب هم دعوت شد که نمایندگان ما در جلسات حاضر شدند و توانایی‌های خود را توضیح دادند که هیات آفریقایی علاقمند شد از ظرفیت اجرایی پروژه‌های آبی ما استفاده کند. جلساتی هم با

گفت: در زمینه پروژه بزرگ مهارآبهای مرزی لیست کاملی از پروژه‌ها تهیه کردیم و پیشنهاد دادیم مبلغی که در قالب توسعه ملی برای پروژه‌ها تخصیص یافته ۵۰ درصد در قالب آورده دولت، ۲۵ درصد با تضمین بانکها و ۲۵ درصد بخش خصوصی مخصوصا در مورد ماشین‌آلات تعریف کنند که آقای شفيعی گفت بخش شبه دولتی سهم خود را گرفته و ۳۰۰ هزار هکتار از اراضی این طرح مانده که برای بخش خصوصی می‌گذاریم که متاسفانه حرف خود را عملی نکردند. در نهایت وی پیشنهاد داد بخش خصوصی در پروژه‌هایی همکاری کند که مردم و مصرف‌کننده حقا به ندرند چون می‌توان نرخ آب را با مصرف‌کننده هماهنگ کرد و به زودی بازگشت سرمایه داشت. گویا شرکت آب حیات کرمان در این زمینه تجارب موفقی داشته است.

در ادامه مهندس فریدون خزاعی مدیر اجرایی رسته آب گفت: یکی از اتفاقات سال گذشته اقبال وزارت نیرو به رسته آب بوده در حدی که سال گذشته از این رسته درخواست همکاری‌هایی داشته است. عمده این تقاضا مربوط به صدور خدمات فنی و مهندسی بود ولی از آنجایی که ما موازی کاری با انجمن صدور خدمات فنی و مهندسی را کار مطلوبی نمی‌دانستیم در این زمینه با آقای مهندس سعیدآبادی گفتگو کردیم و قرار شد کمیته برون مرزی از اعضای هیات مدیره تشکیل شود که با تعامل با انجمن صدور خدمات فنی و مهندسی از موازی کاری جلوگیری کنند. کمیته تشکیل شد و چند جلسه نیز برگزار شد تا خط مشی لازم تهیه شود و اقدامات لازم صورت گیرد. در همین راستا وزارت نیرو برای حضور در کشور الجزایر از شرکتهای داوطلب ما دعوت به عمل آورده است که لازم می‌دانم در این زمینه اطلاع‌رسانی کنم.

مهندس سعیدآبادی در توضیحات تکمیلی گفت: در مورد پیشنهاد وزارت نیرو دورویکرد قابل اتخاذ بود. از جمله رد کردن همکاری در این زمینه و یا استقبال از همکاری با پیش‌مقدمه‌ای در تعامل با انجمن صدور خدمات فنی و مهندسی که طی آن ما به عنوان خوشه زیرمجموعه‌ای از این انجمن فعالیت کنیم که این راه انتخاب شد.

وی افزود: موضوع دیگر این است که ظاهرا شرایط کشور دچار تغییر است. حدود ۷-۸ سال قبل آقای دکتر آخوندی می‌گفت دولت ایران از تخصیص دهنده به رگلاتور تبدیل خواهد شد. ظاهرا با پایین آمدن قیمت نفت اقبال دولت به بخش خصوصی زیاد می‌شود ولی بخش خصوصی متمرکزی وجود ندارد که به بررسی بازار بپردازد. همه مدعی هستیم سندیکا داریم ولی قدرت لازم را برای اینکه مورد خطاب دولت قرار بگیریم نداریم. ما از طریق سندیکاهای کوچک به نتیجه نمی‌رسیم و نیاز به ساختارهایی جدی‌تر داریم. از این رو ما اساسنامه‌ای برای تشکیل فدراسیون آب تهیه کردیم و لازم است برای تامین نیازهای آبی و تعریف وظایف سندیکاهای فدراسیونها بیشتر صحبت کنیم.

در ادامه مهندس علی اصغر گل‌سرخي رئیس هیات مدیره شرکت ته‌تیس گفت: فدراسیون انرژی احداث شد. فدراسیون برق و فدراسیون نفت و گاز و پتروشیمی هم در دست احداث هستند که نباید از آنها غافل بود. در فضایی که قانون بهبود فضای کسب و کار اتاق بازرگانی را پارلمان بخش خصوصی دانسته و از تشکلهای دعوت می‌کند در فضای اتاق با

فدراسیونها همسو شوند و فدراسیونها نیز کنفدراسیون تشکیل دهند تا با پشتوانه منسجم‌تری تعامل کنند، باید به مسئله فدراسیون توجه بیشتری نشان داد.

مهندس فرخ جمالی مدیرعامل شرکت پارس یکم و عضو هیات مدیره سندیکا با بیان اینکه واقعیت این است که رسته آب در سال گذشته به علت غیبت مهندس خزاعی فعالیت قابل توجهی نداشته است، افزود: اگر وزارت نیرو به ما اقبال نشان می‌دهد به دلیل بی‌پولی و عدم توانایی در برگزاری پروژه‌ها است. در اغلب موارد از سرمایه‌گذاران استقبال می‌شود و حتی بدون مناقصه نیز کار به آنها واگذار می‌شود. اما باید دید ما در اصل پیمانکاری یا سرمایه‌گذار؟ و در این شرایط لازم است ما برای خود خط مشی اصولی و تثبیت شده داشته باشیم. ضمن اینکه در یک سال گذشته فقط از لحاظ ادبی به پیمانکاران بهاء داده شده اما حتی پرداخت مطالبات آنها به عنوان یکی از اقدامات اعتمادزا صورت نگرفته است. پیمانکاران ایرانی از لحاظ اجرایی قوی هستند اما از لحاظ مالی قدرتمند نیستند و این واقعیتی است که همه باید بپذیرند.

بعد از تاکید مهندس محمدباقر حدادزاده مدیرعامل شرکت نیمرخ روی این نکته که اولین هدف رسته آب گرفتن مطالبات بود که محقق نشد، آقای مهندس بیژن یزدگردی مدیرعامل شرکت پگا خاطر نشان کرد: به نظر من روش کار اشتباه است و ما باید متحول شویم. پیمانکاری بدون سرمایه‌گذاری آخرو عاقبتی مانند ما دارد. در دنیای مدرن اعتبار شرکتها را سرمایه مشخص می‌کند. پیشنهاد من این است که سندیکاهای فعالانه‌تر و با الگوی شرکتهای موفق جهانی جدید پیش بروند. لازم است ما به طور هلدینگ کار کنیم و در هلدینگ خود پیمانکار، مشاور، سرمایه‌گذار، بازاریاب و... داشته باشیم و پروژه‌هایی (قابل اجرا) تعریف کنیم. اگر ما در قالب هلدینگ کار کنیم و سرمایه کافی داشته باشیم می‌توانیم در خارج از کشور نیز قانون کاری خود را داشته باشیم در غیر این صورت نه تنها قادر به ادامه حیات خود نیستیم بلکه اعتبار اجتماعی خود را نیز از دست خواهیم داد.

مهندس قباد چوبدار مدیرعامل شرکت آبدراهران پارس نیز ضمن هشدار درباره جلوگیری از موازی کاری با سایر انجمنها افزود: نباید مثل دو سال گذشته وقت خود را به انجمن‌سازی و فدراسیون‌سازی سپری کنیم و لازم است همین نهادها و سازمانهای موجود بیشتر روی فعالیتهای مفید تمرکز کنند. از جمله رسته آب سندیکا باید میدان داری خود را برای حضور شرکتهای تجمیع یافته و ارتقا یافته خود ادامه دهد. شرکتهای ما نه تنها باید برای بقا و توانمند شدن خود بکوشند باید میدان را برای ورود شرکتهای جدید باز کنند و انجام کارهایی با ظرفیت پایین را برای آنها بگذارند.

در ادامه این جلسه چند تن از اعضای دیگر نیز به بیان دیدگاهها و نقطه نظرات خود پرداختند و در پایان جلسه مهندس سعیدآبادی ضمن توجه دادن حضاران به این نکته که لازم است در شرایط کنونی تغییر را از خودمان آغاز کنیم و ببینیم چگونه باید در تشکلهای بزرگتری مانند فدراسیون، کنفدراسیون یا اتاق بازرگانی تاثیرگذار باشیم از آنها خواست حضور فعالانه خود را در فعالیتهای رسته آب ادامه دهند.

پرسشنامه نظرسنجی

با سلام و عرض ادب خدمت خوانندگان محترم ماهنامه پیام آبادگران دریافت دیدگاه، نقطه نظر، ارائه طریق و پیشنهادهای ارزنده شما برای بهبود و توسعه کیفی و اثربخشی ماهنامه پیام آبادگران از اهمیت فراوانی برخوردار است. از این روی امیدواریم با پاسخ دادن به چند سوال کوتاه ما را از دیدگاه خودتان و پیشنهادهای اصلاح و توسعه ماهنامه یاری رسانید.

۵- انعکاس مطالب ارائه شده میان سندیکا با نهادهای ذیربط را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

نظری ندارم ضعیف متوسط خوب عالی

۶- نظرتان در مورد درج مطالب به شکل موجود چیست؟

نظری ندارم ضعیف متوسط خوب عالی

۷- بازتاب بیرونی ماهنامه چگونه است؟

نظری ندارم ضعیف متوسط خوب عالی

۸- چنانچه پیشنهادی برای بهبود ماهنامه در حل مشکلات پیمانکاران دارید به صورت گزاره خبری بیان کنید؟

پیشنهاد می‌شود: .....

.....

برای وقتی که برای تکمیل پرسشنامه صرف کردید و نظر خود را مطرح کردید از شما تشکر و قدردانی می‌شود. لطفا پاسخ خود را به ایمیل یا فکس سندیکا ارسال نمائید.

کمیسیون انتشارات

۱- عملکرد ماهنامه را در انعکاس مسائل صنفی و پیشبرد آن چگونه می‌بینید؟

نظری ندارم ضعیف متوسط خوب عالی

۲- مطالب نشریه در جهت اطلاع رسانی از مسائل روز صنف از چه کیفیتی برخوردار است؟

نظری ندارم ضعیف متوسط خوب عالی

۳- عملکرد کمیسیون انتشارات و دست اندرکاران نشریه را چگونه می‌بینید؟

نظری ندارم ضعیف متوسط خوب عالی

۴- راههای پیشنهادی به مشکلات صنفی را در ماهنامه چگونه ارزیابی می‌کنید؟

نظری ندارم ضعیف متوسط خوب عالی

امین سیستم

ارائه‌دهنده نرم‌افزار حسابداری، انبارداری، حقوق و دستمزد، پرسنلی، اموال، خزانه‌داری و.... با زبان نیرومند ++ visual در محیط ویندوز، به صورت تک کاربره و شبکه دارای قفل سخت‌افزاری نصب و سه جلسه آموزش رایگان در محل با بیش از ده سال سابقه در امر فروش نرم‌افزارهای مالی و مالیاتی در شرکتهای ساختمانی، راه‌سازی، فنی و مهندسی، پیمانکاری، تولیدی و بازرگانه.

خیابان گاندی جنوبی، نبش پالیزوانی یا هفتم

پلاک ۲۳ واحد ۲ (امین سیستم)

تلفن: ۸۸۴۸۰۸۰۹ - ۸۸۱۰۷۶۳۵

پیام آبادگران

نشریه پیام آبادگران آمادگی دارد تا مقالات و نظرات خوانندگان محترم را در خصوص موضوعات مطرح روز در جامعه به ویژه موضوعات مرتبط با صنعت ساخت را دریافت نموده و منعکس کننده آرا و نظرات ایشان با هدف ارتقای این صنعت و مشارکت بیشتر در توسعه کشور باشد.

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، بین میدان فلسطین و خیابان ولیعصر، خیابان شهید برادران مظفر (صبا جنوبی)، شماره ۸۶، ک.ب: ۱۴۱۹۶۴۶۹۱

تلفن: ۶۶۴۴۲۶۱ - ۶۶۴۰۲۰۳۷ - فکس: ۶۶۴۴۴۰۸۴

پست الکترونیکی: payame.abadgaran@yahoo.com

نشانی الکترونیکی: www.acco.ir

بستر مناسب اقتصادی مقدمه فعالیت تمام صنایع است

رئیس هیات مدیره و مدیرعامل شرکت اسپیدز، هر دو از فارغ التحصیلان دانشگاه صنعتی شریف هستند و این شرکت عضو کمیته تخصصی و حرفه‌ای پیمانکاران و سازندگان دانشگاه صنعتی شریف است.

رئیس هیات مدیره شرکت اسپیدز، مهندس منصور انصافی است که متولد ۱۳۳۴ کرمانشاه و فارغ التحصیل رشته سازه از دانشگاه صنعتی شریف است. وی حدود ۱۰ سال به عنوان مشاور کار کرده و بعد از آن وارد کار پیمانکاری شده است. برای گفتگو با ایشان به شرکت اسپیدز می‌رویم.

عملا پروژه به مناقصه گذاشته می‌شود و پیمانکار انتخاب می‌شود ولی بودجه با توجه به برنامه زمانبندی شده تخصیص نمی‌یابد، در نتیجه پیمانکاران مجبور هستند بخشی از هزینه را از جیب خود پرداخت کنند. مشکل بعدی مربوط به بروکراسی حاکم بر کارها است که روز به روز بیشتر می‌شود و سال به سال کار کردن را دشوار می‌کند. با اینکه شرکتها بزرگتر می‌شوند و توانایی‌های آنها بیشتر می‌شود ولی هر روز در پیشبرد پروژه‌ها با مشکلات بیشتری مواجه می‌شوند. یکی دیگر از مشکلات در همه پروژه‌ها این است که گروه کارفرمایی (کارفرما- مشاور) در اتخاذ تصمیمات بسیار کند عمل می‌کنند. و این امر به پروژه‌ها و شرکتها لطمه می‌زند. البته علاوه بر همه این مشکلات برخی شرکتها پروژه را بدون تاخیر تحویل می‌دهند که آن هم به مدد انرژی و توان زیادی است که از نیروی انسانی خود مصروف می‌دارند.

درباره اینکه بودجه با توجه به برنامه زمانبندی شده تخصیص نمی‌یابد و پیمانکاران مجبور هستند بخشی از هزینه را از جیب خود پرداخت کنند صحبت کردید. گویا گرایش جدید دولت و کارفرمایان دولتی این است که پیمانکاران در تامین مالی هم نقش داشته باشند. نظر شما چیست؟

- تامین منابع مالی شامل تامین سرمایه و توانایی شرکتها در تامین ماشین‌آلات و تجهیزات است که درباره ماشین و تجهیزات شرکتها هر چه در توان دارند را در اختیار پروژه می‌گذارند ولی درباره سرمایه، متاسفانه اخیرا توانایی شرکتها معادل با عدم توانایی کارفرما در تامین بودجه در نظر گرفته می‌شود در حالی که مقیاسها باید عادلانه باشد. لاقلا دو طرف بر چهارچوب توافق صورت گرفته پایبند باشند. گاهی وقتها کارفرما در پرداخت مطالبات پیمانکاران تعلل زیادی می‌کند و حتی بدهی خود را به طوری تکه تکه و کم پرداخت می‌کند که حتی پرداختها به اندازه سود پولی که بدهکار هست، نیز نمی‌باشد.

سوابق شرکت خود را از بدو تاسیس تا کنون بطور مختصر تشریح فرمائید.

- شرکت اسپیدز در سال ۱۳۶۷ به منظور اجرای پروژه‌های صنعتی و عمرانی تاسیس شد و اوج فعالیت آن در سال ۱۳۷۳ بود. عمدتا اولین کارهای اسپیدز که یکی از اهداف تشکیل آن اجرای پروژه‌ها به روش کلید در دست بوده است، مربوط به صنعت برق بوده از جمله نیروگاه برق و پستهای انتقال نیرو و خطوط انتقال نیرو. کارهایی مانند ایستگاه مترو و پروژه‌های مربوط به خدمات اداری و ساختمانها نیز در دستور کار قرار داشته است.

اسپیدز برای تحقق اهداف خود سه شرکت مستقل تاسیس کرد که یکی از آنها شرکت سازه‌های سنگین اسپیدز بود و دلیل عمده تشکیل آن در سال ۱۳۸۱ این بود که در پروژه‌های شرکت مادر ۳۰ تا ۴۰ درصد کار مربوط به بخش اسکلت فلزی بود. و تشکیل چنین شرکتی به اسپیدز توان می‌داد که انواع استراکچرهای فلزی سنگین و دکلهای انتقال نیرو و مخابراتی را اجرا کند. البته امروزه این شرکت با اجرای فازهای دوم و سوم توسعه‌ای علاوه بر تامین نیازهای ما برای کارفرمایان مستقل کار می‌کند.

اگر بخواهیم به طور گذرا به پروژه‌های شرکت اشاره کنیم، آنها شامل موارد زیر هستند: عملیات احداث ساختمانهای پادگانی چابهار (۱۳۷۷)، نیروگاه گازی یزد (۱۳۷۷)، ایستگاه میرداماد مترو تهران (۱۳۸۰)، نیروگاه گازی آبادان (۱۳۸۰)، استخر جدید توانیر (۱۳۸۰)، نیروگاه گازی رودشور (۱۳۸۳)، نیروگاه گازی شیروان (۱۳۸۳)، نیروگاه برق و بخار پتروشیمی فجر ۲ ماهشهر (۱۳۸۶)، نیروگاه سیکل ترکیبی جهرم (۱۳۸۸)، و ....

مشکلات شرکت‌های پیمانکاری چیست؟ و راه حل شما برای برون رفت از آنها چه می‌باشد.

- در حال حاضر بزرگترین مشکل پروژه‌ها مشکل مالی کارفرمایان است.

به پیمانکار یک قدم به کارفرما نزدیک تر است. پیمانکار می خواهد هر چه زودتر کار را جلو ببرد از طرفی اعمال مشاور که مسئول حفظ کیفیت کار است به کند شدن روند کار می انجامد. در حالی که پروژه باید در زمان مناسب خود، با بودجه مناسب و هدف مورد نظر ادامه یابد و دو طرف به این اصل احترام بگذارند. حتی لازم است وقتی مشاور متوجه وجود مشکلی فنی در پروژه می شود ضمن ارائه راه حل درست، از توقف زیاد کار جلوگیری کند. بعضی وقتها آدمهایی از هر دو طرف ممکن است به عللی مانع انجام کار شوند از جمله سخت گیری مشاور یا زیاده خواهی پیمانکار که راه به جایی نمی برد. البته با نصیحت کردن نمی توان سیستم را اصلاح کرد ولی باید تقسیم بندیها بازتعریف شود که تقابل موجود تبدیل به همکاری گردد.

آیا برنامه ای برای ماندگاری شرکت خود دارید؟

-خواست هر پیمانکاری پایداری شرکت است. گاه توسعه شرکت و ماندگاری آن با حضور فرزندان فرد محقق می شود اما همیشه این مسئله ممکن نیست چون گاهی فرزندان علاقه ای به ادامه شغل پدر ندارند و به زور نمی توان آنها را وادار به این کار کرد. البته تشکیل هلدینگ از شرکتهای مرتبط نیز راه حل موثری برای توانمند کردن و افزودن بر توانایی شرکتهای است. شرکت ما نیزافت و خیزهای زیادی داشته است اما تا حدی از راه ایجاد چند شرکت مرتبط برای گسترش فعالیت خود کوشیده است.

برای بهبود شرایط فعالیت برای فعالان در صنعت احداث چه اقدامهایی لازم است؟

-توانمندی و امکانات و اراده به اندازه کافی در شرکتهای وجود دارد. ولی برخی مسائل خارج از این شرکتهای کار را با موانعی مواجه می کند. به نظر من مقدمه فعالیت تمام صنایع بستر مناسب اقتصادی است و تا زمانی که این بستر مناسب فراهم نشود کار کردن بسیار سخت و با حداقل بهره وری خواهد بود.

در شرایط رکود حاکم بر صنعت احداث و بیکاری نیروهای انسانی شرکت شما از وضعیت مطلوبی برخوردار است و نیروی انسانی آن مشغول به کار است، در این باره چه نظری دارید؟

-اغلب شرکتهای قبول کار در شرایط فعلی را مصادف با گرفتاری های بزرگ و تعهدات مالی می دانند خود را درگیر کار نمی کنند ولی شرکت ما و شرکتهای مشابه فعال، با امید به بهبود اوضاع سعی دارند شرکت را سرپا نگه دارند و نیروی انسانی خود را که سرمایه های مالی این کشور هستند حفظ کنند به همین منظور ریسک بیشتر را قبول می کنند و از پروژه های جدید استقبال می کنند.

به عنوان یکی از اعضای سندیکای شرکتهای ساختمانی ایران، چه توقعی از سندیکای خود دارید و با چه راهکارهایی می توان به این خواسته ها رسید. آیا آمادگی دارید در راه تحقق این خواسته ها مشارکت بیشتری با سندیکای خود داشته باشید؟

-دوستانی که در سندیکا وقت و انرژی گذاشته اند به خوبی مسائل را تجزیه و تحلیل کرده اند اما این که به نتیجه مطلوب نمی رسند به دلیل مقاومت در سیستم موجود است که البته گاه روزهایی از امید دیده می شود و گاه نه. من به عنوان کسی که کارهای اجرایی انجام داده در همکاری و همفکری با دوستان عزیز سندیکا از هیچ کوششی دریغ نخواهم کرد.

با توجه به اینکه ۸۰ درصد اقتصاد ایران دولتی است برای گذر از اقتصاد دولتی به خصوصی واقعی چه پیشنهادی دارید.

-کم و بیش شاهد بوده ایم که همه سیستمهای دولتی در نهایت به بن بست رسیده اند. تجربه جهانی نشان داده کار اقتصادی باید به بخش خصوصی واقعی واگذار شود. ولی در مقام عمل بخش عمده ای از پروژه ها به بخش خصولتی که ظاهری خصوصی و ساختاری دولتی دارد واگذار می شود که این امر توان بخش خصوصی را بیش از پیش تحلیل می برد.

آیا واگذاری کارها به این بخشها به دلیل تفوق توانمندی آنها بر توانمندی شرکتهای بخش خصوصی نیست؟

-با اینکه من خودم شاهد بودم بخشهای شبه دولتی کار پروژه پل صدر را به خوبی انجام دادند اما این امر را نمی توان دال بر توانمندی بیشتری از شرکتهای دانست و ممکن است به دلیل تجمیع سرمایه و ماشین آلات هم باشد. ضمن اینکه این بخشها موانع بخش خصوصی را برای حل و فصل مسائل فنی و مالی بر سر راه خود نمی بینند.

از گروه کارفرمایی سخن گفتید و مشاور را در کنار کارفرما دیدید. ظاهراً گاهی تقابل بین پیمانکار و مشاور جدی می شود. برای حل این مسئله چه باید کرد؟

-مشکل پیمانکار و مشاور به دلیل ماهیت کار است. از نظر فنی، مشاور اهرمی فنی است که کنترل فنی و مالی را انجام می دهد و از این رو نسبت

فساد سیستمی در ایران؛ چه باید کرد؟

نشست «بررسی فساد سیستمی در ایران: روندها، زمینه‌ها، علل و پیامدها» یک نتیجه روشن داشت: دانشگاه‌ها در سنگر نخست پیش‌گیری، شناسایی، واکاوی، ریشه‌یابی و درمان فساد در هر جامعه قرار دارند و دستگاه‌های نظارتی باید دستاوردهای آنها را به کار گیرند. کارگروه جامعه‌شناسی فساد در انجمن جامعه‌شناسی ایران هجدهم خردادماه نشست «بررسی فساد در ایران: روندها، زمینه‌ها، علل و پیامدها» را در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران برگزار کرد.

در این نشست «حسین راغفر» عضو هیات علمی دانشگاه الزهراء (س)، «محمدامین قانع‌راد» رییس انجمن جامعه‌شناسی ایران، «حسن عابدی جعفری» عضو هیات علمی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران و «احمد توکلی» عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی و نماینده مجلس شورای اسلامی، به تبیین دیدگاه‌های خود در زمینه فساد و چگونگی تشخیص فساد نهادینه (سیستمی) پرداختند. آنان بر این باور بودند که در صورت همکاری بخشهای پژوهشی و نظریه‌پردازان دانشگاه با نهادهای سیاست‌گذار و مجری می‌توان وجود این نوع فساد را بی‌درنگ تشخیص داد و برای پیش‌گیری و رفع آن اقدام کرد.

می‌دهیم. هرگاه درآمدهای نفتی ایران افزایش پیدا کرده یک رونق ظاهری و نسبی در اقتصاد ایران پدید آمده است. همزمان یک فساد ملایم نیز وجود دارد. به عبارت دیگری از عوامل اصلی شکل‌گیری فساد در ایران شیوه توزیع درآمدهای نفتی بوده است.

مترجم کتاب «دولت، فساد و فرصت‌های اجتماعی» (تعامل اندیشه‌ها در اقتصاد سیاسی توسعه) (نوشته استیوارت هال و دیگران) افزود: نخستین علت این است که یک انحصار در این

فساد مانع اصلی توسعه

حسین راغفر به عنوان نخستین سخنران، به عوامل تحقق فساد پرداخت و گفت: سه عامل انحصار، چگونگی استفاده از ظرفیت انحصاری به سود صاحبان انحصار و پاسخگو نبودن، زمینه‌ساز تحقق فساد در هر جامعه هستند.

این استاد اقتصاد درباره نقش درآمدهای نفتی در ایجاد فساد گفت: وقتی به تاریخ اقتصادی ایران در یکصد سال گذشته به ویژه از منظر استخراج نفت نگاه می‌کنیم چند پدیده را تشخیص

است که با فرآیند توسعه به یک شیوه ساختاری پیوند می‌خورد. وی ادامه داد: باید با افرادی که فساد می‌کنند برخورد شود ولی توجه داشته باشیم در مواردی که فساد در کشور نهادینه شده و درون ساختارها به گونه‌ای اجتناب‌ناپذیر نفوذ کرده است، همه را به طور گسترده دربر می‌گیرد و گریزی از آن وجود ندارد.

نویسنده کتاب «ساختار مدیریت نظام علمی کشور» افزود: دو نگاه در برخورد با فساد مطرح می‌شود؛ «نگاه حقوقی» که افراد متخلف را پیدا کرده و با آنها برخورد می‌کنند و «نگاه جامعه‌شناختی» که نگاهی ساختاری‌تر است. باید دید کدام بخش از ساختارها اشکال دارد و چه راه‌هایی برای برخورد با فساد نهادینه هست. در واقع فساد نظام‌مند از درون نظام و ساختار ریشه می‌گیرد.

قانونی‌راد ادامه داد: به طور معمول واکنش مردم در برابر فساد این است که درگیر فساد می‌شوند. وقتی فساد نهادینه باشد همه ی افراد جامعه درگیر آن می‌شوند، بنابراین فساد نظام‌مند به اصلاح ساختاری نیاز دارد.

پژوهشگر مسائل جامعه شناختی با تمرکز بر فساد دانشگاهی (آکادمیک) گفت: اکنون یک صنعت پیشرفته تولید پایان نامه، مقالات علمی-پژوهشی با رتبه‌آی. اس. آی، تدوین مقاله و حتی حل تمرین‌های درسی شکل گرفته و آگهی‌های آن نیز تخصصی شده است. برخی از دست‌اندرکاران این صنعت سودآور حتی مقاله‌ها و پایان‌نامه‌های رشته‌های ویژه مانند معماری، علوم سیاسی، ارتباطات و... را به صورت مجزا و تخصصی انجام می‌دهند.

قانونی‌راد عوامل پیدایش فساد نظام‌مند در سطح دانشگاهی را پولی شدن دانشگاه‌ها، سیاسی شدن آموزش عالی، مساله بورسیه‌ها، سهمیه بندی‌های نسنجیده، آیین‌نامه‌های ناکارآمد برای دفاع از رساله‌ها یا ارتقای استادان و... پذیرش فراتر از ظرفیت استادان و زیرساخت‌ها، کم بودن نسبت استاد به دانشجو و... عنوان کرد.

نویسنده کتاب «جامعه‌شناسی رشد و افول علم در ایران» افزود: فساد زمانی شکل می‌گیرد که نهادهای اجتماعی قادر به پیاده‌سازی کارکرد خود نیستند. فشار فساد سیستمی بر آموزش عالی ایران نیز از دو امر ناشی می‌شود: «پیوند زدن دانشگاه با قدرت، سیاست و ایدئولوژی» و «پیوند زدن دانشگاه با پول، بازار و تجارت»

قانونی‌راد با تاکید بر اینکه فساد در سطح دانشگاهی به دلیل ساختارهای نادرست شکل می‌گیرد، یادآور شد: دانشگاه نهادی است که باید اندیشه‌ورزی کند. اگر این نهاد مهم اجتماعی دچار زوال شود چه کسی می‌خواهد این جامعه را بسازد؟

دانشگاه و چاره‌اندیشی برای رفع فساد

حسن عابدی جعفری با در نظر گرفتن مدل ABCD به چپستی فساد نهادینه، ریشه‌های بروز، پیامدها و راهکارها در برابر این پدیده پرداخت. عضو هیات علمی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران تاکید کرد در بروز فساد گرچه ساختار تاثیر زیادی دارد اما کارگزار نیز موثر است و می‌تواند ساختارها را به هم بریزد.

نویسنده کتاب «فرهنگ جامع مدیریت» بر نقش و عملکرد نهادهای گوناگون در جامعه تاکید کرد و افزود: سازمانها زیرمجموعه نهادها و به دست انسانها شکل می‌گیرند و پس از دستیابی به اهداف خود ممکن است از میان بروند. اگر سازمانها از ارزشهای غایی نهاد مربوط به خود

حسین راغفر به عنوان نخستین سخنران، به عوامل تحقق فساد پرداخت و گفت: سه عامل انحصار، چگونگی استفاده از ظرفیت انحصاری به سود صاحبان انحصار و پاسخگو نبودن، زمینه‌ساز تحقق فساد در هر جامعه هستند.

این استاد اقتصاد درباره نقش درآمدهای نفتی در ایجاد فساد گفت: وقتی به تاریخ اقتصادی ایران در یکصد سال گذشته به ویژه از منظر استخراج نفت نگاه می‌کنیم چند پدیده را تشخیص می‌دهیم. هرگاه درآمدهای نفتی ایران افزایش پیدا کرده یک رونق ظاهری و نسبی در اقتصاد ایران پدید آمده است. همزمان یک فساد ملایم نیز وجود دارد. به عبارت دیگر یکی از عوامل اصلی شکل‌گیری فساد در ایران شیوه توزیع درآمدهای نفتی بوده است.

مترجم کتاب «دولت، فساد و فرصت‌های اجتماعی (تعامل اندیشه‌ها در اقتصاد سیاسی توسعه)» (نوشته استیوارت هال و دیگران) افزود: نخستین علت این است که یک انحصار در این دوره به دلیل بسته شدن فضای سیاسی کشور حاصل می‌شود.

راغفر در مورد نقش انحصار درآمدها یادآور شد: درآمدهای بسیار بزرگ نفتی که در انحصار گروه‌های ویژه قرار می‌گیرد و استفاده از آن نیز به آنان واگذار می‌شود.

به گفته استاد دانشگاه الزهراء (س) «انحصار تمرکز ثروت»، «شیوه استفاده دلخواه به تشخیص مصلحت‌های شخصی عناصر داخل قدرت»، بسته بودن فضای سیاسی و فقدان نظارت موثر مجلس و دستگاه‌های حکومتی و نهادهای نظارتی سبب می‌شود پاسخگویی مناسبی نیز وجود نداشته باشد.

وی با تاکید بر اینکه شکل‌گیری فساد محصول آمیزش انحصار قدرت و ثروت بدون پاسخگویی است، گفت: فرصت‌های بزرگی برای ادامه فساد در اقتصاد کشور و در حوزه‌های اجتماعی فراهم است و راه رویارویی با این وضعیت و اصلاح آن هر چند پرهزینه اما امکان‌پذیر است. بدون حل مساله فساد امکان اصلاح در حوزه‌های دیگر وجود ندارد و فساد نه فقط مانع اصلی توسعه کشور بلکه یکی از عوامل اصلی تهدید امنیت سیاسی و ملی است.

ساختارها مقصر فساد آکادمیک

محمد امین قانونی‌راد درباره علت‌یابی فساد گفت: باید دید فساد کجا و به چه دلایلی وجود دارد و چگونه می‌توان با آن برخورد کرد. امروزه از فساد به عنوان یک برجسب (مارک) برای محکوم کردن طرفهای دیگر در مبارزات سیاسی استفاده می‌شود اما با تغییر افراد در کشور فساد حل نخواهد شد.

رئیس انجمن جامعه‌شناسی ایران گفت از آنجا که پیشینه فساد به دوران شاهنشاهی برمی‌گردد؛ بنابراین به نظر می‌رسد فساد در ایران مساله‌ای نهادینه (سیستمی)

فاصله گیرند فساد رخ می دهد.

وی از بکارگیری برخی تئوریه‌ها مانند تئوری مدیریت دولتی نوین (new public management) انتقاد کرد که در آن گفته می شود حوزه های دولتی از بخشهای اقتصادی یاد بگیرند چگونه منابع و بودجه های خود را بیشینه کنند در حالی که از لحاظ نظری و تجربه داخلی و خارجی، انتقال از یک نهاد به نهاد دیگر (از نهاد سیاست به نهاد اقتصاد) و جایگزین کردن ارزشها فساد می آورد.

نویسنده کتاب «مبانی مدیریت دولتی (نظریه های دولت و اداره امور عمومی در ایران)» تاکید کرد آموزش عالی زیرمجموعه نهاد تعلیم و تربیت است نه اقتصاد؛ پس نباید از آن انتظار خودکفایی یا حداکثر سود را داشت.

عابدی جعفری در اشاره به راهکارهای کاهش فساد گفت: اگر نتوانیم نهادها را سر جای خود قرار داده و از تداخل ارزشهای هر نهاد در نهاد دیگر جلوگیری کنیم این وضع ادامه خواهد یافت. امر نیز فقط دولتها را دربر نمی گیرد. امروزه بانکها به عنوان یک بنگاه اقتصادی عمل می کنند و شرکتهای سودآوری را نیز پدید آورده و رقیب بخش خصوصی شده اند.

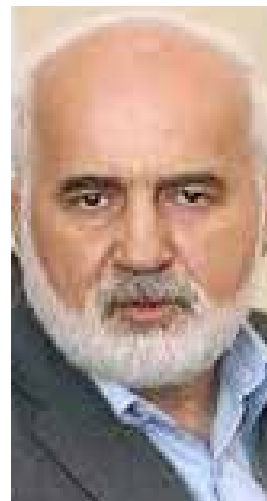
نویسنده مقاله «نقطه های آغاز در ترسیم چشم انداز بیست ساله نظام جامع مدیریت اسلامی» وزارت علوم و دانشگاه را جایگاهی دانست که باید برای رفع مشکلات جامعه مانند فساد چاره اندیشی کند و چگونگی شناسایی، ریشه یابی و راهکارها را نشان دهد.

وی با تاکید بر اینکه دانشگاه درمانگر بیماریهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور است، افزود: دانشگاه ها و وزارت علوم نقطه آغاز و بازگیر اصلی هستند که اگر تکانی به خود بدهند تحول ایجاد می شود.

نویسنده مقاله «مدیریت اسلامی در ایران: بسترها و پیدایش» با اشاره به اینکه هیچ کشوری بدون پشتوانه ده ها دانشگاه نمی تواند با فساد مبارزه کند، تاکید کرد: «حرکتهای علمی روشنگر موج آفرین می تواند متخصصانی برای درمان این بیماری مهلک تربیت کند.»

دانشگاهها؛ بستر ساز مبارزه

احمد توکلی با نمایش یک پرده نگار (پاورپوینت) به موضوع فساد

سیاسی و آثار آن در اقتصاد و فرهنگ پرداخت و یکی از تعریفهای فساد را سوءاستفاده از قدرت عمومی برای دستیابی به مقاصد عمومی دانست. عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی مسائلی را مانند رفیق بازی در سپردن امتیازها به شکل غیررقابتی، تبارگرایی، پارتی بازی با انتظار جبران در آینده، ویژه خواری و رانت خواری، تجارت نفوذ

به معنای دریافت وجه از فردی به منظور جلب پشتیبانی از فرد سوم که در حکومت قدرتی دارد و... در شکل گیری فساد مؤثر دانست. وی با تاکید بر اینکه فساد نقض شایسته سالاری و دلیل کاهش قابلیت فنی تولید، بهره وری و تولید نهایی است، افزود: هر جا فساد و ارتشا زیاد باشد سرمایه گذاری کاهش می یابد. بر پایه یک پژوهش تجربی فساد سیاسی به کاهش اعتماد عمومی و کاهش اعتبار دولت منجر می شود و سرمایه گذاری و رشد رل کاهش می دهد. نماینده مجلس شورای اسلامی با اشاره به اینکه ضعف حقوق مالکیت، موانع گمرکی و فساد سه مانع مهم جذب سرمایه مستقیم خارجی است، افزود: سهم فساد در شاخص خطرپذیری (ریسک) سیاسی جلب سرمایه مستقیم خارجی در بازارهای رو به رشد ۴۳ درصد است.

توکلی فساد سیاسی را زمینه ساز تجمل گرایی بیشتر مسوولان و شدت یافتن فقر احساسی در عموم مردم توصیف کرد و افزود: خطر بروز فقر احساسی بیش از فقر مطلق است. ممکن است دولتی در اداره کشور موفق باشد اما این موفقیت از سوی مردم احساس نشود و ممکن است حتی آثار منفی این امر به سطح حاکمیت نیز برسد.

مدیرمسوول تارنمای «الف» فساد سیاسی را در افزایش تجمل گرایی عمومی و تغییر الگوی مصرف به سوی مزیت شدن تجمل گرایی موثر دانست و گفت: با افزایش تقاضای کالای لوکس، منابع به سوی تولید اینگونه کالاها منحرف می شود و به دلیل کاهش تولید نسبی کالای ضروری قیمت آن زیاد می شود.

وی افزود: در چنین حالتی به دلیل کاهش قدرت خرید توده مردم، فقر افزایش می یابد. همچنین افزایش واردات، کاهش تولید داخلی و تشدید فقر را در پی دارد.

توکلی فساد سیاسی را به دلیل انحراف دادن در تخصیص منابع عمومی و کاهش اعتبارات خدمات اجتماعی، پدیدآورنده فقر مطلق خواند و افزود: فساد سیاسی به تشدید فردگرایی و مال دوستی منجر می شود و تابع مطلوبیت ثروتمندان و تهیدستان را تغییر می دهد.

به گفته عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی، در فقدان فساد سیاسی تابع مطلوبیت هر ۲ گروه، سه عامل «درآمد خود، درآمد گروه دیگر و شرایط محیطی» را با ضریب مثبت دربر می گیرد اما در حالت تشدید فردگرایی، فقط درآمد خود فرد اهمیت می یابد. از این رو، در فقیر حس حسادت اجتماعی شکل می گیرد و حتی درآمد ثروتمند را با ضریب منفی در تابع مطلوبیت خود تاثیر می دهد.

توکلی فساد را تغییردهنده رفتار سیاستمداران و رای دهندگان و پیوندزننده ثروت و قدرت دانست که اعتماد به صداقت و خیرخواهی مسوولان و نقش هدایتگری حکومت را تضعیف می کند. وی با تاکید بر اینکه ما در آغاز شکل گیری فساد سیستمی هستیم، افزود: وقتی فساد، سیستمی می شود که دستگاه های مسوول مبارزه با فساد آلوده شوند و به همین دلیل ریشه کنی این فساد بسیار سخت است. بنابراین باید در دانشگاهها بستر نظری مبارزه فراهم شود.

وی با اشاره به جنبه های گوناگون جرایم یقه سفیدها افزود: جرم

متفاوتی برای فساد سیستمی داده شده است که مفهومی یا مصداقی هستند. از آنجا که نهادهای بین‌المللی هنوز به یک تعریف یکسان از فساد نرسیده‌اند برای آن فقط مصداق‌هایی را تعریف کرده‌اند.

وی افزود: یک سطح از فساد به قوه مجریه برمی‌گردد و سطح دیگر به جایگاه تصویب مقررات برای اجرا یعنی قوه مقننه، تشخیص مصلحت نظام و... همچنین اگر مشکلات ساختاری نظام مانند اقتصاد برطرف نشود فساد از میان نمی‌رود. وی با تأکید بر اینکه در ساختار اقتصاد نفتی، دولت پاسخگو نخواهد بود، سه مولفه کلیدی قانونگرایی، شفافیت و پاسخگویی را برای مبارزه با فساد مهم ارزیابی کرد.

راغفر با تأکید بر اینکه یکی از عوامل بروز فساد در ایران حاکمیت تفکر نئولیبرالیستی در برخی حوزه‌ها است که جریان جهانی شدن را دنبال می‌کند، گفت: این تفکر سه راهبرد مهم دارد: اجتماعی کردن و پرتو افکندن بر قربانیان خود یعنی فقرا، آسیب‌دیدگان، محرومان و... که در اثر سیاستهای اقتصادی از جامعه بازمانده‌اند، تسخیر قربانیان با جرایم گوناگون و کیفی کردن رفتار آنان. در مرحله بعدی نیز درمان قربانیان قرار دارد که پزشکان و وکلای برندگان این حوزه هستند.

وی تأکید کرد در بررسیهای جامعه‌شناختی نباید از عوامل و زمینه‌های اجتماعی ساخت قربانیان غافل شد و فقط آنان را متهم کرد.

قانونی‌رادی‌نیز در جمع‌بندی مباحث بر نقش نقادی رسانه‌ها و بایسته‌های افزایش تحمل در برابر آنها تأکید کرد و گفت: با وجود نفوذ برخی نگاه‌های بازاری به سیستم آموزش عالی و پیوند دانشگاه و سیاست، هنوز دانشگاه سالم‌ترین بخش اجتماعی است که می‌تواند اثرگذار باشد. منبع: ایرنا

یقه سفیدها را غارت بدون خشونت و سرقت اموال دیگران بدون ورود به خانه آنان می‌خوانند زیرا بیکاران، بی‌سرپرستان، محرومان از ازدواج، رسانه‌های مرعوب، تیمان و... قربانیان یقه سفیدها هستند.

پرسش و پاسخ

شمار استادان، صاحب‌نظران، دانشجویان و علاقه‌مندان حاضر در این نشست به اندازه‌ای بود که هیچ صندلی خالی در اتاق اجتماعات انجمن جامعه‌شناسی ایران باقی نمانده بود و بسیاری از افراد با ایستادن در انتهای اتاق و راهرو مباحث را دنبال می‌کردند.

در بخش پرسش و پاسخ به موضوع‌هایی مانند پولگرایی مجله‌های تخصصی دانشگاهی برای انتشار مقاله‌ها و نیز استقبال استادان دانشگاه‌های دولتی از تدریس در دانشگاه‌های خصوصی، بایسته‌های اطلاع‌رسانی درباره فساد در زمان رخ دادن و جلوگیری از آن، نقش نهادهای ناظر مانند قوه قضاییه، کاستیهای برخی سیاستها و قوانین وضع شده از سوی مجلس شورای اسلامی و دیگر نهادهای سیاستگذار که قابل سوءاستفاده هستند، ناهمخوانی برخی قوانین با واقعیتها، برخورد با برخی مهره‌های فساد به عنوان معلول به جای حل مشکل اصلی، ناکارآمدی فرهنگ‌سازیهایی صورت گرفته برای برخورد با فساد و... اشاره شد.

قانونی‌راد با تأکید بر لزوم برقراری پیوند میان نهادگرایی و فرهنگ‌گرایی تأکید کرد در اقتصاد کورهایمانی مانند ایران که ۸۰ درصد آن دولتی است و وظیفه کارفرمایی را بر عهده دارد، فساد بیشتر در بخشهای دولتی شکل می‌گیرد نه خصوصی.

وی با تأکید بر نقش دستگاه‌های نظارتی به ویژه قوه قضاییه تأکید کرد نتایج و اسناد تحقیق و تفحص‌های مجلس شورای اسلامی باید به جامعه نخبگان و فضای دانشگاهی عرضه شود تا پس از تشخیص مشکلات احتمالی، برای رفع آن چاره‌جویی شود.

رئیس انجمن جامعه‌شناسی ایران با تأکید بر اینکه در ازدواج پول و علم معمولاً پول حاکم می‌شود، افزود: این امکان وجود دارد که اقتصاد، آموزش عالی را نیز در نظر گیرد اما نباید به گونه‌ای باشد که اقتصاد بر آموزش عالی حاکم شود.

وی با اشاره به فشار زیاد فساد سیستمی گفت: مگر چقدر می‌توان در برابر این نوع فساد مقاومت کرد؟ کارگزار هر چقدر پاک باشد و نخواهد در این راه بیفتد باز این فساد به طور ناخودآگاه در رفتار او رسوخ می‌کند زیرا به یک هنجار (نرم) اجتماعی تبدیل شده است. خطر اینکه فساد به عادت واره‌ها و ناخودآگاه ما برود، بسیار بیشتر است.

توکلی نیز با تأکید بر اینکه نباید به یک تعریف از فساد خود را محدود کنیم، گفت: اکنون برخی اشخاص و سیاستمداران اینقدر قدرتمند شده‌اند که نمی‌گذارند با فساد سیستمی مبارزه شود.

وی با بیان اینکه باید هزینه فساد را از نظر برخورد قضایی و اجتماعی بالا ببریم، افزود: گزارش‌های تحقیق و تفحص در صحن علنی مجلس خوانده می‌شود و اسناد پشتیبان آن محرمانه است اما دانشجویان می‌توانند با ارایه معرفی نامه به آنها دسترسی داشته باشند.

عابدی جعفری با تأکید بر نقش کارگزار در نظام‌های دموکراتیک و تأثیر آن بر ساختارها گفت به دلیل رویکردهای گوناگون تعاریف

فروش ماشین‌آلات

۱. بلدوزر کوماتسو سریال ۷۲۰۰۰ مدل ۲۰۰۹ یک دستگاه
۲. لودر کاتر پیلار 938G مدل ۲۰۰۲ دو دستگاه
۳. گریدر کاتر پیلار 140G مدل ۱۳۵۶ یک دستگاه
۴. بیل مکانیکی کوماتسو 220 خط ۷ مدل ۲۰۰۸ یک دستگاه
۵. کامیون کمپرسی بنز ۲۶۲۴ مدل ۱۳۸۸ دو دستگاه
۶. ژنراتور کمنز ۲۵۰ و ۳۵۰ کاوا دو دستگاه
۷. کمپرسور ۷۵۰ compair موتور کمنز
۸. مدل ۲۰۰۲ به همراه دریل واگن Toyo یک ست کامل
۹. تاسیسات سنگ شکن فک، کوپیت، سرنند، ماسه شور... خط کامل
۱۰. کارخانه آسفالت ۱۲۰ تنی نو یک دستگاه

تلفن: ۸۸۱۹۸۱۳۱

۰۹۱۲۱۰۹۴۴۷۶

در دیدار با نماینده شرکت هیتاچی مطرح شد

انتخاب ماشین آلات با توجه به قیمت، پشتیبانی و شرایط پرداخت

نمایندگان شرکت تورانتو روز ۲۷ خرداد به دعوت رسته آب و کارگروه ماشین آلات، مهمان سندیکای شرکتهای ساختمانی بودند تا به معرفی یکی از شرکتهای مرتبط با خود یعنی شرکت هیتاچی بپردازند. در این دیدار آقای Piet Hein Van Bakerger به معرفی شرکت هیتاچی پرداخت و نمایندگان سندیکا و تورانتو درباره انتظارات متقابل شرکتهای مصرف کننده و وارد کننده ماشین آلات سنگین به گفتگو نشستند.

کامپیوتر شخصی، لوازم جانبی کامپیوتر، لوازم ویدیویی و پخش صدا و تجهیزات ارتباطات راه دور می باشد. این شرکت در سیستم های تولید نیرو و صنعت شامل طرح های انرژی هسته ای و هیدروالکتریکی، کنترل تجهیزات، آسانسور و پله های برقی، قطارها، لوازم خودرو، ماشین های ساخت و ساز، لوازم منزل مانند مطبوع کننده های هوا، یخچال، ماشین ظرفشویی، مایکروفر، جاروبرقی و همینطور ساخت ابزار مانند لوله، سیم، کابل و محصولات تولیدی از آهن، فولاد، مس فعالیت می نماید.

آقای Piet Hein Van Bakerger به معرفی ماشین آلات سنگین شرکت هیتاچی پرداخت و روند توسعه این ماشینها را تشریح کرد، وی همچنین به درصد نفوذ شرکت هیتاچی در بازارهای مختلف جهان اشاره کرد و افزود: حدود ۳۰ درصد از فروش شرکت به خارج از ژاپن مربوط می شود. فروش هیتاچی تا پایان سال ۱۱۲،۴۰ میلیارد دلار اعلام شده است.

آقای مهندس داریوش خامنه مدیرفروش شرکت تورانتو نیز گفت:

هدف از این جلسه شناخت شرکت هیتاچی است که در دوره تحریمها از بازار ایران کنار کشید اما با توجه به خبرهای خوب درباره لغو تحریمها، علاقمند به ادامه همکاری با ایران است. این همکاری در دو زمینه ماشین آلات معدنی و ساختمانی محقق می شود. ما در مورد ماشین آلات شرکت بابت بسته های آموزشی برای راه اندازی و نگهداری داریم اما این روند نیازمند حمایت پیمانکاران است تا بیشتر منطبق بر نیازهای آنان گردد.

پس از آن مهندس فریدون خزاعی مسئول اجرایی رسته آب خواستار آن شد که انتظارات طرف ایرانی از شرکت هیتاچی بازگو شود

در ابتدای این دیدار حاج آقا ملامد رئیس هیات

مدیره شرکت تورانتو عنوان کرد: تورانتو در سال ۱۳۵۶ با هدف تامین بخشی از ماشین آلات راهسازی، معدنی، ساختمانی، خدمات شهری مورد نیاز بخش خصوصی و دولتی در راستای توسعه و آبادانی کشور تاسیس گردید و در حال حاضر فروش و خدمات پس از فروش معتبرترین برندهای ماشین آلات راهسازی و معدنی، ساختمانی را به عهده دارد. این شرکت عهده دار

فروش و خدمات پس از فروش شرکتهایی چون هیتاچی ژاپن، بابکت آمریکا، ایندکو ایتالیا، لیفتراک فیلیپین، درام کاترایکات آلمان و ایتالیا، و ... می باشد. وی افزود: حضور ما در این سندیکا برای گفتگو و تبادل نظر درباره آغاز مجدد همکاری با محوریت منافع دو طرف است. برای مثال با خریدهای گروهی شرکتهای ساختمانی دست ما نیز در تخفیف گرفتن از شرکت مادر باز خواهد بود.

در ادامه جلسه آقای Piet Hein Van Bakerger به معرفی شرکت هیتاچی پرداخت و گفت: هیتاچی یک شرکت چند ملیتی است که

در سال ۱۹۱۰ در ژاپن پایه گذاری شد و در زمینه های مختلف صنعتی فعالیت می کند. کلمه هیتاچی در زبان ژاپنی به معنی «خورشید در حال طلوع» است. اولین محصول این شرکت در سال ۱۹۱۰ یک موتور القایی ۵ اسب بخاری بود. در اواخر دهه ۱۹۵۰ میلادی با اختراع قطعات الکترونیکی و ترانزیستورها، هیتاچی نیز مانند شرکت های ژاپنی رقیب خود به بازار دستگاه های دیجیتالی و تولید کامپیوتر

وارد شد. دامنه وسیع محصولات تولیدی شرکت شامل رساناها،

در پایان این دیدار مهندس بهمن دادمان، دبیر سندیکای شرکتهای ساختمانی با جمع‌بندی گفتگوهای انجام شده عنوان کرد: ما معتقدیم کسی که عرضه کننده است قاعدتا به دنبال این خواهد بود که با سندیکا رابطه خاصی برقرار کند چرا که این سندیکا تجمیعی از شرکتهایی است که به دلیل کار ساندگی، مصرف کننده بالقوه ماشین‌الات به شمار می‌آیند. منظور از روابط خاص روابطی است که در آن نگاه متفاوتی به مسائلی مانند قیمت، پشتیبانی و شرایط پرداخت وجود داشته باشد تا سندیکا را تشویق کند شرکتهای خود را به استفاده از برند خاصی سوق دهند. ما در این باره مشتاقانه منتظر پیشنهادات شرکت هیتاچی و شرکت تورانتو هستیم. وی افزود: تجربه نشان داده شرکت تورانتو تا زمانی که طرف خارجی پایبند تعهدات خود بوده به تعهداتش پایبند بوده است. و امیدواریم در موج جدید کاری نیز بتواند با رویکردی برنده-برنده در مورد انتظارات مصرف‌کننده داخلی مخصوصا شرکتهای وابسته به سندیکای شرکتهای ساختمانی با شرکت هیتاچی گفتگو کند. البته جلسات ادامه پیدا خواهد کرد تا با رفع تحریمها به نتایج مثبتی برسیم.

تا شرکت مورد نظر نیازهای واقعی بازار ایران را بشناسد، مهندس محمود مصطفی‌زاده رئیس کارگروه ماشین‌الات تصریح کرد: عمده مشکلات در کشور ما مربوط به نمایندگی‌ها است که بیشتر نقش تاجر دارند تا نماینده. در گذشته نماینده شرکتی مانند کاترپیلار به گارانتی و وارانتهی و آموزش بها می‌داد چرا که طبق اصول جهانی، نمایندگی‌ها مجبورند در حدود ۴۰-۵۰ ساعت آموزش از طرف فروشنده ماشین‌الات برای مصرف‌کننده‌ها برگزار کنند. ولی در ایران نمایندگی به معنای آنکه مشکل مشتری را حل کند از بین رفته و به مرور نمایندگی‌ها تبدیل به فروشنده شده‌اند. وی افزود: پیمانکاران ما به دلیل فشارهای موجود نتوانسته‌اند ناوگان خود را نوسازی کنند و نیاز به تعمیر اساسی و نوسازی دارند. علاوه بر این برای انجام مبادلات، نیاز به تسهیلات ارزی دارند. از آنجایی که در ۱۰ سال آینده ما به مسیر توسعه باز خواهیم گشت و با رشد ساندگی به یکی از بهترین مصرف‌کنندگان ماشین‌الات تبدیل می‌شویم در مجموع باید دید شرکت هیتاچی چه پاسخی برای حل مسائل ما در دوران حاضر و روزهای پیش رو دارد.

مهندس جعفر سبوخی عضو دیگر کارگروه ماشین‌الات نیز خطاب به نماینده شرکت هیتاچی گفت: برای اینکه بازار را به دست آورید باید قیمتها و شرایط پرداخت خود را با توجه به شرایط شرکتهای ما تنظیم کنید. از آنجایی که شرکتهای ما به خوش حساسی شهره هستند انتظار داریم شرایط خرید اقساطی برای ما فراهم گردد. علاوه بر این کمپانی‌ها علاقمند هستند محصولی را ارائه دهند که در بازار مشتری دارد و درباره کالاهایی که تقاضا برای آنها کم است، تحویل سفارش مشتری با ماهها تاخیر روبرو می‌شود و این مسئله‌ای است که باید به آن پرداخت. وی درباره انتظارات پیمانکاران درباره خدمات پس از فروش ماشین‌الات سنگین، نیز به تهیه بسته‌ای در سندیکا اشاره کرد و آن را قابل ارائه دانست.

